

MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMEZÉSÜGYI MINISZTERIUM

Földügyi és Térképészeti Hivatal

Földmérési és Térképészeti Főosztály

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ

az igazságügyi földmérési szakértők részére

**Budapest
1987**

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium
Földügyi és Térképészeti Hivatalának Földmérési
és Térképészeti Főosztálya megbízásából össze-
állította a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület
Földmérési szakértői szakosztálya

Szerkesztők:

Dr. Balázs László okl.mérnök
Dr. Forgács Zoltán okl.mérnök, okl.szakmérnök
Dr. Szőke Irén legfelsőbb bírósági bíró

Lektorok:

Huszár Béla okl.mérnök
Dr. Molnár Gyula IM igazságügyi tanácsos
Nagy Lajos okl.mérnök, főiskolai tanár

MEZŐGAZDASÁGI ÉS ÉLELMÉZÉSÜGYI
MINISZTERIUM
FÖLDÜGYI ÉS TÉRKÉPÉSZETI HIVATAL
FÖLDMÉRÉSI ÉS TÉRKÉPÉSZETI
FŐOSZTÁLY

Tárgy: Az igazságügyi földmérési
szakértők részére "Mód-
szertani utmutató" kiadása

14033/1987.

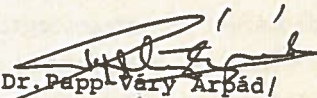
A 26/1984./IX.1./ és az 51/1979./XII.20./ MT számú rendelettel mó-
dosított 12/1969./III.11./Korm.számú rendelet végrehajtására kiadott,
az 5/1984./IX.1./MÉM számú rendelettel módosított 4/1980./I.25./MÉM
számú rendeletben biztosított jogkörömben eljárva, figyelemmel a
4/1976./III.4./ MT számú rendelet 10. §-ban adott felhatalmazásra a
"Módszertani utmutató az igazságügyi földmérési szakértők részére"
című összeállítást kiadom.

Az Utmutató nem tartalmaz új előírásokat, de összefoglalva a vo-
natkozó jogszabályok és szakmai szabályzatok előírásait, iránymuta-
tást ad azok helyes és egységes értelmezéséhez, gyakorlati alkalma-
zásához. További fontos szempont volt az összeállításkor, hogy a szak-
véleményeket felhasználó, nem földmérő szakemberek - elsősorban a gya-
korló bírók - részére segítséget nyujtsunk igényeik megfogalmazásához,
az elkészült szakvélemények döntéseikben való felhasználásához.

A szakértői önállóságot szem előtt tartva a tevékenység helyes irányu
befolyásolásának szándékával összeállított Utmutató használatát ezért
minden igazságügyi földmérő szakértő részére fontosnak, gyakorló bírók
részére pedig célszerűnek tartom.

Budapest, 1987. május 28.

/Dr. Papp Váry Árpád/

Földmérési és Térképészeti Főosztály
vezetője

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
ELŐSZÓ	11
1. AZ IGAZSÁGÜGYI FÖLDMÉRÉSI SZAKÉRTŐI FELADATOKKAL KAPCSOLATOS FŐBB JOGSZABÁLYI RENDELKEZÉSEK	13
1.1. Bevezető	13
1.2. A földmérési szakértő véleményének perbeli jelentősége	14
1.3. Ki lehet igazságügyi szakértő?	16
1.4. Magánszemély számára adható szakvélemény	17
1.5. A földmérési szakértő kirendelése	19
1.6. A szakértő kirendelését és véleményadását kizáró körülmények	21
1.7. A szakértői vizsgálat	22
1.8. A földmérési szakértői vélemény tartalma	22
1.9. Kényszerítő eszközök a szakértővel szemben	23
1.10. A szakértői vélemény felülvizsgálata	23
1.11. A szakértő titoktartási kötelezettsége. A szakvéleményadás megtagadása	25
1.12. A szakértő díjazása	25
1.13. A szakértő szakmai és jogi továbbképzése	26
1.14. A Legfelsőbb Bíróságnak a földmérési szakértői tevékenységet közvetlenül is érintő állásfoglalása	27
1.15. Az igazságügyi szakértő fegyelmi és büntetőjogi felelőssége.	33
2. A FÖLDMÉRÉSI SZAKÉRTŐ MUNKÁJÁT ÉRINTŐ FÖLDMÉRÉSI, INGATLANNYILVÁNTARTÁSI, ÉPÍTÉSÜGYI JOGSZABÁLYOK	35
2.1. Földmérési és térképészeti jogszabályok a földmérési alaptérképről és a földrészlet határvonalának méréséről	35
2.2. Felmérési, térképezési és területszámítási hiba kijavítása	38
2.3. Földrészletek határvonalának kitűzése	39
2.4. Az igazságügyi földmérési szakértőkre vonatkozó előírások a földmérési szabályozásokban	40

2.5. Az ingatlannyilvántartásról szóló jogszabályok	42
2.6. Az Országos Építésügyi Szabályzat	44
2.7. Telekalakítási rendelkezések	45
2.8. Kisajátítási földmérési munkák	46
2.9. Egyéb jogszabályok	47
3. ETIKAI KÖVETELMÉNYEK A FÖLDMÉRÉSI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI TE- VÉKENYSÉGBEN	49
4. A FÖLDMÉRÉSI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ TEVÉKENYSÉGE	59
4.1. Szakértői kirendelés, megbízás	59
4.1.1. Szakértői kirendelés hatósági eljárásban	59
4.1.1.1. Kirendelés bíróság előtt folyó peres el- járásban	59
4.1.1.2. Más szakértő kirendelése a peres eljárás keretében	61
4.1.1.3. Kirendelés bírósági nemperes eljárásban	61
4.1.1.4. Előzetes bizonyítás közjegyzői kirendelés- re	62
4.1.1.5. Szakértői tevékenység egyéb /nem bírósági/ hatósági szervek részére	63
4.1.2. Szakértői tevékenység magánmegbízásra	63
4.1.2.1. Megbízás peren kívüli eljárásban	64
4.1.2.1.1. Ellenőrző szakértői tevékenység ingatlan átruházási jogügyletek- kel kapcsolatosan	64
4.1.2.1.2. Magánmegbízásra készített szak- vélemény kereset előterjeszté- séhez	64
4.1.2.2. Magánmegbízás folyamatban lévő perben	64

4.1.2.3. Magánszakértői vizsgálat a per jogerős befe- jezése után	65
4.1.3. A szakértői kirendelés, megbízás tartalmi követel- ményei	66
4.1.3.1. A kirendelő végzés	66
4.1.3.2. A magánmegbízás	67
4.1.3.3. A tartalmi hiányosságok megszüntetése	67
4.1.3.4. Kizárási ok bejelentése	68
4.2. Adatbeszerzés, a munka előkészítése	69
4.2.1. A periratok tanulmányozása	69
4.2.2. Adatbeszerzés	70
4.2.2.1. Adatbeszerzés az első fokú földhivaltól	70
4.2.2.2. Adatbeszerzés a megyei földhivaltól	71
4.2.2.3. Adatbeszerzés a Földmérési és Távérzékelési Intézet központi adat és térképtárában	72
4.2.2.4. Adatbeszerzés a felmérő szervtől	72
4.2.2.5. Adatbeszerzés egyéb hatósági szervektől	73
4.2.2.6. Adatbeszerzés az ügyfelektől /jogi képviselők- től/	73
4.2.2.7. Adatbeszerzés a korábban eljáró szakértőtől ...	74
4.2.3. A munka előkészítése	74
4.2.3.1. A földrészletek határvonalainak azonosítása és ellenőrzése	74
4.2.3.2. Különböző térképek összehasonlítása	77
4.2.3.3. A rendelkezésre álló méretadatok egymással és a térképpel való összehangjának ellenőrzése	78
4.2.3.4. Mérési jegyzet /elő/készítése a helyszíni szemléhez	78
4.2.4. A helyszíni szemle kitűzése	
4.2.4.1. Kiértékelés hatósági eljárás esetén	79

	oldal
4.2.4.2. Kiértésítés magánmegbízás esetén	80
4.3. Az ingazságügyi szakértő helyszíni szemléje és munkája	80
4.4. A helyszíni mérési irodai feldolgozása	89
4.4.1. Számítások	89
4.4.2. Mérési és számítási eredmények megbízhatósága, a megengedett eltérések /hibahatárok/ alkalmazása	90
4.5. A szakértői vélemény	95
4.5.1. A szakértői vélemény rendeltetése és felépítése	95
4.5.2. A szöveges rész	97
4.5.2.1. A bevezető rész	98
4.5.2.2. A helyszíni mérés körülményeinek leírása	99
4.5.2.3. A felhasznált adatok összhangjának minősítése ...	100
4.5.2.4. A földmérési, ingatlannyilvántartási és egyéb adatokból, valamint a helyszíni mérésből levezetett megállapítások kifejtése	100
4.5.2.5. A szakértői vélemény összefoglalása	101
4.5.2.6. A szakértői vélemény lezárása	102
4.5.3. A szakértői vélemény rajzi mellékletei	102
4.5.3.1. A magyarázó vázlat tartalma	102
4.5.3.2. A hatósági eljárások lefolytatásához szükséges munkarészek	104
4.5.3.3. Egyéb mellékletek	105
4.5.4. A szakértői vélemény előterjesztése	105
4.6. Az igazságügyi szakértői tevékenység díjazása	106
4.6.1. Általános szabályok	106
4.6.2. A munkadíj	107
4.6.3. A szakértő költségei	109
4.6.4. A szakértői díj kifizetése	110
5. SAJÁTOS SZAKÉRTŐI FELADATOK	112
5.1. Bevezető	112
5.2. Térképen nem ábrázolt, később lebontott vagy elpusztult épületek, építmények /kerítések, járdák, kutak/, fák helyének meghatározása	112

5.3. Napfénytartam, árnyékolás megállapítása	115
5.3.1. Napfénytartam	116
5.3.2. Árnyékolás	116
5.4. Kerítések elhelyezése, növényzet telepítése a földrészlet határvonalának közelében	118
5.4.1. Kerítések	118
5.4.2. Fák, bokrok	120
5.5. Kitermelt erdők tőszámának és a fák magasságának utólagos megállapítása	121
5.6. Melléképületek elhelyezésével kapcsolatos szakértői vélemény	122
5.7. Földrendezéssel kapcsolatos perekben végzendő szakértői munka	123
5.7.1. Tagosítás, földrendezés	124
5.7.2. Földrendezéssel kapcsolatos perek	125
5.7.3. Földrendezési munkarészek	126
5.7.4. Eljárás földrendezést érintő perekben	127
5.8. Fényképek készítése a szakértői véleményhez	128
FÜGGELÉK	131
1. Bevezető	131
2. Az 1869-ben kiadott "Utasítás a kataszteri felmérés végrehaj- tására"	132
3. Az 1904.évi december 17-én 1.583 szám alatt kelt rendelettel kiadott "Utasítás az országos kataszteri felmérés végrehajtá- sára"	133
4. A régi kataszteri térképek helyszínelése	135
5. 1943-ban kiadott "Utasítás az országos felmérés végrehajtására" ..	135
6. Az 1954-ben megjelent, a szabatos felmérések végrehajtására vonatkozó utasítás /I.kötet/	138

7. 113/1/1957./T.19./ ÁFTH sz. utasítás (I.sz.magyarázat a kataszteri térképhelyesbítés irányelveihez)	139
8. 223/1958./T.16./ ÁFTH sz. utasítás (II.sz.magyarázat a kataszteri térképfelújítás irányelveihez)	140
9. 118/1961./T.17./ ÁFTH sz. "Utasítás a külterületi kataszteri térképfelújítás végrehajtására".	141
10. 207/1962./T.6./ ÁFTH sz. utasítás a földrendezéssel nem érintett területek földnyilvántartási adatainak rendezéséről	142
11. 209/1962/T.9./ ÁFTH sz. "Utasítás a belterületek és zártkertek kataszteri térképeinek felújítására"	142
12. 225/1962/T.20./ ÁFTH sz. utasítás a községek és városok külterülete felmérésének végrehajtására	145
13. 113/1963/T.10./ ÁFTH sz. utasítás a községek belterülete felmérésének végrehajtására	146
14. A 610/1966/T.8./ ÁFTH sz. "Utmutató a fotogrammetriai anyagok készítésére és felhasználására a nagyméretarányú térképezésben" című műszaki segédlet 4.§-ának kiegészítésére vonatkozó 610/1/1966/T.14./ ÁFTH sz. utasítás	147
15. Az 1208/1966/T.14./ ÁFTH sz. "Utasítás a belterületek és zártkertek térképeinek fotogrammetriai eljárással történő felújítására és földnyilvántartási adatainak rendezésére	150
16. Szabályzat a földmérési alaptérképek készítésére.című F.1.Szabályzat /1973/	150
17. Szabályzat az egységes országos térképrendszer földmérési alaptérképeinek készítésére c. F.3.Szabályzat	154
18. Szabályzat az egységes országos térképrendszer földmérési alaptérképeinek készítésére c. F.7.Szabályzat	156
19. Digitális térképekkel kapcsolatos tudnivalók	160

JOGSZABÁLYOK JELZÉSÉNEK RÖVIDÍTÉSE

1. A földmérési és térképészeti tevékenységről szóló, az 51/1979./XII.20./ MT számú, továbbá a 26/1984./IX.1./ MT számú rendelettel módosított 12/1969./III.11./ Korm. számú rendelet: Ftr
2. Az Ftr végrehajtására kiadott és a 5/1984./IX.1./ MÉM számú rendelettel, valamint a 4/1982./II.6./ MÉM számú rendelettel módosított 4/1980./I.25./ MÉM számú rendelet: fm.vhr.
3. Az fm.vhr. mellékleteként kiadott Általános Földmérési és Térképészeti Szabályzat: ÁFTSz
4. Az igazságügyi szakértőkről szóló 4/1976./III.4./ MT számú rendelet: SzR
5. Az SzR végrehajtásáról kiadott 2/1976./III.15./ IM számú rendelet: Szvhr
6. Az ingatlannyilvántartásról szóló, az 1976.évi 35.sz. tvr-rel módosított 1972.évi 31.számú tvr: INy.tvr.
7. Az INy.tvr. végrehajtására kiadott, többször módosított 27/1972./XII.31./ MÉM számú rendelet: INy.vhr.
8. Az ingatlannyilvántartás átalakításáról szóló 27/1980./XI.9./ MÉM számú rendelet: Iny.á.
9. Az Országos Építésügyi Szabályzat (a 2/1986./II.27./ ÉVM számú rendelet melléklete): OEŠz
10. A polgári perrendtartásról szóló 1953.évi III. Tv.* : Pp
11. A Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959.évi IV. Tv.*: Ptk
12. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978.évi IV. Tv.*: Btk
13. A büntetőeljárásról szóló 1973.évi I. Tv.*: Be

x és módosításai

Modern civilizált társadalomban az igazságszolgáltatás nem nélkülözheti a különleges szakértelmet igénylő kérdések eldöntéséhez az igazságügyi szakértők közreműködését. Feladatuk elvégzéséhez a szakértőknek ismerniük kell azokat a földmérési alapelveket és módszereket, amelyek egységes értelmezése és alkalmazása biztosítja annak, hogy szakvéleményükben feltárják azokat a valós tényeket, amelyekre támaszkodva a kirendelő hatóságok megalapozott döntést hozhatnak, illetőleg megbízók az igényüket érvényesíthetik, jogait rendezhetik.

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége keretében működő Geodéziai és Kartográfiai Egyesület a földmérési és térképészeti tevékenység és ezen belül az igazságügyi földmérési szakértői tevékenység ágazati irányítását ellátó Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium Földügyi és Térképészeti Hivatalától kapott megbízást jelen utmutató elkészítésére. Az utmutató kiadásának célja az igazságügyi földmérési szakértői működéssel kapcsolatos legfontosabb jogi és szakmai ismeretek összefoglalása az egységes szakértői gyakorlat biztosítása érdekében. Igen hasznos segédlet a szakértői munkában kevésbé jártas, kezdő szakemberek számára is. Az utmutatót előnyösen használhatják a földmérési szakértői közreműködést igénylő ügyekkel foglalkozó bírók is, a szakértői feladatok és a szakértővel szemben támasztható reális pontossági igények megfogalmazásához, valamint az elkészült szakértői vélemények egységes és szakszerű értelmezéséhez.

Az utmutató összeállításában a szerzők széles köre vett részt; az általuk készített anyagokon tulmenően hasznosíthattuk az ankétokon és előadásokon elhangzott véleményeket és a szakirodalomban megjelent tanulmányokat is.

Az utmutató tartalmi irányelveinek meghatározása után a szerzők külön-külön dolgozták ki az egyes fejezeteket. A végleges anyagot

háromtagú szerkesztőbizottság állította össze. A szerkesztési munka során egyébeken mellett egyeztetni kellett az egyes szerzők eltérő álláspontjait is. Egyes szerzők által egységesen kidolgozott anyagot olykor több részre bontva, az utmutató különböző fejezeteihez csatoltunk, más anyagrészeket pedig az átfedések és ismétlések kiküszöbölése végett elhagytunk. A végleges összeállításakor figyelembe vettük a lektori véleményeket is.

Az utmutatóba a Legfelsőbb Biróság és a MÉM-FTH állásfoglalásaival, a jogszabályokkal és a szakmai szabályzatokkal összhangban lévő elvek és megállapítások kerültek.

Szerkesztői munkánk során is fontosnak tartottuk azt: az utmutató alkalmas legyen arra, hogy segítse a szakértőt a jogszabályi és a szakmai előírásoknak mindenben megfelelő tevékenysége ellátásában.

Az utmutatóban feldolgozott jogszabályok és szakmai szabályzatok az 1986. évi december 31. napján érvényes állapotnak felelnek meg.

A szerkesztőbizottság

1. AZ IGAZSÁGÜGYI FÖLDMÉRÉSI SZAKÉRTŐI FELADATOKKAL KAPCSOLATOS FŐBB JOGSZABÁLYI RENDELKEZÉSEK

1.1. Bevezető

Az igazságügyi szakértőkre vonatkozó jogszabályok általános rendelkezéseinek csak olyan mértékű ismertetése indokolt, amely elegendő ahhoz, hogy az igazságügyi földmérési szakértőt megfelelően tájékoztassa a hatóságok - különösen a polgári bíróság - előtti jogállásáról, feladatairól s arról, hogy mi a jelentősége az általa előterjesztett szakértői véleménynek.

A polgári perekre vonatkozó eljárási szabályok (a továbbiakban: Pp.) azért tekinthetők irányadónak, mert a földmérési szakértő kirendelésére rendszerint az állampolgárok és a gazdálkodó szervezetek vagyoni jogi vitájának meghatározott körében - így elsődlegesen a tulajdoni- és birtokvitákban - kerül sor, amelyek elbírálása a polgári pereket tárgyaló bíróság hatáskörébe tartozik, továbbá azért, mert a földmérési szakértő tevékenységének lényegét érintő kérdéseket azonos módon szabályozza a bünyügyi szervekre, illetőleg azok eljárására vonatkozó büntető eljárásjogi törvény (a továbbiakban: Be.).

Az SzR 1.§-ának (1) bekezdése szerint az igazságügyi szakértő feladata, hogy a bíróság, az ügyészség, az egyéb nyomozó hatóság és más kirendelő szerv, illetőleg - jogszabályban meghatározott esetben - magánszemély számára a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvélemény útján segítse az igazság megállapítását.

Az igazság megállapítását csak akkor segíti elő az igazságügyi földmérési szakértő, ha olyan szakvéleményt terjeszt elő, amely alkalmas arra, hogy az eljáró hatóság - adott esetben a polgári bíróság - annak alapján megállapíthassa azokat a valós tényeket, amelyek ismeretében a felek jogvitáját igazságosan eldöntheti.

Az említett rendelkezés érvényesülésének egyik biztosítéka az, hogy a Pp. 6.§-ának (1) bekezdése értelmében, amennyiben a polgári per rendjét szabályozó törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyító eszközök alkalmazásához nincs kötve és szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot - a tanu vallomását, a szakértő véleményét, okiratokat -, amely a tényállás kiderítésére alkalmas.

1.2. A földmérési szakértő véleményének perbeli jelentősége

A Pp. 3.§.(1) bekezdésének rendelkezése szerint a bíróságnak az a feladata, hogy az igazság kiderítésére törekedjék. E feladata megvalósítása érdekében hivatalból kell gondoskodnia a pereknek alapos és egyben gyors tárgyalásáról (Pp.3.§.(2) bekezdés). A tárgyaláson kell tisztáznia a jogvitát eldöntő határozata alapjául szolgáló tényállást, vagyis fel kell derítenie a per tárgyát érintő jogok és kötelezettségek keletkezését, módosulását, illetőleg megszűnését eredményező tényeknek a fennállását, vagy fenn nem állását.

A bíróság a per eldöntéséhez szükséges tények megállapítása végett bizonyítást rendel el /Pp.163.§(1) bekezdés/. A bizonyítás valójában azt szolgálja, hogy a bíróság meggyőződjék a perbeli vita szempontjából jogilag jelentős tények valóságáról, vagy valótlanságáról.

Az eljárásjogi rendelkezések kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a szakértői véleménynek /Be.61.§(1) és a Pp.166.§(1) bekezdése/. A szakértői vélemény ugyanis az a bizonyító tény, illetőleg bizonyíték, amely alkalmas arra, hogy annak alapján a bíróság megállapítsa a bizonyítandó tény valóságát, vagy valótlanságát.

A szakértői vélemény perbeli jelentősége, fontossága tehát abban van, hogy annak bizonyítékként történő felhasználásával állapítja meg a bíróság - egyéb bizonyítékokkal egybevetve - azt a tényállást, amire alapítottan a felek jogvitáját érdemben eldönti.

A szakértői bizonyításra akkor van szükség és csak akkor indokolt, ha a perben jelentős tény vagy egyéb körülmény megállapításához vagy megítéléséhez olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a bíróság nem rendelkezik (Pp. 177.§ (1) bek., Be. 68.§ (1) bek.).

A földmérési szakértő kirendelésére rendszerint a tulajdoni- és birtokperekben kerül sor. Mindkét pertípusban - amikor az eldöntésre váró jogvita általában az, hogy az ellenérdekű felek közül ki, s melyik földrészletnek, illetőleg valamely földrészlet mely részének birtoklására jogosult; történt-e a szomszéd részéről túlépítés, melyik a ráépítéssel elfoglalt ingatlan, azonos-e a perbeli ingatlan azzal az ingatlannal, amelyre a felek egyike jogszerzését állítja - rendszerint nem mellőzhető a földmérési szakértő igénybevétele. Ezek a jogviták a per tárgyává tett ingatlanok térképi határvonala természetbeni helyének megállapítása nélkül ugyanis nem dönthetők el. Ehhez viszont olyan különleges szakértelem szükséges, amellyel a földmérési szakértő rendelkezik.

Az említett perekben azért van döntő jelentősége annak, hogy az ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt határvonal helye a természetben hol van, illetőleg az hogyan és hol jelölhető ki, mert az ingatlannyilvántartásban feltüntetett ingatlanra vonatkozó tulajdonjog terjedeleme - s annak egyik elemének, a birtoklás jogának a terjedelme - annak a földrészletnek a határaihoz igazodik, amelyeket az ingatlannyilvántartási térképen a valóságos tulajdoni viszonyoknak megfelelően feltüntetett határvonalak határoznak meg.

A szakértői véleménynek a peres, illetőleg más hatóság előtti eljárásban való fontossága teszi indokolttá annak részletes szabályozását, hogy ki lehet igazságügyi szakértő; őt a szakértői tevékenysége során milyen jogok illetik, s milyen kötelezettségek terhelik; melyek a kirendelő hatóság - elsősorban a bíróság - valamint az igazságügyi szakértő együttműködését elősegítő és biztosító rendelkezések.

1.3. Ki lehet igazságügyi szakértő?

Kijelölt igazságügyi szakértő, így igazságügyi földmérési szakértő is csak az lehet, aki a szakterületén kiemelkedő szakismeretekkel rendelkezik és egyetemet /főiskolát/ végzett, továbbá a szakterületén, illetve tevékenységi körében eltöltött öt éves szakmai gyakorlatot igazol; vagy középiskolát /szakközépiskolát, technikumot/ végzett, továbbá a szakterületén, illetve a tevékenységi körében eltöltött tizéves szakmai gyakorlatot igazol. Kivételes esetben, a kijelölő szerv egyéni elbírálás alapján az említett feltételektől eltekinthet /Szvhr. 8.§-ának (1) és (2) bekezdése/.

A kijelölt igazságügyi földmérési szakértő esküt tesz és működését csak ennek letétele után kezdeni meg (Szvhr.9.§ (1) bekezdés).

A kijelölés munkaviszonyt nem létesít (Szvhr.9.§(2) bekezdés). A kijelölő szerv a földmérési szakértőt igazolvánnyal látja el (Szvhr.9.§. (4) bekezdés).

A szakértőkről a kijelölő szerv nyilvántartást vezet. A nyilvántartás adataiban bekövetkezett változásokról a szakértő köteles tájékoztatni a kirendelő hatóságokat (Szvhr.9.§.(5) bekezdés).

Munkaviszonyban álló személy kijelöléséhez be kell szerezni a munkáltató, valamint - az Igazságügyi Minisztérium útján - az illetékes minisztérium véleményét is (Szvhr.7.§.(3) bekezdés).

A kijelölt földmérési szakértő működési területe megegyezik a fővárosi, illetőleg a megyei bíróság illetékességi területével. Az ország egész területére kijelölt szakértő a Fővárosi Bíróság és valamennyi megyei bíróság illetékességi területén, a több megye területére kijelölt szakértő pedig a fővárosi, illetőleg annak a megyei bíróságnak az illetékességi területén járhat el, amelyet a kijelölésről szóló határozat felsorol (Szvhr. 10.§ (1) bekezdés).

A kijelölt földmérési szakértő hivatalos működése során jogosult az "igazságügyi szakértő" megjelölést használni, a címerhasználat azonban nem illeti őt meg (Szvhr.11.§(1) bekezdés).

A kijelölt földmérési szakértő köteles a szakértői tevékenységéről nyilvántartást vezetni. Ebben fel kell tüntetnie a kirendelő hatóság megnevezését és ügyszámát, a felek nevét, a kirendelés és a szakértői vélemény keltét, valamint a részére megállapított díjat.

Minderre azért van szükség, hogy a kijelölő szerv azt évenként felülvizsgálhassa (Szvhr.12.§.(1) és (2) bekezdés).

A földmérési szakértő kijelölése visszavonható, visszavonásáról a kijelölő szerv határoz /Szvhr.13.§.(1) bekezdés).

1.4. Magánszemély számára adható szakvélemény

A kijelölt földmérési szakértő magánszemély számára is adhat szakvéleményt, amennyiben ez, az igazságügyi - vagy bűnüldözőszervek megbízásából származó feladatainak ellátását nem gátolja (Szvhr.10.§. (2) bekezdés).

Ennek kapcsán nem érdektelen annak vizsgálata, hogy miként értékeli a per bírósága azt a földmérési szakértői véleményt, amelyet a földmérési szakértő az igényét érvényesíteni kívánó fél felkérésére, megbízására készít el.

Amennyiben az ilyen módon beszerzett szakértői véleményt a perben az ellenérdekű fél nem kifogásolja, és az egyéb okból sem aggályos, nem tekinthető megalapozatlannak az a bírósági döntés, amely ezen a szakvéleményen alapszik.

Ha viszont az ellenérdekű fél a szakvélemény helyességét vitatja, a bíróság nem zárkozhatsz el az elől, hogy másik földmérési szakértő véleményét szerezzék be. Ebben az esetben azonban még nagyobb jelentőséget kap az az eljárási - s mindenképpen garanciális jellegű - szabály, miszerint a feleket a szakértő kirendelése tárgyában szükség esetén meg kell hallgatni és a kirendelésnél a felek egyetértő javaslatát lehetőleg figyelembe kell venni (Pp.177.§(3) bekezdés).

Mindenképpen indokolt a perben kirendelt szakértő feladatává tenni azt, hogy vizsgálja meg az igényt érvényesítő fél által előterjesztett és így a per anyagává tett szakvéleményt is és adja indokát, ha azzal nem ért egyet.

A bíróság a két szakvélemény közötti esetleges ellentmondás feloldásával még inkább meggyőződhet a perben kirendelt igazságügyi szakértő véleményének alaposágáról. E szakvélemények közötti eltérések leginkább abból fakadnak, hogy a perben eljáró igazságügyi földmérési szakértő már ismeri az ellenérdekű fél érvelését, birtokában van az általa közölt adatoknak is, továbbá a bíróság kirendelése alapján beszerezhetett olyan adatokat, amelyek a fél megbízásából eljáró szakértőnek a szakvélemény előterjesztésekor nem álltak rendelkezésére.

Amennyiben a per során előterjesztett szakvélemény alátámasztja a fél megbízása alapján készült szakértői vélemény megállapításait, ez azzal a következménnyel járhat, hogy a bíróság az igényt érvényesítő fél tényállítást fogadja el valószínűnek; ami viszont indokoltá teheti azt, hogy az említett szakvéleményt alaptalanul támadó fél kizárólag maga viselje a perben kirendelt igazságügyi szakértő költségeit, függetlenül a perbeli jogvita mikénti eldöntésétől (Pp.80.§(2) bekezdés).

1.5. A földmérési szakértő kirendelése

A kirendelő hatóság, így az eljáró bíróság a földmérési szakértőt jegyzőkönyvbe foglalt, vagy külön írásbeli határozattal, végzéssel rendeli ki.

A bíróság a polgári perben a kirendelő végzést rendszerint akkor foglalja jegyzőkönyvbe, ha a földmérési szakértőt a per valamelyik érdemi tárgyalásán rendeli ki, illetőleg vezeti be. Ez a kirendelési mód rendkívül kívánatos mindazokban a birtokperekben, amelyeknek kapcsán az is vitás, hogy hol húzódik az ellenérdekű felek szomszédos ingatlanai közötti használati határ. Ez esetben a használati határ megállapítása ugyanis nem szakértői feladat, hanem a bíróság feladata. Ezt a feladatot a bíróság úgy teljesítheti eredményesen, ha helyszíni tárgyalást tartva, maga is megismeri azokat a tereptárgyakat, amelyek a tényleges használati határvonal helyét illetően támpontul szolgálnak. A helyszínen célszerű meghallgatnia azokat a tanúkat, akik a vitás határvonal helyére vonatkozóan helyszíni ismerettel rendelkeznek.

Ezeknek a bizonyítási eljárási cselekményeknek a foganatosítása után lesz a bíróság abban a helyzetben, hogy a kirendelt földmérési szakértő rendelkezésére bocsássa azokat az adatokat, amelyekre feladata teljesítéséhez szüksége van. A földmérési szakértő pedig csak ezeknek az adatoknak az ismeretében tudja megállapítani azt, hogy a használati határ - bizonyított, vagy más esetben leginkább valószínűsített - helye eltér-e és milyen mértékben az ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt határvonalnak megfelelő birtokhatártól.

A földmérési szakértőnek, a tárgyaláson történő bevezetése ad leginkább lehetőséget arra, hogy éljen az eljárási törvényben biztosított azzal a jogával, miszerint a tárgyaláson, ideértve a bizonyítási eljárást is, jelen lehet, a felekhez, a tanukhoz, és a többi szakértőhöz közvetlenül kérdéseket intézhet, végül egyéb bizonyítást is indít-

ványozhat, amennyiben az feladatának teljesítéséhez szükséges (Pp.181.§. (1) bekezdés).

Az igazságügyi szakértői működésről szóló rendelet általános szabályai szerint a kirendelő határozatnak - egyebek mellett - mindenkor tartalmaznia kell azokat a szakkérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia, s közölni kell a szakértői feladatok teljesítéséhez szükséges adatokat, meghatározva az esetleges irattanulmányozási kötelezettség kereteit is.

A kirendelő hatóság, így a bíróság is azzal segítheti elő a földmérési szakértő miről gyorsabb és eredményesebb tevékenységét, ha a többnyire vaskos iratanyag megküldése helyett, kiemeli - az általa egyébként ismert - azokat az okiratokat, amelyekre (pl. tulajdoni lapok, korábbi kitűzési vázrajzok, megosztási vázrajzok) a földmérési szakértőnek a feladata ellátásához szüksége lehet.

Hasonlóképpen fontos feladata a kirendelő hatóságnak, hogy a földmérési szakértő valóban olyan feladatot kapjon, amely szakkérdés. Így lesz elkerülhető a polgári perben az, - pl. egy közös tulajdonban lévő ingatlan használatának rendezésekor - hogy a földmérési szakértőnek feladata legyen egy olyan helyszínráaj elkészítése, amelyet helyszíni szemle során nyilvánvalóan a bíróság is elkészíthet, feltehetően kevesebb költséggel.

Ügyelni kell a bíróságnak arra is, hogy a földmérési szakértőt csak olyan szakkérdés véleményezésére hívja fel, amely a szakismerete körébe tartozik. Nem helyeselhető, ha a földmérési szakértőtől kér szakvéleményt a bíróság olyan ügyben, amelyben az ügy tárgya például a közös tulajdonban lévő ingatlan természetbeni megosztása, amikor valójában nem a megosztás módja vitás, hanem a megosztás eredményeként kialakuló ingatlanok közötti értékkülönbözet, amelynek megállapításához ingatlanforgalmi szakértőre, esetleg építési- és mezőgazdasági szakértőre van szükség. Ezzel az elvárással összhangban rendelkezik a szakértők műkö-

désére vonatkozó jogszabály akként, hogy a szakértőnek haladéktalanul közölnie kell a kirendelő hatósággal, ha a feltett kérdések megválaszolása - egészben, vagy részben - nem tartozik szakismereteinek körébe.

Másrészt eljárási szabályt sért a polgári pert tárgyaló bíróság, ha a kijelölt földmérési szakértő helyett indokolatlanul eseti szakértőt rendel ki földmérési szakértelmet igénylő szakvélemény adására. A vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint szakértőt ugyanis az állandó - ennek hiányban vagy akadályoztatása esetében a kijelölt - igazságügyi szakértők közül kell kirendelni, más szakértőt (esetit) csak fontos okból lehet alkalmazni (Pp.177.§ (2) bekezdés).

A szakértői megbízások különböző eseteit, tartalmi és formai követelményeit a 4.1.fejezet ismerteti részletesen.

1.6. A szakértő kirendelését és véleményadását kizáró körülmények

Már a szakértő kirendelése kapcsán érvényesülnie kell a igazságszolgáltatás pártatlanságához fűződő érdeket szolgáló annak a rendelkezésnek, miszerint a szakértő, így a földmérési szakértő is, haladéktalanul köteles közölni a kirendelő hatósággal, ha a személyére vonatkozóan véleménye szerint kizáró ok áll fenn.

A polgári eljárás szabályai szerint a bíróval szembeni kizárási okok fennállása esetén - például a felek valamelyikével való rokoni viszony, a perben tanuként hallgatták meg, vagy bármely egyéb okból tőle az ügy tárgyilagosa megítélése nem várható el - a földmérési szakértő az ügyben szakértőként nem járhat el (Pp.178.§ (1) bekezdés).

A bíróság egyébként hivatalból is ügyel arra, hogy kizárt szakértő az eljárásban ne vegyen részt.

A kizárási okot a szakértőn kívül a fél is köteles haladéktalanul bejelenteni. Ha a bejelentés a szakértő véleményének előterjesztése után történt, a bíróság a vélemény figyelembevételével dönti el, hogy más szakértő meghallgatása szükséges-e. A bíróság a kizárás tárgyában a felek és a szakértő meghallgatása után határoz (Pp.178.§. (2) bekezdés).

1.7. A szakértői vizsgálat

Az igazságügyi szakértői működésről szóló rendelet szerint is a szakértőknek a szakértői vizsgálatot az eljárási szabályokban foglalt rendelkezések megtartásával, a tudomány állásának és a korszerű szakmai ismereteknek megfelelő eszközök, eljárások és módszerek felhasználásával kell elvégeznie.

A földmérési szakértőnek a vizsgálati módszeréről a szakvéleményében csak annyiban kell számot adnia, amennyiben ez a megállapításai megértéséhez és megalapozottságához feltétlenül szükséges. Módszere részletes ismertetése rendszerint akkor nem mellőzhető, ha egy esetleges másik földmérési szakértői vélemény eltérő megállapításai miatt, a szakértői álláspontokat egyeztetni kell, a szakvélemények közötti ellentmondásokat fel kell oldani.

A földmérési szakértő is igénybe veheti a működése során más személy (pl. valamelyik fél) közreműködését technikai jellegű segédtevékenység végzésére. Más személynek a közreműködéséért egyébként személyes felelősséggel tartozik.

1.8. A földmérési szakértői vélemény tartalma

A földmérési szakértő a véleményét - a kirendelő hatóság határozatának megfelelően - írásban vagy szóban terjeszti elő.

Véleményének ki kell terjednie a kirendelő bíróság, valamint a bíróság útján- és nem közvetlenül - a felek által feltett kérdések megválaszolására, továbbá a szakértői vélemény teljességéhez szükséges egyéb megállapításokra.

A szakértői működésről szóló rendelet részletesen szabályozza mit kell a szakértői véleménynek tartalmaznia. Ezek közül különös fontossága van a földmérési szakértők tekintetében annak, hogy a szakértőnek véleménye megalkotásánál értékelnie kell az ügyben esetleg már korábban lefolytatott szakértői vizsgálat adatait és megállapításait is.

A földmérési szakértő szakvéleményének teljességéhez tartozik az adott esetben, olyan magyarázó vázlat elkészítése, valamint a helyszínen fellelhető olyan tereptárgyak megjelölése is, amelyek alapján az ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt határvonal természetbeni helye ismételt szakértői közreműködés nélkül, bárki által kijelölhető. Ez a biztosítéka ugyanis annak, hogy a jogerős bírósági határozattal birtokba adni rendelt földrészlet átadása végrehajtás elrendelése nélkül is megtörténhessék, a marasztalt fél önkéntes teljesítése folytán.

A polgári eljárásjog általános szabályai értelmében a földmérési szakértőhöz a véleményére vonatkozólag, annak előterjesztése után kéréseket lehet intézni. A bíróság a szakértőt írásbeli véleményének kiegészítése vagy részletesebb kifejtése végett személyes megjelenésre is kötelezheti (Pp.182.§ (1) és (2) bek.).

1.9. Kényszerítő eszközök a szakértővel szemben

A szakértővel szemben kényszerintézkedések is alkalmazhatók, így például akkor, ha a szakvéleményét késedelmesen terjeszti elő és késedelmét kimenteni nem tudja. Ez esetben megbírságozható, ha pedig az előzőekben említett személyes megjelenésre való idézésének nem lenne elege, a bíróságnak módja van arra is, hogy elrendelje a szakértő elővezetését (Pp.185.§ (1) és (2) bek.).

1.10. A szakértői vélemény felülvizsgálata

Ha a szakértő véleménye homályos, hiányos, önmagával, más szakértő véleményével vagy a bizonyított tényekkel ellentétben állónak látszik, vagy helyességéhez egyébként nyomatékos kétség fér, a szakértő köteles a bíróság felhívására a szükséges felvilágosításokat megadni, ha pedig ez nem vezet eredményre, más szakértőt kell véleményadásra felhívni (Pp. 182.§ (3) bekezdés).

Előfordulhat - nem kívánatos módon - hogy a földmérési szakértők véleménye között olyan ellentét van, amely a személyes meghallgatásukkal, szakvéleményük kiegészítésével sem oldható fel. Ez esetben kerülhet sor - kivételes jelleggel - a szakvélemények felülvizsgálatára.

A földmérési szakértői vélemények felülvizsgálata iránt az Igazságügyi Mezőgazdasági Szakértői Bizottságot (2100 Gödöllő, Péter K.u.l.) kell megkeresni, a testületi véleményt azonban a Mezőgazdasági Szakértői Bizottság Földmérési Albizottsága adja.

A Legfelsőbb Bíróság 1/1981 BKT-PKT-GKT számú tanácselnöki értekezleti állásfoglalása szerint a felülvizsgálati szakvélemény felhasználásának a módját illetően megállapítható, hogy nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely lehetővé tenné a felülvizsgálati szakvéleményt adó testület vagy tagja megidézését a bírósági tárgyalásra. Ennek oka az, hogy a testület tagja csupán a kollektíve kialakított felülvizsgálati szakvéleményében foglaltakkal egyező nyilatkozatot tehetne.

Az említett állásfoglalás értelmében a felülvizsgálati szakvélemény általában nem más, mint az ügyben adott eltérő szakvélemények megállapításainak, szakmailag legmagasabb szinten történő ellenőrzése abból a szempontból, hogy a szakmai állásfoglalás - a szakvélemény alapjául szolgáló adatokat is figyelembe véve - az adott szakkérdésben a tudomány mindenkori állásának megfelelő és minden kérdésre kiterjedő értékelést tükröz-e.

Természetesen a felülvizsgálati szakvélemény is tartalmazhat új megállapításokat, eltérhet a felülvizsgált szakvélemények megállapításaitól, de a felhasználására nézve ugyanazok az eljárásjogi rendelkezések érvényesek, mint az egyéb szakvéleményekre, azzal a már említett eltéréssel, hogy a testület tagjainak a megidézésére nincs lehetőség.

1.11. A szakértő titoktartási kötelezettsége. A szakvéleményadás megtagadása

Az igazságügyi szakértők működésére vonatkozó általános szabályokból következően a földmérési szakértőt is a tevékenysége során tudomására jutott tényeket és adatokat illetően titoktartási kötelezettség terheli. Ezekről a tényekről és adatokról csak az ügyben eljáró hatóságot tájékoztathatja. Ez a kötelezettsége viszont nem zárja ki a szakértői vizsgálat során feltárt tényeknek és adatoknak - a jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - tudományos, illetve oktatási célokra a személyi jogok sérelme nélkül történő felhasználását.

A szakértő most említett titoktartási kötelezettségétől meg kell különböztetnünk azt, amikor a szakértő azért nem kényszeríthető szakértői vélemény adására, mert nem kapott felmentést olyan tények közlésére, amelyek államtitoknak minősülnek, vagy amelyre a szolgálati-, illetőleg az üzemi titoktartás kötelezettsége kiterjed. E titoktartási kötelezettség az annak alapjául szolgáló viszony megszűnése után is fennmarad. Azt, hogy a titoktartás alól való felmentésre az egyes esetekben mely hatóság, vagy szerv illetékes, a Minisztertanács rendelettel határozza meg (Pp.169.§ (2), (3), (4) bekezdések).

Az eljárási törvények szólnak azokról az esetekről is, amikor a szakértő megtagadhatja a szakvélemény adását. Megtagadhatja a szakértő a szakvélemény adását abban a perben, amelyben például bármelyik fél a hozzátartozója, vagy amelyben a szakvéleményével magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná.

1.12. A szakértő díjazása

A szakértőnek tevékenységéért díjazás jár. A bíróság helyes eljárása az, ha a szakértő kirendelését megelőzően gondoskodik arról, hogy a szakértői vélemény elkészítésével előreláthatóan felmerülő költ-

ségeket a bizonyító féllel olymódon előlegezteti, hogy azt letétbe helyezetteti. A letett összeg szolgál kellő kielégítési alapul a felmerülő költségek megtérítésére. A szakértők díjazását az igazságügy-miniszter szabályozza, a 4.6.fejezetben ismertetett módon.

A szakértő díját a peres eljárásban a per bírósága állapítja meg. A per bíróságának határozata, illetőleg végzése ellen a szakértő és a felek is külön fellebbezéssel élhetnek. A fellebbezésnek halasztó hatálya csupán a kifogásolt összeg erejéig van. A szakértői költség kifizetésére csak jogerős határozat alapján kerülhet sor.

1.13. A szakértő szakmai és jogi továbbképzése

A földmérési szakértőtől is elvárható, hogy szakértői tevékenysége színvonalának emelése érdekében a szakmai, valamint a szakértői feladatai elvégzéséhez szükséges jogi képzettségét rendszeresen fejlessze. A szakmai továbbképzésről a szakterület szerint illetékes miniszter, a szükséges jogi ismeretek oktatásáról pedig az igazságügyi miniszter gondoskodik (SzR. 12.§).

A földmérési szakértőnek a jogi ismeretekre az említettekől következően tehát azért van szüksége, hogy a szakértői feladatát minél magasabb színvonalon lássa el, s hogy annak birtokában maga is meg tudja ítélni: mi a jogi jelentősége az általa előterjesztett szakvéleménynek.

Nem kívánható meg tőle azonban az, hogy a szakvéleményében megállapított tényeket jogilag értékelje, az ugyanis nem a szakértő, hanem a bíróság feladata. A földmérési szakértő állapítja meg például azt a tényt, - a szakmai ismeretei alapján - hogy valamely épületnek egy része átnyúlik-e a szomszédos ingatlanra. Kizárólag a bíróság feladata azonban annak a vizsgálata és eldöntése, hogy a tulajdonos tényéhez az adott esetben milyen jogkövetkezményeket fűz, a sérelmet szenvedett félnek kártérítést ítél-e meg, vagy más módon kártalanítja, illetőleg a törvényben írt egyéb feltételek meglétében elrendeli-e az épületrész lebontását (Ptk.109. és 110.§-ai).

A földmérési szakértő jogi tájékozottsága szempontjából nemcsak a vonatkozó jogszabályi rendelkezések ismerete a fontos, hanem az is, hogy a Legfelsőbb Biróság a szakterületüket közvetlenül is érintően, miként irányítja a bírósági gyakorlatot. Ezért mindenképp indokolt a Legfelsőbb Biróság PK 43o számú (új szám: PK 265 szám) kollégiumi állásfoglalásának az ismertetése, annak minden részletére kiterjedően.

1.14. A Legfelsőbb Biróságnak a földmérési szakértői tevékenységet közvetlenül is érintő állásfoglalása

Az említett állásfoglalás szerint, ha vitássá válik a szomszédos földrészletek közötti határvonal természetbeni helye, azt a bíróságnak az ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt határvonalnak megfelelően kell meghatározni.

Ha az ingatlan tulajdonosa az érvényben lévő ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt határvonalat tartja sérelmesnek, a szomszédos ingatlan tulajdonosa által el nem ismert igényét a bíróság előtt keresettel érvényesítheti. Bírósági döntésnek azonban csak akkor van helye, ha a földhivatali eljárásban a sérelem nem orvosolható, illetőleg az orvoslást eredménytelenül kísérelték meg.

Ha az ingatlannyilvántartási térképen ábrázolt és a valóságos tulajdoni viszonyoknak egyébként megfelelő határvonal a természetben csak az u.n. földmérési hibahatáron (megengedett eltérésen) belül tűzhető ki, a bíróságnak kell megállapítania a határvonal helyét és ennek megfelelően kell rendeznie a felek birtoklási viszonyait, megállapítva az esetleges birtokháborítás elkövetését is.

A helyes térképi határvonalnak a bíróság által történő megállapításához nincs szükség az építésügyi hatóság telekalakítási engedélyére. Ez csak akkor szükséges, ha a bíróság a valóságos térképi határt kívánja megváltoztatni valamely területrésznek - érvényes tulajdonszerzési jog-

cimen - az egyik szomszédos földrészletből a másikhoz csatolásával.

Az állásfoglalás indokolása - az akkor érvényben lévő jogszabályok szövegével - a következő:

Az INY.tvr.35. §-a elrendelte az egységes ingatlannyilvántartás szerkesztését. Egyebek mellett kimondta, hogy a szerkesztés során az ingatlanokra vonatkozó jogoknál, tényeknél a telekkönyvi, a földrészlet adatainál, a térképi ábrázolásnál pedig a földnyilvántartási, valamint a földmérési adatokból kell kiindulni. Az észlelt eltéréseket a helyszíni állapot felmérésével, illetőleg az érdekeltek meghallgatásával kell rendezni.

A szerkesztés megkezdésének előfeltétele volt, hogy rendelkezésre álljon az Ftr.5.§-ában foglaltaknak megfelelően elkészített földmérési alaptérkép, amelynek a nyilvántartási példánya - az ingatlannyilvántartási térkép (a továbbiakban: nyilvántartási térkép) - szolgál az ingatlannyilvántartás céljára (Iny.tvr.9.§ /4/ bekezdés). A földmérési alaptérkép kötelező alapja az ingatlannyilvántartásnak (állami földnyilvántartásnak és telekkönyvnek), továbbá minden olyan tevékenységnek és eljárásnak, amely a térképi ábrázolással, a területnagysággal, a koordinátás azonosítók meghatározásával vagy a helyrajzi-számozással kapcsolatos (Ftr.5.§/3/ bekezdés). A földmérési alaptérkép a tartalmat mérethelyesen, valósághűen ábrázolja és hitelesen tanúsítja /Ftr.5.§/2/ bekezdés).

Az ingatlannyilvántartás érvényessé válásával az alapjául szolgáló nyilvántartási térkép is érvénybe lép. Ezért mindazokban a jogvitákban, amelynek a tárgya a felek által birtokolt szomszédos földrészletek közötti határvonal természetbeni helye, a bíróságnak ezt a nyilvántartási térképen ábrázolt határvonalnak megfelelően kell meghatároznia.

Ennek érdekében a bíróság akkor jár el helyesen, ha a kirendelt igazságügyi földmérő szakértő feladatává teszi annak kellő részletességgel elkészített vázrajzon történő szemléltetését is, hogy hol tűzhető ki a természetben a nyilvántartási térképen ábrázolt

határvonalnak megfelelő határvonal, megjelölve annak azokat a kellő-
en rögzített kitűzési pontjait, amelyek ismeretében a határvonal
utóbb - szakértő bevonása nélkül is - kitűzhető.

Az egységes ingatlannyilvántartás egyik fontos alapelvét fogalmazza
meg az Iny.tvr. 2.§-ának /1/ bekezdése, amely szerint az ingatlan-
nyilvántartás - ha jogszabály kivételt nem tesz - hitelesen tanusít-
ja a bejegyzett jogok és tények mellett a feltüntetett adatok, így
a földrészletek határávonalára vonatkozó adatok fennállását is. Ez
az alapelv szolgálja - egyebek mellett - a tulajdoni és használati
viszonyok védelmét, továbbá az ingatlanforgalom biztonságát. Fontos
érdek fűződik ezért ahhoz, hogy a bíróságok is elősegítsék az ingat-
lannyilvántartás alapjául is szolgáló nyilvántartási térkép adatai-
nak minél pontosabbá tételét, így adva jogvédelmet azoknak, akiket
jogsérelem ért a nyilvántartási térkép téves adatai miatt.

Az ingatlannyilvántartás szerkesztése során hozott határozat ellen
az érdekeltek az Iny.tvr.VI.fejezetében /23-32.§-ok/ szabályozott
jogorvoslattal élhetnek, illetőleg élhetnek, /Iny.tvr.42.§ /4/ bekez-
dés/. Az első foku földhivatal határozata ellen tehát a megyei
földhivatalhoz /Budapesten a Fővárosi Földhivatalhoz/ lehet felleb-
bezni, a jogok és tények bejegyzése tárgyában hozott megyei /Fővá-
rosi/ földhivatali határozat megváltoztatása iránt pedig az ingatlan
fekvése szerint illetékes helyi bíróságnál lehet kérelmet előter-
jeszteni, amely bíróság a kérelem felől tárgyaláson kívül - az Iny.tvr.-
ben foglalt eltérésekkel - a polgári nemperes eljárás szabályai
szerint határoz. Az elsőfoku bíróság végzése elleni fellebbezésre
és a fellebbezési eljárásra - meghatározott eltéréssel - ugyancsak
a polgári nemperes eljárás szabályai az irányadók /Iny.tvr. 23,29.§/.

Az ingatlannyilvántartás átalakítása során hozott határozat ellen
is az ingatlannyilvántartási jogszabályok szerint az érdekeltek
jogorvoslattal élhetnek /Iny.á. 7.§ /3/ bekezdés/.

Az említett rendelkezések tehát csak a jogok és tények bejegyzése tárgyában hozott megyei /Fővárosi/ földhivatali határozat ellen teszik lehetővé a nemperes eljárás szabályaihoz igazodó bírósági ut igénybevételét. Ezzel összhangban rendelkezik a bíróság által felülvizsgálható államigazgatási határozatokról szóló 63/1981./XII.5./ MT számú rendelet akként, hogy a bíróság által felülvizsgálható az ingatlanra vonatkozó jogok és tények bejegyzéséről szóló, illetve az ingatlanra vonatkozó jogok és tények bejegyzését elutasító földhivatali határozat /1.§/1/ bekezdés 16.pont/.

Ezek az eljárások azonban nem szükségképpen vezetnek a szomszédos ingatlanok /földrészek/ határvonalával kapcsolatos viták rendezésére.

Az ingatlannyilvántartás szerkesztésére vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből is következik, hogy a szerkesztés nem járhat a tulajdonos vagy más jogosult korábban szerzett jogainak a sérelmével. Az Iny.á. 3.§-a is kimondja, hogy az ingatlanok helyrajzi számának, területének és egyéb adatainak megváltoztatása az ingatlannyilvántartásba bejegyzett jogokat és tényeket nem érintheti. Az fm. vhr.3.§-ának /6/ bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy felmérési, térképezési vagy területszámitási hiba esetén az első foku földhivatal a földmérési alaptérképet, illetve a hozzátartozó területi adatokat bármikor, hivatalból is kijavíthatja. Nincs tehát jogszabályi akadálya annak, hogy ugyanezt az első foku földhivatal a sérelmet szenvedett fél kérelmére, vagy a bíróság jelzésére tegye meg.

Abban az esetben, ha a jogsérelem az említett földhivatali eljárásban nem orvosolható, illetőleg azt nem orvosolják, az érdekelt fél nem zárható el attól, hogy igényét a szomszédos ingatlan tulajdonosával szemben keresettel a bíróság előtt érvényesítse.

Nyilvánvaló, hogy a nyilvántartási térkép esetleges hibája a bejegyzett jog sérelmével jár. A tulajdonjogból eredő birtoklási jog terjedelme ugyanis nem minden esetben annak a földrészletnek a határvonalához igazodik, amelyet a nyilvántartási térképen a valóságos tulajdoni viszonyoknak megfelelően feltüntetett határvonalak határoznak meg. Ha az ingatlan tulajdonosa sérelmesnek tartja az érvényben lévő nyilvántartási térképen ábrázolt határvonalat, a bíróság előtt érvényesítheti a szomszédos ingatlan tulajdonosa által el nem ismert igényét.

Az igény tárgyában azonban a bíróság csak akkor dönthet, ha a földhivatali eljárásban a sérelem nem orvosolható, illetőleg az orvoslást eredménytelenül kísérelték meg. Ezért - amennyiben a földhivatali eljárásban való orvoslás egyáltalán szóba jöhet - le kell folytatni az említett földhivatali eljárást és meg kell várni annak jogerős befejezését.

Az említett kereset alapján indult perben a sérelmet állító felet terheli annak bizonyítása, hogy az ingatlannyilvántartási térkép hibás, továbbá, hogy annak hibája miatt őt jogsérelem érte, amely a földhivatali eljárásban nem volt orvosolható /Pp. 164.§. /1/ bekezdés/.

A nyilvántartási térképen a valóságos tulajdoni viszonyoknak megfelelően ábrázolt határvonal a természetben nem mindig tűzhető ki teljes pontossággal, hanem csak az ún. földmérési hibahatáron /megengedett eltérésen/ belül. Ilyen esetben - az igazságügyi földmérési szakértő véleményének beszerzése után - a bíróságnak kell megállapítania, hogy a természetben hol húzódik a nyilvántartási térképen ábrázolt határvonalnak leginkább megfelelő határvonal.

A szakértő feladatává kell tenni azoknak a kitűzési nehézségeknek a feltárását is, amelyek indokolttá teszik a megengedett eltérés figyelembevételét. Ennek ismeretében kell a bíróságnak megállapítania a határvonal természetbeni helyét olyan módon, hogy az - szakérti bevonása nélkül is - bármikor kitűzhető legyen. Ennek érdekében a bíróságnak a határozatában szabatosan meg kell állapítania a határvonal - s egyben a birtokbaadni rendelt területrészt - kitűzési pontjait.

Ha a perben bizonyítják, hogy a jogvitát megelőzően kialakult békés birtokállapotnak megfelelő határvonal a természetben a szóban lévő "földmérési hibahatáron" belül van, ezt a határvonalat kell olyannak tekinteni, mint amely megegyezik a nyilvántartási térképen ábrázolt határvonallal. Ehhez képest kell eldönteni, hogy a szomszédos ingatlanok birtokosai követtek-e el egymás sérelmére birtokháborítást. A békés birtoklásban megzavart fél jogszerű birtoklását ugyanis vélelmezni kell, erre alapítottan a megengedett eltérésen belüli birtoklási határvonal önkényes megváltoztatása is birtokháborításnak minősül. A sérelmet szenvedett félnek ezért birtokvédelmet kell adni, elrendelve a megzavart birtokállapot helyreállítását /Ptk. 192.§/3/ bekezdés, Ptk. 188.§ /1/ bek./.

Ahhoz, hogy a bíróság megállapítsa a helyes térképi határvonalat, nincs szükség az építésügyi hatóság engedélyére. A bíróság ugyanis a határozatában a helyes térképi határvonalat határozza meg, s ennek megfelelően rendezi az érdekelt felek birtokviszonyait úgy, hogy az többé nem tehető vitássá /Pp. 229.§/1/ bekezdés/.

Építésügyi hatósági engedély beszerzésére csak akkor van szükség, ha a nyilvántartási térképen ábrázolt határvonal megváltoztatásának bírósági határozattal történő elrendelése azon alapul, hogy a szomszédos ingatlanok közös határvonala mentén - érvényes tulajdonszerzési jogcimen - meghatározott területrészt kell az egyik szomszédos

földrészletből a másikhoz átcsatolni. Ilyenkor ezért először a helyes térképi határvonalat kell megállapítani és ehhez képest kell dönteni a vitás terület rész tulajdonjoga, illetőleg birtoka iránt előterjesztett kereseti, vagy viszontkereseti kérelemről.

A bíróságnak minden olyan határozatát, amellyel a helyes térképi határvonalat állapítja meg, az igazságügyi földmérési szakértő által készített kitűzési vázlattal, mérési és területszámítási munkarészekkel együtt, meg kell küldenie a területileg illetékes megyei /Fővárosi/ földhivatalnak. Csak így biztosítható ugyanis az, hogy a bírósági határozattal megállapított határvonaltól - annak későbbi kitűzésekor - a földmérő szerv se térjen el /fm.vhr.4.§ /4/ bekezdés/.

A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiuma a PK 269.számú állásfoglalásában kimondta, hogy az ingatlanra vonatkozó jogok és tények bejegyzéséről szóló, illetve a jogok és tények bejegyzését elutasító megyei földhivatali határozat megváltoztatása iránti kérelmet a határozatot hozó megyei földhivatal ellen kell előterjesztetni. Az ellene indított nemperes eljárásra kizárólag az ingatlan fekvése szerinti helyi bíróság illetékes.

1.15. Az igazságügyi szakértő fegyelmi és büntetőjogi felelőssége

Az igazságügyi szakértő, így a földmérési szakértő is szakértői minőségében végzett tevékenysége során hivatalos személy, aki fokozott büntetőjogi védelem alatt áll.

A szakvéleményért ugyanakkor büntetőjogi felelősséggel is tartozik. Büncselekményt, illetve vétséget követ el ugyanis az a szakértő, aki ebben a minőségében az ügy lényeges körülményére hamis szak-

véleményt ad, a szakvéleményben a valós tényeket elhallgatja, a valótlan tényeket valónak állítja /Btk. 238.§ /2/ bekezdés a/, és Btk. 239.§-a/.

A büntetés viszont korlátlanul erylthetó, különös méltánylást érdemlő esetben mellózhetó is azzal szemben, aki az alapügy jogerős befejezése előtt az eljáró hatóságnak az általa szolgáltatott bizonyítási eszköz - szakvélemény - hamis voltát bejelenti /Btk. 24.§ /2/bekezdés/.

Hr a földmérési szakértő e minőségében eljárva fegyelmi vétséget követ el, - függetlenül a bíróság, illetve a hatóság eljárására irányadó szabályok szerint alkalmazható kényszerintézkedések igénybevételeitől /pl. bírság kiszabásától/ - a bíróság, illetve a kirendelő hatóság értesíti a szakértő munkáltatóját, amelynek vezetője dönt a fegyelmi eljárás lefolytatásáról. A szakértő kijelölése visszavonására egyébként az említett fegyelmi eljárás lefolytatása nélkül is sor kerülhet.

2. A FÖLDMÉRÉSI SZAKÉRTŐ MUNKÁJÁT ÉRINTŐ FÖLDMÉRÉSI, INGATLANNYILVÁNTARTÁSI, ÉPÍTÉSÜGYI JOGSZABÁLYOK

2.1. Földmérési és térképészeti jogszabályok a földmérési alaptérképről és a földrészlet határvonalának méréséről

Az Ftr., a végrehajtására kiadott fm.vhr. - és ennek mellékleteként közzétett ÁFTSz - számos olyan szakmai előírást tartalmaz, amelyeket a földmérő szakértőnek ismernie kell.

A földmérési alaptérképről az Ftr.5.§ /2/ és /3/ bekezdéséből ismert, hogy "A földmérési alaptérkép a tartalmat mérethelyesen, valószínűen ábrázolja és hitelesen tanúsítja. Kötelező alapja az ingatlannyilvántartásnak és a nagyméretarányú térképet igénylő műszaki-gazdasági tervezésnek, továbbá minden olyan tevékenységnek és eljárásnak, amely a nagyméretarányú térképi ábrázolással, ilyen térképen alapuló geodéziai feladattal, a területnagysággal, a helyrajzi-szám vagy koordinátás azonosító meghatározásával kapcsolatos." Így természetesen alapja jóformán valamennyi olyan bírósági eljárásnak is, amelyben a földmérési szakértő feladatot kap. Ezt még megerősíti az a szabályozás /Ftr.5.§/5/ bekezdés/, hogy "a földrészlet határvonalának változását elrendelő, megállapító, vagy engedélyező államigazgatási és bírósági határozatokat ... az alaptérkép méretarányában készített térkép /kisajátítási térkép, megosztási vázrajz/ alapján kell meghozni."

A földmérési alaptérképen feltüntetett határvonalak megállapításáról szóló általános rendelkezés /fmvhr. 3.§ /1/ bekezdés/ az, hogy "... A földrészlet határvonalának meghatározásánál figyelemmel kell lenni a meglévő térképen található ábrázolásra, az ingatlan-nyilvántartásban és a teleknyilvántartásban található bejegyzésekre,

a természetben megjelölt állapotra és - amennyiben nem ütközik jogszabályba, vagy hatósági határozatba - a felek akaratára".

A földrészlet határvonaláról részletesebb szabályozás az ÁFTSz 7.§-ban található:

- "/1/ Ha a természetben talált határvonal a korábbi térképi állapottal - a mérésre és térképezésre megadott hibahatáron túlmenően - vagy a jogi viszonyokkal nem egyezik és az egyeztetés sem vezetett eredményre, a földrészlet természetbeni határvonalát kell mérni és térképezni. A jogerős bírósági ítélettel, vagy államigazgatási határozattal meghatározott határvonalat az ítéletnek, illetve a határozatnak megfelelően kell ábrázolni a térképen. Ha a határvonal a természetben nem azonosítható, de azt régebbi térkép, vagy valamilyen vázrajz megbízhatóan ábrázolja, a határvonalat arról kell átvenni.
- /2/ A társadalmi tulajdonban lévő ingatlan /mező- és erdőgazdasági területek, bánya és iparterületek, vasutak, csatornák stb./ esetében a külső határvonal jellemző töréspontjait - kisajátítás esetén a kisajátítási határvonalat - kell megjelölni. A külső /kisajátítási/ határvonalakon belüli földrészletek határvonalait a természetbeni használatnak megfelelően kell térképezni.
- /3/ Ha a külterületen a közút nem kisajátított területen épült, határvonalának megállapításakor az utak igazgatásáról szóló jogszabály rendelkezéseit kell alkalmazni.
- /4/ A meder és partvonal határvonalát az illetékes vízügyi szervezetnek a vízügyi jogszabályok alapján történt megállapításai szerint kell térképezni."

A különböző korszakokban illetve különböző technológiai eljárásokkal készült térképekre vonatkozó főbb pontossági követelményeket a jelen Utmutató függeléke tartalmazza.

A földmérési alaptérkép témaköréhez tartozik az is /fm.vhr.3.§ /7/ bekezdés/, hogy "A földhivatal a földmérési alaptérkép tartalmában bekövetkezett változásokat a földmérési alaptérkép e célra szolgáló példányán - a nyilvántartási térképen - az eredeti pontosságnak megfelelően köteles rendszeresen átvezetni."

Az ÁFTSz 8.§ /2/ bek. szerint: "A földrészlet határvonalának változásával, az épület feltüntetésével, valamint a nagyobb arányú művelési ág változással kapcsolatos vázrajz elkészítésére a földmérési szabályzatok és az ingatlannyilvántartási jogszabályok előírásai irányadók."

A változási vázrajzokról az F.2.szabályzat intézkedik, kimondva, hogy a változási vázrajzot mindenkor a nyilvántartási térkép másolatán kell készíteni az eredeti mérés pontosságának megfelelően; a vázrajzon, vagy a vázrajz tartozékaként területkimutatást is össze kell állítani.

Mivel a változási vázrajzhoz jogi következmények kapcsolódnak, a vázrajz tartalmáról az Iny.tvr.13. § /1/ bekezdése is szól: "az ingatlan adataiban bekövetkezett változás átvezetéséhez a külön jogszabályban meghatározott hatósági engedély /jóváhagyás/ és igazolás, az ingatlannyilvántartási térkép tartalmát érintő változás átvezetéséhez pedig vázrajz is szükséges". /A 9.§ /4/ bekezdés szerint az ingatlannyilvántartás céljára is a földmérési alaptérkép nyilvántartási példánya szolgál./. A változási vázrajzról további jogi szabályozásokat az Iny.vhr. 68., 69. és 70.§ tartalmaz.

2.2. Felmérési, térképezési és területszámitási hiba kijavítása

A felmérési, térképezési, illetve területszámitási hiba javításával kapcsolatban a MÉM a következő tájékoztatót adta ki /szó szerinti idézés az akkor érvényben lévő jogszabályi szövegekkel/:

"A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium
8066/1982./MÉM.É.26./ MÉM számú
t á j é k o z t a t ó j a
a felmérési, térképezési vagy területszámitási
hiba kijavításáról

A végrehajtó szerveknél kialakult eltérő gyakorlat egységesítése érdekében - az Igazságügyi Minisztériummal, a Legfelsőbb Bírósággal és a Legfőbb Ügyészséggel egyeztetve - a következő tájékoztatót adjuk ki.

Az fmvhr 3.§/6/ bekezdése a következőt írja elő:

"Felmérési, térképezési vagy területszámitási hiba esetén a földhivatal a földmérési alaptérképet, illetve a hozzá tartozó területi adatokat bármikor, hivatalból is kijavíthatja."

E rendelkezés végrehajtása során különösen a következő esetekben lehet a hibát kijavítani:

- "- a mérés során tévesen azonosították a határvonalat és a helyes határvonal helyett téves határvonalat mértek;
- tévesen értékelték a légifényképen látható határvonalat és így a tényleges határvonal helyett téves határvonal került a térképre /pl. a szőlőlugas sort tévesen kerítésvonalnak nézték/;
- tévesen olvasták le, vagy tévesen jegyezték fel /elírás/ a méreteket, ezért a határvonal térképezése is rossz;
- tévesen vitték fel a térképre a megállapított méretet /rajzi elírás/, és a téves térképi ábrázolás alapján számították a területet;
- helyesen mértek és térképeztek, de a területszámitás során számítási hibát követtek el és ez a téves adat került az ingatlannyilvántartásba, vagy
- elírás történt a területi adat bejegyzésekor.

Ezekben az esetekben a felmérési, térképezési vagy területszámitási hiba kijavítása nem érinti és nem változtatja meg a természetbeni határvonalat és a birtoklási viszonyokat.

A felsorolt hibák kijavítása földhivatali hatáskörbe tartozik. A hiba kijavításához nincs szükség előzetes hatósági /bíróági/ határozatra vagy engedélyre. A hiba kijavításáról a földhivatal határozattal értesíti az érdekelteket. A határozat indoklásában ki kell emelni, hogy a térképi ábrázolás hibájának kijavítása kapcsán a határvonal természet-

beni helyzete és a természetbeni birtoklás nem változik, ezért a hibás térképi ábrázolás vagy a hibás területi adat kijavításával a hibából eredő jogsérelem orvoslást nyer.

A jogorvoslat azonos az államigazgatási eljárásban meghatározott lehetőségekkel.

A hiba kijavítása bármikor megtörténhet az érdekelt fél kérelmére vagy hivatalból. A tárgyban folyamatban lévő bírósági peres eljárás nem zárja ki a földhivatali kijavítási eljárás lefolytatását. Ha a bírósági eljárásról a földhivatal tudomást szerzett, a hiba kijavításáról szóló határozatot meg kell küldeni a bíróságnak is, hogy ezzel megelőzhető legyen a téves térképi ábrázolásra alapozott ítélet."

2.3. Földrészletek határvonalának kitűzése

Erről a témáról az fmvhr 4. §. a következőket rendeli:

- "1/ A földrészlet határvonalának kitűzéséhez az érvényben lévő földmérési alaptérképet és annak változási vázrajzait kell alapul venni. Ha feltételezhető, hogy az érvényben lévő földmérési alaptérkép készítésekor felmérési, vagy térképezési hibát követtek el, illetve a hibás határvonal természetben talált helyét mértek és térképozták, - szükség esetén - a régebbi térképet és mérési adatokat kell használni.
- /2/ A tényleges birtoklástól eltérően kitűzött területet csak az érdekelt szomszédok megegyezése, államigazgatási határozat, vagy bírósági ítélet alapján szabad birtokba venni.
- /3/ Ha a földmérési igazságügyi szakértői eljárásban a régi térképet is fel kell használni, ennek indokait közölni kell.
A régi térkép adatait megkülönböztetett módon kell feltüntetni a szakértői véleményhez csatolt vázrajzon.
- /4/ Bírósági ítélettel megállapított határvonal későbbi kitűzésekor a földmérő szerv nem térhet el az ítélettől. Ha a bíróság az érvényben lévő földmérési alaptérképen feltüntetett határvonalat

megváltoztatta, vagy a felmérési szabályzatban rögzített földmérési hibahatáron belül megállapította, a jogerős ítéletet az igazságügyi földmérési szakértő által készített vázlattal /magyarázó vázrajzzal/, a mérési és területszámítási munkarészekkel együtt meg kell küldenie a területileg illetékes földhivatalhoz."

2.4. Az igazságügyi földmérési szakértőkre vonatkozó előírások földmérési szabályozásokban

Az fmvr 10.§ /2/ bek. szerint "különféle szakértői névjegyzékbe földmérő szakértőként csak az a személy vehető fel, akinek felvételét a munkáltatóján kívül a MÉM-FTH is javasolja. Törölni kell a névjegyzékből azt a földmérő szakértőt, akinek a törlését szakmai okokból a MÉM-FTH kéri."

Az Ftr.10. § /4/ bekezdésének megfelelően "... az igazságügyi szakértői névjegyzékbe földmérő szakértőként felvett személyek részére a megbízatásuk teljesítéséhez igényelt térképmásolatokat, területi és egyéb földmérési adatokat ki kell szolgáltatni." Az ÁFTSz 16.§ /4/ bek. alapján a szükséges földmérési adatokat és térképmásolatokat a szakértők írásban igényelhetik.

Végül az 1986.évben a 28955/1986/IV.3o/ MÉM-FTH számú intézkedéssel kiadott, módosított F2.jelű Szabályzat a következő tételes rendelkezéseket tartalmazza a földmérési igazságügyi szakértők földmérési munkáiról /a bekezdések számozása is az F.2.Szabályzatnak megfelelő/.

"7. A földmérési igazságügyi szakértők földmérési munkái

- 7.1. A földmérési igazságügyi tevékenység módszerét a hatályos jogszabályok és szabályzatok előírásainak figyelembevételével a szakértő szabadon határozza meg. Kerülni kell azonban a pontosság lényeges javítását nem szolgáló és az eredeti térkép készítésével összhangban nem lévő mérési módszerek alkalmazását.

- 7.11. A szakértők a földmérési alaptérképpel és az ingatlannyilvántartással összefüggő feladataik végrehajtásánál a jogszabályban és szabályzatokban meghatározottakon túlmenően kötelesek minden további rendelkezésre álló adatot értékelni és szükség esetén felhasználni.
 - 7.12. A 3.12.3.pontok szerinti megengedett eltérésen belüli meghatározást a szakvéleményben indokolni kell.
 - 7.13. A térképi határvonalnak a természetbeni kitűzések a szakvélemény magyarázó vázlatának egy példányát "földhivatali megküldésre" felirattal a szakértőnek mellékelnie kell szakvéleményéhez.
 - 7.14. Ha a szakértői vélemény a térképi határvonaltól a megengedett eltérésnél nagyobb értékkel eltérő természetbeni határt javasol elfogadásra, akkor a - bíróság felhívására - a szakvéleményhez a földhivatal által záradékolt változási vázrajzot is mellékelni kell.
- 7.2. A szakértő földmérői tevékenységét mindenkor - megbízás esetén is - a vonatkozó IM jogszabályok alapján végzi, ezért a felügyeleti szerve a kijelölő bíróság, és a szakértő működésével kapcsolatos panaszt az illetékes megyei bírósághoz kell továbbítani.
- 7.21. Permegelőzés, vagy előkészítés céljából, megbízás alapján, a szakértő a 7.1.pontban foglaltak szerint jár el.
 - 7.22. Bíróság által jogerősen elbírált ügyek megbízás alapján történő felülvizsgálatakor a döntés alapját képező megelőző szakvéleményben foglaltaktól eltérő megállapításokat csak egyértelműen bizonyítható és a megengedett eltérési értékeket fokozottan figyelembe vevő esetekben szabad tenni.
 - 7.23. A szakértő az illetékességi területén kívül vállalt megbízásáról - amennyiben az szakvélemény készítésre vagy felülvizsgálatra vonatkozik - a munka megkezdése előtt 16 nappal köteles a megyei földhivatalt írásban tájékoztatni. A földhivatalnak csak a hozzájárulás megtagadását kell 8 napon belül írásban közölnie, a megfelelő indoklással alátámasztva.
 - 7.24. A szakértőnek megbízás alapján végzett egyéb földmérési tevékenységét - szakvélemény készítését nem igénylő munkák - e szabályzat, és a "Földmérői Névjegyzék" tagjára vonatkozó formai előírások szerint kell végeznie.
- 7.3. A szakértők munkáját gyors és teljeskörű adatszolgáltatással a földhivataloknak elő kell segíteniük.
- 7.31. A földhivatal peres eljárásban készített változási vázrajzot 8 napon belül köteles megvizsgálni és a helyrajziszámozás és a területszámítás helyességének igazolásával záradékolva a szakértőnek megküldeni.

- 7.32. Szakértői vélemény felülvizsgálatát a földhivatal folyamatban lévő ügyben csak bíróság megkeresésére végezheti el, a jogerősen lezárt ügyekben pedig csak esetleges nyilvántartási átvezetési kérdésekben foglalhat állást.
- 7.33. Ha a szakértő nem ismeri, vagy következetesen nem alkalmazza az érvényben lévő előírásokat - ezáltal a bíróság az ítéletét helytelenül alapozza meg -, vagy magatartása ismétlődően kifogásolható szakmai és etikai szempontból, akkor a megyei földhivatal tegyen javaslatot az FTH-nak a szakértői kijelölés visszavonásának kezdeményezésére."

2.5. Az ingatlannyilvántartásról szóló jogszabályok

A földmérési jogszabályokhoz, közelebbről a változási vázrajzhoz kapcsolódóan már említés történt az Iny.tvr.-ről és az Iny.vhr.-ről. Az ingatlannyilvántartás és az ingatlanokhoz fűződő jogok és törvényes érdekek védelmében az ingatlanok valóságos állapotának megfelelő adatokat, az ingatlanokhoz kapcsolódó jogokat és jogi szempontból jelentős tényeket tartalmazza. Az ingatlannyilvántartás - ha jogszabály kivételt nem tesz - nyilvánosan és hitelesen tanúsítja a feltüntetett adatok, továbbá a bejegyzett jogok és tények fennállását.

Természetesen nem lehet idézni egy ilyen terjedelmes jogszabályt, ezért ez az összefoglalás csak a legfontosabb előírásokat tartalmazza. Az I.fejezet általános rendelkezéseit a II.fejezetben az ingatlannyilvántartás tartalma és rendszere követi. Itt találhatja meg a szakértő, hogy az ingatlannyilvántartás milyen adatokat tartalmaz, illetve, hogy e nyilvántartásba milyen jogok és tények jegyezhetők be. Az ingatlannyilvántartás tulajdoni lapból, földkönyvből, ingatlannyilvántartási térképből /alaprajzból/ és irattárból áll. Ezeken túlmenően az ingatlanokról helyrajzi számok szerint számsoros mutatót, valamint a tulajdonosokról betűsoros névmutatót kell vezetni.

Fontos tudni, hogy az ingatlannal kapcsolatos adatokat a szakértő a tulajdoni lap I.részeiben, a tulajdonjog, kezelői jog, termelészövetke-

zeti jog és a tartós földhasználati jog bejegyzését a II.részben, az egyéb jogokat és jogilag fontos tényeket a III.részben találja meg.

A földkönyv az ingatlannyilvántartási szempontból lényeges adatokat tartalmazza. Az első rész a földrészleteket, a második rész az egyéb önálló ingatlanokat foglalja magában.

Az ingatlannyilvántartással kapcsolatos ügyek intézése és az ingatlannyilvántartás vezetése a földhivatal hatáskörébe tartozik.

Az ingatlan adatainak, valamint a jogosult nevének és lakáscímének megváltozását az elsőfokú földhivatal /a továbbiakban: földhivatal/ az érdekelt bejelentése alapján, továbbá az illetékes hatóság megkeresésére, vagy hivatalból vezeti át.

Az ingatlanokhoz kapcsolódó jog vagy tény keletkezését, módosulását, illetve megszűnését kérelemre kell bejegyezni. A bejegyzés tárgyában a földhivatal határozatot hoz. A földhivatal a nyilvántartott jogoknak és tényeknek a tényleges állapottal való egyezőségét hivatalból ellenőrizheti; az eltérés rendezésére az érdekelt határozattal kötelezhető és ez bírsággal kikényszeríthető /Iny.tvr.14.§/. A feltárt eltérés rendezésére az említett módon csak akkor kerülhet sor állami-gazgatási /földhivatali/ úton, ha ahhoz bírósági eljárás nem szükséges.

Az ingatlannyilvántartást - jogszabályban meghatározott kivétellel - bárki megtekintheti és tartalmáról feljegyzést készíthet, illetve másolatot kérhet. A földhivatal biztosítja a bíróságok és a tanácski szervek részére az ingatlanokkal kapcsolatos hatósági feladatok ellátásához szükséges adatokat /Iny.tvr.33.§/. A nyilvántartási térképet is bárki megtekintheti, de másolat - állampolgár részére - csak a tulajdonában lévő ingatlanról szolgáltatatható ki. /Ftr.10.§ /3/ bekezdése/.

A szakértőnek ismernie kell, hogy az ingatlannyilvántartást az állami földnyilvántartás és a telekkönyv adatai, továbbá nyilvántartási /kataszteri/ és a telekkönyvi térkép alapján, a valóságos állapot figyelembevételével településenként szerkesztették, a szerkesztés során az ingatlanokra vonatkozó jogoknál, tényeknél a telekkönyvi, a földrészlet adatainál és a térképi ábrázolásnál a földnyilvántartási, valamint a földmérési adatokból indultak ki. Az észlelt eltéréseket a helyszíni állapot felmérésével, illetőleg az érdekeltek meghallgatásával rendezték.

2.6. Az Országos Építésügyi Szabályzat

A szakértő munkája olykor kapcsolatba kerülhet az OÉSz előírásaival, ezért helyes tudni, hogy az OÉSz milyen jelentősebb szabályozásokat tartalmaz.

Az érvényben lévő OÉSz a Magyar Közlöny 6.számában 1986.év február 27-én jelent meg.

Az első főrész a Város- és községrendezési előírásokat tartalmazza. Ennek első része a területfelhasználással foglalkozik, a második pedig a területfelhasználási egységek részletes előírásaival. Ezek kiterjednek a lakóterületre, üdülőterületre /ebben a két fejezetben megtalálhatók az építési övezetekre vonatkozó előírások is/, intézményterületre, ipari és raktárterületre, a közlekedési területre, zöldterületre, erdőterületre, a mezőgazdasági rendeltetésű területre, továbbá az egyéb rendeltetésű területekre.

A második főrész az építmények elhelyezésével foglalkozik. Az építmények elhelyezésének problémájával a szakértő leggyakrabban az oldalhatáron álló épületek esetében találkozik. Az oldalhatáron álló lakó és üdülőépület ereszpárkánya - legalább 2 m magasságban, leg-

feljebb 0,5 méterre - átnyulhat a szomszédos építési telekre.

Szintén e fejezetben találhatók a melléképületek és melléklétesítmények védőtávolságai, továbbá egyéb előírások /pl. a kerítések elhelyezése/.

Az ÖÉSz további fő részei az építményekre kiterjedő előírásokat, majd az építmény-fajták előírásait foglalja össze. Ezek ismeretére a szakértőnek sajátos feladatok ellátása során lehet szüksége.

Az ÖÉSz-ből további részleteket az 5.fejezet tartalmaz.

2.7. Telekalakítási rendelkezések

A telekalakításról a 29/1971/XII.29./ ÉVM számú rendelet szól (1981-ben a 18/1981/VI.29./ÉVM számú rendelettel a 38.§ /4/ bekezdés hatályát veszttette).

Az I.fejezet általános rendelkezéseket tartalmaz /fogalom meghatározások, a telekalakítás engedélyezése és elrendelése, engedélyező hatóságok/. A telekalakítás új építési telkek, építési területek kialakítása, valamint a már meglévő építési telkek és építési területek alakjának vagy terjedelmének megváltoztatása, így gyakran érintheti a földmérési igazságügyi szakértő munkáját. Ne feledjük viszont, hogy az építésügyi hatóságnak a telekalakítás ügyében hozott, továbbá az ingatlannyilvántartási le-, vagy hozzájegyzést elrendelő határozatát bíróság előtt nem lehet megtámadni (6.§ /2/.)

A II.fejezet az új lakó- és üdülőtelvek állami telekértékesítés és cseretelvek adása céljára történő kialakításával foglalkozik (házhelyterület kijelölése, a műszaki munkálatok előkészítése és jóváhagyása, a kialakításhoz szükséges földrészletek megszerzése).

A III.fejezet a szakértő részére is fontos téma, a telekrendezés: telekfelosztás, telekegyesítés, telekhatár rendezés és telekalakítás előírásait tartalmazza.

A IV.fejezet a telekalakítás sajátos fajtáival foglalkozik beleértve a tömbtelek és az uszótelek kialakítását, az építési telkek kialakítását, személygépkocsitárolók építését; a telekalakítást beruházás céljára, kisajátításkor, közületi elhelyezési és kezelésbeadási eljárásban; továbbá egyéb telekalakításokat is.

Végül az V.fejezet vegyes rendelkezéseket tartalmaz; ilyenek a telekalakítással kapcsolatos munkálatok végzésének türése, az építésügyi hatóság határozatának végrehajtása, a telekalakítási engedély érvénye, a földrészlet igénybevétele közterület céljára; az államigazgatási eljárás általános szabályainak ismertetése.

2.8. Kisajátítási földmérési munkák

A kisajátítási terv-, kisajátítási térkép és területkimutatás készítéséről és felülvizsgálatáról a 11/1977./III.11./ MÉM számú rendelet intézkedik.

A szakértői tevékenységben fontos ismerni, hogy a kisajátított terület elhatároló vonalának töréspontjait állandósítani kell, a visszamaradó terület határvonalának töréspontjait azonban nem kell megjelölni. A kisajátított területet számszerűen kell nyilvántartani. A visszamaradó területrészek területét numerikus, vagy grafikus módszerrel csak akkor kell meghatározni, ha az érintett földrészleteknek a kisajátítási határvonaltól számított 300 méteren belül van a legközelebbi határvonala. Ellenkező esetben a visszamaradó területet az eredeti terület és a kisajátított területrész különbözeteként kell meghatározni; viszont minden esetben numerikusan, vagy grafikusán számítani kell a visszamaradó terüle-

tet, ha a kisajátított terület a földrészleteket egymással össze nem függő több részre osztja. A csereingatlanokat a természetben ki kell tüzni, a megosztás alapján keletkező csereingatlanokról a megosztási munkarészeket el kell készíteni, és a megosztást a természetben ki kell tüzni. A kitűzött határpontokat külterületen legalább 5x5x50 cm méretű fehérre meszelt keményfa-cövekkel, belterületen az ott szokásos módon meg kell jelölni. A megosztást grafikusán kell tervezni, kivéve az olyan szabatosan felmért területeket, amelyeknél a részletek számítása numerikusan történt. Ha a kisajátítás házhelyalakítás céljából történt, a kisajátítási és házhelyalakítási munkarészek együttesen készülnek.

Vonalas létesítmény esetén egyszerűsített eljárással készül az első kisajátítás, majd a létesítmény megvalósítása után egy éven belül készül a végleges kisajátítási terv, amelynek térképe egyidejűleg megvalósulási térkép is. Az egyszerűsített eljárás során a kisajátítási térkép az építési tervek alapján készül, a kisajátított területet grafikusan is lehet számítani; a kisajátítási határvonalat a természetben nem kell megjelölni csak akkor, ha indokolt esetben a kisajátítást kérő a földmérő szervtől külön megrendeli, vagy a létesítmény erdőn halad át.

2.9. Egyéb jogszabályok

A szakértőnek jó tudnia, hogy az állami földnyilvántartásról az 1963.évi 32.számú tvr. és a végrehajtására kiadott 37/1963/XII.24/Korm. számú rendelet intézkedett. Ezek a jogszabályok helyezték hatályon kívül az 1875.évi VII.törvény és az 1909.évi V.törvény akkor még érvényben lévő rendelkezéseit. Az állami földnyilvántartásról szóló jogszabályokat az 1972.évi 31.sz. tvr. helyezte hatályon kívül.

A telekkönyvről az 54/1960/XI.29/Korm. számú rendelet, valamint a végrehajtására kiadott 2/1960/XII.25/ IM számú rendelet és a 118/1960/I.K.23-23/ IM számú utasítás intézkedett, amelyek hatályon kívül helyezték a telekkönyvre vonatkozó felszabadulás előtti jogszabályokat, és módosítottak több későbbi telekkönyvvel kapcsolatos jogszabályt, de nem érintették a vasutak és csatornák központi telekkönyvére, a bányatelekkönyvre, valamint az ipari vállalatok központi telekkönyvére vonatkozó jogszabályok hatályát.

A telekkönyvről szóló rendeletet is az 1972.évi 31.tvr. helyezte hatályon kívül.

3. ETIKAI KÖVETELMÉNYEK A FÖLDMÉRÉSI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI TEVÉKENY-SÉGBEN

Ismeretes, hogy az etika tárgya az erkölcs, amely a társadalmi együttélés követelményeit, az együttélésben kialakuló kapcsolatok és viszonyok közötti magatartás normáit foglalja magába.

A társadalmi kapcsolatokat részben jogszabályok rendezik, de számos - a gyakorlatban nagyon fontos - kérdésben nem paragrafusokban meg-szövegezett tételes tiltó vagy engedélyező rendelkezéseket kell be-tartani, hanem - olykor le sem irt -, de a társadalom által elvárt, általánosan helyesnek és tisztességesnek tartott magatartást kell tanusítani.

E magatartással kapcsolatos igényt talán akkor lehet megfogalmazni, ha a földmérési igazságügyi szakértő feladatából, társadalmi szerep-köréből indulunk ki, végigvizsgálva, hogy a szakértő az eljárás so-rán kivel és milyen kapcsolatokba kerül és e kapcsolatok során mi a társadalmilag helyesnek tekinthető viselkedés. Figyelní kell arra, hogy az erkölcs kialakulásában és változásaiban milyen szerepük van az adott társadalomban fennálló érdekeknek és a szokásoknak; ez külön gondot jelent, mert az érdekek változnak, az objektív érdekek helyett gyakran vélt vagy hamis érdekek kerekednek felül. Az érdekekkel együtt, vagy azokkal párhuzamosan változnak a szokások is és nem kevés példa van arra, hogy a nem régen még helytelennek tartott szokásokat - pl. borra való - ma már elfogadottnak tekintik, és ezzel egy sor magatartási norma is megváltozik, mert lassan olyan hiedelem terjed el, hogy pénzzel mindent el lehet érni.

A földmérési igazságügyi szakértőnek sajátos helyzete van társadal-munkban. A társadalom azért hozta létre ezt az intézményt, mert ezzel akarja biztosítani, hogy az olyan perekben, amelyekben földmérési

módszerekkel fel lehet tárni a vita elbírálása szempontjából jelentős tényeket, a földmérési szakismeretekkel nem rendelkező bíró helyesen tudjon állást foglalni.

A szakértő tehát jól körülírt társadalmi igényt elégít ki, így az ezzel kapcsolatos etikai követelményeket is elég jól meg lehet fogalmazni.

A szakértő közvetve emberi cselekedetek megítélésének kialakításában működik közre, ezért tőle az általánosan helyesként elfogadott emberi magatartás normáit és az alapvető erkölcsi értéket - az igazságosságot, a becsületességet és a humanizmust - az átlagosnál emeltebb szinten kell megkövetelni. Ennek hiányában éppen az az erkölcsi alap szűnik meg, amely őt tekintélyében is arra a szintre emeli, amelyre a társadalom állította.

Hogyan tudja a szakértő kielégíteni a vele szemben jelentkező társadalmi igényeket? Csakis úgy, ha

- a mai tudományos szintnek megfelelően uralja azt a szakterületet és a gyakorlatban is korszerű szinten valóban szakértője annak a tevékenységnek, amelynek szakértőjévé kinevezték;
- pontosan ismeri azokat az eljárási szabályokat, amelyeket követnie kell;
- gondosan feltárja, majd tárgyilagosan elemzi és értékeli azt az ügyet, amellyel megbízták;
- szakvéleménye valóban segítséget jelent az eljáró hatósági szerveknek a döntés meghozatalában.

E négy feltétel optimális teljesítését a társadalom bizonyos szintig jogszabályi előírások formájában rendezte, de ezen túlmenően számos, le nem írt etikai követelmény is fennáll, amelynek a szakértői működés során eleget kell tenni.

A szakképzettség tekintetében is jogszabály határozza meg a kijelölés feltételeit, és a két érdekelt tárca is gondosan őrködik azon, hogy valóban szakemberek kerüljenek a szakértők sorába. Ezen túlmenően azonban etikai feltételnek is tekintendő, hogy a szakértő

- állandóan tartson lépést szakterületének elméleti fejlődésével;
- kísérje figyelemmel szakterületének technológiai fejlődését, jogszabályait és szabályzatait;
- magabiztosan ismerje a térképek tartalmát és pontosságát;
- figyelje, hogy milyen új módszerek és műszerek alkalmazásával növelheti tevékenységének értékét és hatékonyságát.

Nem elég szakmai továbbképzéssel, tájékoztatók kiadásával, előadásokkal és szakcikkekkel elősegíteni azt, hogy a szakértők eleget tegyenek e követelményeknek. E téren sok egyéni kezdeményezésre is szükség van. Jó lenne elérni azt is, hogy a szakértők közül az aktív dolgozók minél jobban használják fel a peres eljárások tapasztalatait hivataluk, vagy vállalatuk munkájában, annak érdekében, hogy a peres ügyek ne ismétlődjenek hibás hivatali vagy vállalati munkák miatt.

Szakmailag és etikailag is vét az a szakértő, aki elvállal szakismereteit meghaladó szakértői munkát. A mai élet közismerten olyan bonyolult, hogy nem meglepő és társadalmi elmarasztalást sem von maga után az, ha valaki tárgyilagosan jelzi, hogy valamilyen különleges szakterületnek nem szakértője.

A szakértő sajátos helyzetének van egy különleges oldala is, amely a felelősség kérdésében jelentkezik. A szakértő egyedül és saját felelősségére végzi munkáját, azt közvetlenül nem irányítja és nem ellenőrzi senki. Ez azt is jelenti, hogy a szakértő tevékenységének

lelkiismeretes, pontos és szakszerű ellátásáért a szakértő a büntetőjogi és a fegyelmi felelősségen túlmenően erkölcsi felelősséggel is tartozik.

A szakértő szakmailag egyedül áll az eljárás során, pedig ebben az időben sok mindenkivel van kapcsolatban, és e kapcsolatok, viszonyok mindegyikének etikai vetületei is vannak.

A kirendelő bírósággal a kapcsolat a kirendelő végzés kiadásával, esetleg már előzetes konzultációkkal, majd a helyszíni bevezetéssel kezdődik, végül a szakvéleményben konkretizálódik. A kirendelő hatósággal /bírósággal/ való kapcsolat kétoldalú követelményekkel jár, a bíróságra is feladatokat ró. Ez elsősorban az egyértelmű, világosan megfogalmazott és a szakértő feladatát pontosan megjelölő kirendelő végzés meghozatalából, a helyszíni bevezetés megfelelő szintű lebonyolításából, a szakértőnek átadandó anyagok helyes kiválasztásából, az előzetesen felmerülő kérdések megbeszéléséből, a tárgyalás alatt a szakértővel szembeni magatartásból áll. A szakértő munkája a szakvélemény készítésével, egyes esetekben a szakvélemény előterjesztése után tartandó tárgyalás/ok/on való személyes részvétellel fejeződik be; az ezzel kapcsolatos etikai követelményekről a későbbiekben lesz szó.

Az érdekelt felekkel szembeni viszonyban elsősorban azt kell megemlíteni, hogy természetesen mindkét fél azt várja a szakértőtől, hogy az ő igazát bizonyítsa. Mivel ez nem lehetséges, a szakértő sem a helyszíni munkája során, sem később a perben ne foglaljon állást, ne ígéressen, ne áltasson, ne tápláljon felesleges reményeket. Lelkiismeretes és tényszerűen tárjon fel minden körülményt, amely befolyásolhatja a szakvélemény kialakítását. Ne keveredjék összeférhetetlen helyzetbe, óvakodják ennek látszatától is.

Visszatérő probléma, hogy a földmérési szakértő a terepen végzi munkáját, ahol közvetlenül találkozik a felekkel; ezek mindegyike éberren figyeli azt is, hogy a szakértő a másik féllel szemben hogyan viselkedik.

A szakértő a helyszíni munka során ki van téve annak, hogy az érdekelt felek az ő jelenlétében veszekednek, illetve közvetlenül befolyásolni igyekeznek helyszíni munkáját. Ezért a szakértőnek rendkívül körültekintően kell eljárnia, sokszor nagyon határozott magatartással kell megszüntetnie a helyszíni veszekedést és a vele szembeni helytelen magatartást.

A szakértői szemle alatt a szakértő tanusítson olyan magatartást, amelyet a bíróság képviselte megkövetel. Tartózkodjék attól, hogy valamelyik féllel, vagy jogi képviselővel kettesben tárgyaljon, kitéve magát ezzel a részrehajlás vádjának. Tartózkodjék olyan magatartástól /viccelődés, komolytalankodás/, amely az eljárás hivatalos jellegének a lejárátását vonhatja maga után.

A szakértő ne fogadjon el még apróbb figyelmességnek szánt dolgot sem /kávé, ital, egyéb kínálgatás/. Egyetlen kivétel a kézmosó víz, szappan és törülköző, amiket tisztálkodása érdekében szükségletként igénybevehet.

Ha a peres felek valamelyikét a másik fél részéről, vagy a szakértő személyét bármelyik fél részéről tettlegesség, vagy durva, szóbeli inzultus fenyegeti és azt felhívással nem sikerül elhárítania, a helyszíni szemlét azonnal abba kell hagyni és a felekkel közölni kell, hogy a történeteket a bíróságnak jelenteni fogja. Tettlegesség veszélye esetén kérni kell a bíróságot, hogy rendeljen ki karhatalmi fedezetet a megismétlendő szemléhez. Különösen végrehajtási eljárásoknál való közreműködéskor foroghat fenn a peres felek részéről ilyen veszélyeztető magatartás.

A szakértő semmi szín alatt ne bocsátkozzék a háborgó személyekkel vitába, és ne próbálkozzék meg hangoskodással, fenyegetőzéssel. A szakértő fellépése csak határozott, de parancsoló semmi esetre sem lehet.

Ha a szemle zavartalan lebonyolítását a perben nem érdekelt személyek jelenléte /bámészkodók, szimpatizánsok/ veszélyezteti, ezeket távozásra kell felszólítani. Ha vonakodnak a felszólításnak eleget tenni, figyelmeztetni kell őket, hogy magatartásukkal a bíróság munkáját zavarják, ami törvényes következményeket von maga után.

Ha a peres felek között rossz viszony áll fenn és valamelyik fél vonakodik az ellenérdekű fél területére lépni és ott tartózkodni, meggyőzéssel rá kell venni elhatározásának megváltoztatására. Az ellenérdekű félben bizalmatlanságot kelthet, ha a szakértő csak az egyik fél jelenlétében végzi a méréseket.

Előfordul, hogy a szakértő a helyszínen kénytelen valamelyik fél lakását /pl. térképi méretmeghatározás, vagy számítások elvégzése céljából stb./ igénybevenni. Ilyenkor meg kell kérdeznie az ellenérdekű felet, hogy hajlandó-e a munkavégzés idejére vele együtt ott tartózkodni. Ha a fél nem vállalja, a szakértő sem mehet be. Ilyenkor a szabadban kell lehetőséget teremtenie, vagy egy közeli érdektelen személy szivességét igénybe vennie. Érdektelen területére azonban már egyik felet sem köteles a szakértő magával vinni /ha mégis szükséges, akkor mindkettőt/.

A korábban eljáró földmérő szervvel vagy szakértővel való kapcsolatban: a földmérési igazságügyi szakértő a felek vagy a bíró előtt ne járassa le más munkáját vagy személyét, mert ezzel rontja a szakértők és a szakterület tekintélyét illetve megbecsülését. Ne feledje, hogy a szakképzettség nélküli személyek esetleg nem értik meg a szakmai vitát, abból helytelen következtetéseket vonnak le.

Természetesen arra vigyázni kell, hogy a szakértő ne legyen megaluvó, gondolja meg jól, hogy mikor szabad valamilyen véleményt elfogadni vagy elutasítani. Etikailag nemcsak az kifogásolható, ha valakit indokolatlanul lejárat, hanem az is, ha elvtelenül védi a helytelen szakmai tevékenységet, álláspontot.

Ami az érdekek alakulását vagy kapcsolatát érinti, a társadalom, a bíróság és a szakértő érdeke egybeesik; ez a tény etikailag is pozitívan hat. Természetesen az érintett felek érdeke egymással ellentétes; az érdekek védelme, illetőleg az érdekek közötti ellentétek feloldása nem a szakértő feladata. Ezért kell kiemelni, hogy a szakértő nem "valakinek" a szakértője, hanem a szakmai alapon feltárt helyes állásfoglalás pártatlan elősegítője.

A szakértői tevékenység elemzése és értékelése végeredményben a szakvéleményben testesül meg. A szakvéleményről a következő fejezetek részletesen írnak.

Az ezzel kapcsolatos követelmények is sokrétűek, melyek részben a szakvélemény rendeltetéséből, részben az eljárás során fennálló viszonyokból adódnak.

Amint az már az Utmutató első fejezetéből is érezhető, a szakvélemény arra hivatott, hogy minél tárgyilagosabb segítséget nyújtson a bíróságnak /más kirendelő hatóságnak/; ezért azt valóban úgy kell összeállítani, hogy e célnak megfelelően és tegye lehetővé a peres ügy minél gyorsabb lezárását. Ehhez a szakértőnek nagyon alaposan meg kell ismernie a tárgyalta per lényegét, a csatolt iratokat, vázrajzokat, egyéb dokumentumokat; ezek után kell gondosan mérlegelnie, hogy milyen alapanyagokat, térképeket, mérési adatokat, légifényképeket, ingatlannyilvántartási, esetleg telekkönyvi és földnyilvántartási munkarészeket kell felhasználnia a megfelelő következtetésekhez. Ezt

az alapot az illetékes hivataloknál végzett adatgyűjtés útján lehet - részben vagy egészben - biztosítani. Az adatok és térképek feltárásának és beszerzésének sikere illetve teljessége szabja meg a további tennivalók sorát, a helyszíni munkát és az irodai feldolgozások mennyiségét.

Mindezt, különösen a követett eljárások indokolását, az okok és okozatok földmérési összefüggéseit a szakvéleményben fel kell sorolni, majd a következtetéseket úgy kell indokolni, hogy azt a bíró megértse, és esetleg saját indokolásában is felhasználhassa. Nem az a szakvélemény imponáló és hasznos, amely a szöveget elhomályosítja és tudálékossá teszi a sok nem közismert szakkifejezés használatával. Ha logikus érvelés helyett érthetetlen és indokolatlan szakkifejezések erdejébe kell rejtőzni, nehezen várható az, hogy a szakvélemény meggyőzze a feleket és magát a bírót is.

Meddig menjen a szakértő a szakmai feltárás útján, milyen mértékig szorgalmazza a szakmai érvek és következtetések érvényesítését? Ameddig ezt a rendelkezésre álló földmérési adatok műszakilag megalapozott módon lehetővé teszik. A bíró nem kíván lehetetlent a szakértőtől, a szakértő se kívánjon a reálisnál többet nyújtani a bírónak, mert ezzel esetleg helytelen útra tereli. Az országban tartott számos ankét alapján a bírók általában már tudják, hogy a térkép olyan emberi alkotás, amelynek értéke függ az alkalmazott felmérési módszertől és műszerektől, a méretaránytól, az elavultságtól, a felhasználó hozzáértésétől. Nagy segítség, de nem mindentudó eszköz, így felhasználhatósága is korlátozott. Műszakilag megalapozott okok miatt olykor a szakértőnek azt kell kijelentenie, hogy bizonyos határig reálisan megalapozott véleményt tud adni, de ezen túlmenően már más bizonyítási eszközök alkalmazásával kell megalapozni a helyes döntést. A szakértő akkor is jó munkát végzett és előrevitte a rendezen-

dő ügyet, ha ezt a határt okosan feltárta és megindokolta. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a szakértő nem gondolkozhat tovább és nem indulhat el újabb utakon az igazság feltárása felé.

Ezért az utmutató utolsó fejezete ritkábban használt utakat és lehetőségeket ismertet a bizonyítás terén; ezek ötleteket adhatnak más, hasonló megoldások keresésére.

Külön téma a szakvélemény készítéséhez szükséges térképi alap helyes kiválasztása. Gyakori eset, hogy az érvényben lévő nyilvántartási térképen és a kapcsolódó munkarészekben tulmenően előző, ma már hatályon kívül helyezett, olykor hidegirattárban vagy levéltárban lévő anyagokhoz kell folyamodni. Mivel általános szabályozás szerint az érvényben lévő földmérési alaptérkép a bírósági eljárás alapja is, a régebbi vagy egyéb térképek használatát a szakértői véleményben világosan kell megmagyarázni, hogy ebből érthető legyen az ilyen anyagok felhasználásának oka és következménye.

A szakértői vélemény összeállításakor a feltett kérdésekre adjunk választ, jelezve, hogy mely állításunk bizonyítható egyértelműen és mi, milyen mértékben valószínűsíthető. A mérés technikai eljárásról csak akkor kell írni, ha az valóban érdemben befolyásolja a következtetéseket. Így nem helyes olyasmit írni, hogy "finnországi alaponalon komparált mérőeszközökkel mértem", "a világkiállításon aranyéremmel kitüntetett műszert használtam", "akadémiai dicséretben részesített számítási programot alkalmaztam", "x kapacitású számítógépet vettem igénybe", "digitalizálással és automata rajzoló berendezéssel állítottam elő a nagyított vázlatot", stb. Nem lehet csodálkozni, ha mind szakmailag, mind etikailag a kollégák elítélik az ilyen megnyilatkozásokat.

A szakértői véleményben a szakértő tárgyilagosan feleljen a feltett kérdésekre, de ne kívánja átvenni a bíró szerepét, mert ezzel meg-

zavarja a feleket és a bírót, akik - súlyosabb esetben - esetleg még a szakértő tárgyalagosságában sem fognak fenntartás nélkül bizni.

Különösen fontos a helyes etikai magatartás a magánmegbízásra végzett szakértői munkában és szakvéleményadásban. Az ilyen munka előtt helyes már előre megállapodni abban, hogy a munka elvállalása nem jelenti a megbízó véleményével való azonosulást és hogy a munkadíj attól függetlenül jár, hogy a szakvélemény kedvező-e a megbízónak vagy sem.

A szakértői véleményt a kért határidőre kell elkészíteni, hiszen a késés gátolja a per befejezését. A határidő kitolódása kapcsolatos lehet az ügyek felesleges halmozásával vagy azok olyan mennyiségével, amely akadályozza a főfoglalkozás munkáját. Mindkettőnek már etikai oldalai is vannak, erre a bíróságnak és a szakértőnek is figyelnie kell.

Etikai vonatkozásai vannak a munkadíj felszámításának, felülvizsgálatának, időben való kiutalásának is. De etikai visszhangja van az öltözködésnek, a beszédnek, a munkastilusnak, a segédmunkaerő foglalkoztatásának /legjobb már előre tisztázni, hogy a felek közreműködnek-e a mérésben, vagy pedig egyetértenek segédmunkaerő alkalmazásával/. A szakértő sohanem tudhatja, hogy szakvéleményét mikor, hogyan fogják támadni, hivatkozva magatartási, etikailag elítélhető tényekre; lehet, hogy a per szempontjából teljesen mellékes apró észrevételekkel igyekeznek lejáratni a szakértőt és szakvéleményét.

4. A FÖLDMÉRÉSI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ TEVÉKENYSÉGE

4.1. Szakértői kirendelés, megbízás

4.1.1. Szakértői kirendelés hatósági eljárásban

4.1.1.1. Kirendelés bíróság előtt folyó peres eljárásban

A kirendelő határozatnak - az eljárási szabályokban foglaltakon kívül - tartalmaznia kell:

- a/ a szakértő megjelölését;
- b/ a szakértői feladat teljesítéséhez szükséges adatokat, meghatározva az esetleges irattanulmányozási kötelezettség kereteit;
- c/ a szakértő részére átadandó iratok és tárgyak megjelölését, valamint az átadás időpontját, ha pedig az átadás nem lehetséges, annak meghatározását, hogy a szakértő az iratokat és tárgyakat hol és mikor tekintheti meg;
- d/ az átadott tárgyak kezelésére, vizsgálatára, visszaszolgáltatására, illetőleg részleges megváltoztathatóságára vagy megsemmisíthetőségére vonatkozó különös rendelkezéseket;
- e/ a mintavétel elrendelését, ha azt a kirendelő hatóság nem biztosította;
- f/ azokat a szakkérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia;
- g/ a szakértői vélemény előterjesztésére megszabott határidőt, valamint az előterjesztés módjára vonatkozó felhívást (9/1965/VIII.23/ IM számú rendelet 4.§).

Ha az ügyben több szakterületet érintő kérdéseket kell elbírálni, a hatóság több szakértőt rendel ki. Több szakértő bevezetése esetén a hatóság elrendelheti, hogy

- a szakértők szakvéleményeiket külön-külön terjesszék elő,
- a bizonyítási eljárást közösen folytassák le,
- együttes szakvéleményt készítsenek.

A bírósági peres eljárásban földmérő szakértő bevezetésére leggyakrabban a polgári ügyszakban kerül sor. Az ilyen ügy tárgya lehet:

- birtokháborítás megszüntetése,
- telekhatár megállapítása,
- telki szolgálat /átjárási, vízvezetési stb./ alapítása,
- közös tulajdon használati rendjének szabályozása,
- tulajdonközösség megszüntetése,
- ingatlan tulajdonjogának megállapítása,
- ingatlan vagy ingatlanrész birtokbabocsátása.

A gazdasági ügyszakban is merülhetnek fel olyan szakkérdések, illetve szakértelmet igénylő ténymegállapító feladatok, melyek esetenként földmérési szakértő közreműködésével oldhatók meg. Ilyen esetek akkor merülnek fel, amikor a jogvita kapcsán valamely földterület tényleges nagyságát és a nyilvántartási térképhez viszonyított helyzetét kell megállapítani, vagy valamely létesítmény helymeghatározását, esetleg ingatlanok azonosítását kell elvégezni és szakértői véleményben rögzíteni.

Kivételes esetben a büntető ügyszakban is kerülhet sor földmérési szakértői bizonyításra. Az ilyen feladatok általában kétféle természetűek.

Az egyik csoportba sorolhatók azok az esetek, amikor a gazdasági ügyekhez hasonlóan az elkövetett bűncselekménnyel /pl. jogtalan földkitermelés, erdőirtás/ érintett terület nagyságát, illetve fekvését, valamint egyes cselekmények vagy objektumok helyét kell meghatározni és rögzíteni.

Külön csoportba sorolhatók azok a feladatok, amikor a jogvita elbirálása szempontjából jelentős tények felderítése csak geodéziai módszerekkel végezhető el a legmegbízhatóbban. Ilyen eset lehet pl. egy bűncselekmény helyszínén egyes pontok összelátásának vizsgálata, vagy trafipax felvételen rögzített helyszín adatainak fotogrammetriai módszerekkel történő meghatározása.

Mind a gazdasági, mind a büntető ügyszakban előfordulhat olyan ügy, amelyben földmérési és térképészeti tárgyú szerződés, illetve szolgáltatás díjának mértékét kell a földmérő szakértőnek megvizsgálnia, véleményeznie.

4.1.1.2. Más szakértő kirendelése a peres eljárás keretében

Ha a perbe bevezetett szakértő véleménye a bíróság számára aggályos, vagy a felek vitatják a szakvélemény egyes megállapításait, és a szakértő személyes meghallgatása sem vezet eredményre, a bíróság mind az első-, mind a másodfokú eljárásban újabb szakértőt rendelhet ki.

Amennyiben a két szakvélemény egybehangzó megállapításokat tartalmaz, a szakkérdést megnyugtatóan tisztázottnak kell tekinteni.

Ha a két vagy több beszerzett szakvélemény ellentmondó megállapításokat tartalmaz, és az ellentmondásokat a bíróság az eljáró szakértők együttes meghallgatása során sem tudja feloldani, felülvizsgálati szakvélemény beszerzését rendeli el.

4.1.1.3. Kirendelés bírósági nemperes eljárásban

A bíróság előtt folyó peren kívüli ügyekben is felmerülhet igazságügyi földmérési szakértő bevezetésének szükségessége. Ilyen ügyek lehetnek:

- a/ a jogok és tények ingatlannyilvántartási bejegyzése tárgyában hozott másodfokú földhivatali határozat bíróság előtti felülvizsgálata;
- b/ olyan végrehajtási ügyek, amikor ingatlan határvonalát megállapító vagy ingatlanrész birtokbaadását elrendelő jogerős ítélet végrehajtásának megtörténtét kell megállapítani, illetőleg azt, hogy a kötelezett teljesítése megfelel-e a bírósági határozatban foglaltaknak.

Ha a perbíróság nem az eljárás tárgyát képező ingatlan fekvése szerinti bíróság, a szakértői bizonyítást megkeresés útján is foganatosíthatja. Ilyenkor a perbíróság megkeresi a területileg illetékes bíróságot, s az peren kívüli eljárásban rendeli ki a szakértőt.

A szakértő a szakvéleményét, költségjegyzékét és a rendelkezésére bocsátott periratokat közvetlenül a perbíróságnál terjeszti elő, a kirendelő - megkeresett - bíróságot csupán tájékoztatja a feladat végrehajtásáról.

4.1.1.4. Előzetes bizonyítás közjegyzői kirendelésre

Amennyiben valószínűnek mutatkozik, hogy a bizonyítás a per folyamán illetőleg annak későbbi szakában már nem lenne sikeresen lefolytatható, vagy az jelentős nehézséggel járna, az érdekelt fél a szakértői bizonyítási eljárás lefolytatását a per megindítása előtt a perre egyébként illetékes bíróság mellett működő közjegyzőtől is kérheti.

Előzetes bizonyítási eljárás lefolytatása tehát azokban az esetekben indokolt, amikor olyan birtokállapot rögzítése is szükséges, amely természeti hatások következtében, vagy halaszthatatlan mesterséges beavatkozás folytán rövid időn belül megváltozhat. A közjegyzői ki-

rendelés alapján készített szakértői vélemény a peres eljárásban a bírói kirendelés alapján készített szakértői véleménnyel azonos elbírálás alá esik. A szakértői vizsgálatot a közjegyzői kirendelő végzés alapján az ellenérdeklő fél tűrni köteles.

4.1.1.5. Szakértői tevékenység egyéb /nem bírósági/ hatósági szervek részére

Hivatalos eljárásaik során a bíróságokon kívül más szervek is igényelhetik földmérési szakértő közreműködését.

- Tanácsai szakigazgatási szervek részére birtokvédelmi, kisajátítási, ingatlan tartós használatba adási és földhasználati ügyekben lehet szükség földmérési szakértői véleményre.
- Büntető ügyekben, a nyomozási szakban, valamely terület nagyságának és fekvésének, valamint egyes létesítmények helyének meghatározásához, beazonosításához a rendőrségnek is szükségessé válhat földmérési szakvélemény beszerzése.
- Ügyészségi szervek is igénybe vehetik földmérési szakértő közreműködését, ingatlanokkal kapcsolatos, állampolgári bejelentés alapján vagy törvényességi felügyeleti jogkörben lefolytatott eljárásaik során.

4.1.2. Szakértői tevékenység magánmegbízásra

Az Szvhr 10.§ /2/ bekezdés alapján lehetőség van arra is, hogy az igazságügyi szakértő állampolgárok részére, magánmegbízás alapján készítsen szakvéleményt. Ilyen tevékenységet a szakértő csak úgy végezhet, ha az nem hátráltatja a hatósági kirendelésre végzett munkák határidőre történő teljesítését. Az igazságügyi szakértő magánmegbízásra történő tevékenysége során is szakértői esküjének szellemében, legjobb szakmai tudása alapján, teljes tárgyilagossággal köteles eljárni.

A magánmegbízásra készített szakértői vélemény hivatalos eljárásban is felhasználható.

4.1.2.1. Megbízás peren kívüli eljárásban

4.1.2.1.1. Ellenőrző szakértői tevékenység ingatlan átruházási jogügyletekkel kapcsolatosan

Ingatlanok tulajdonjogának átruházása, használatba adása esetén szükség lehet földmérési szakember közreműködésére. Ezzel kapcsolatosan

- határvonal megállapítása /kitűzése/,
- területnagyság megállapítása,
- közös tulajdonban lévő ingatlan használati rendje kialakításának véleményezése válhat szükségessé.

4.1.2.1.2. Magánmegbízásra készített szakvélemény kereset előterjesztéséhez

A 4.1.2. pontban ismertetettek szerint magánmegbízásra is készíthető szakvélemény. Előfordulhat olyan eset is, hogy az ellenérdekű felek közösen adnak megbízást a szakértői vizsgálatra és a szakvélemény megállapításai alapján a felmerült vitás kérdésekben - peren kívül - egyezséget kötnek.

Ha a magánmegbízásra készített szakértői vélemény alapján indított peres eljárásban az ellenérdekű fél nem fogadja el a szakértő megállapításait, a bíróság másik szakértőt rendel ki /l.: 1.4.pontban foglaltakat/.

4.1.2.2. Magánmegbízás folyamatban lévő perben

A szakértői tevékenységre vonatkozó jogszabályok nem zárják ki, hogy a szakértő a peres felek magánmegbízása alapján folyamatban lévő perben is készítsen megbízója részére szakértői véleményt.

Ilyen eljárás válhat szükségessé:

- valamilyen szakkérdés tanúsítása /pl. halaszthatatlan átalakítás, vagy bontás előtti állapot rögzítése/; illetve
- a kirendelt szakértő szakvéleményével kapcsolatos megállapítások ellenőrzése, illetve a bírósághoz benyújtandó észrevételek szakszerű megalapozása iránti igény esetén.

4.1.2.3. Magánszakértői vizsgálat a per jogerős befejezése után

Magánmegbízás keretében is van lehetőség a jogerősen befejezett peres eljárásban hozott ítéleti rendelkezés, vagy bírói végzéssel jóváhagyott egyezség teljesítésének ellenőrzésére. Amennyiben a vizsgálat az ítélet, illetve az egyezség helyes végrehajtását állapítja meg, a felek további felesleges pereskedést és költségeket kerülhetnek el.

Hibás teljesítés esetén a szakvélemény esetleges peren kívüli korrekcióhoz, vagy a végrehajtás kikényszerítése iránti hatósági eljárás megindításához szolgáltathat szakszerű alapot.

Ha a per jogerős befejezése után valamelyik érdekelt félnek olyan lényeges, új körülmény vagy adat jut tudomására, amely a bíróságot a döntés meghozatalában befolyásolta volna, vagy a bírói határozat alapjául elfogadott szakértői vélemény megállapításait részben vagy egészben kétségesse teszi, az új adatok illetve körülmények szakértői vizsgálatára és értékelésére igazságügyi szakértőnek adhat magánmegbízást.

Amennyiben a szakértő azt állapítja meg, hogy az újabb adatok alapján a műszaki tényállás lényegesen eltér a jogerősen befejezett peres eljárásban megállapítottaktól, a szakértői vélemény alapján a bíróság műszakilag megalapozottabban tud dönteni a perújítás megengedhetősége tárgyában.

4.1.3. A szakértői kirendelés, megbízás tartalmi követelményei

Igen lényeges, hogy a szakértő a feladatát pontosan meghatározó kirendelés alapján járjon el. Alapvető szempont, hogy a szakértő csak a kirendelés keretei között végezze tevékenységét, ettől csak szakmailag indokolt esetben és mértékben térhet el. Azt is csak megfelelően megszövegezett kirendelés alapján lehet utólag elbírálni, hogy a szakértő a kirendelésben foglaltaknak maradéktalanul eleget tett-e. Amennyiben feladatának maradéktalanul eleget tett, és újabb kérdések megválaszolása válik szükségessé, ez a szakvélemény kiegészítésének minősül, amiért a szakértőt külön munkadíj és költségtérítés illeti meg. Ha a szakvélemény kiegészítése azért válik szükségessé, mert a szakértő nem teljes mértékben hajtotta végre a kirendelésben foglalt feladatát, ez hiánypótlási eljárásnak minősül, melyért a szakértőnek munkadíj nem jár és költségtérítés sem illeti meg.

4.1.3.1. A kirendelő végzés

Bírósági peres, bírósági nemperes, illetőleg a közjegyzői eljárásban a szakértő bevezetéséről a hatóság végzéssel rendelkezik.

A kirendelő végzésnek pontosan meg kell jelölnie az eljáró szakértő nevét és címét, a szakértői vizsgálat tárgyát képező ingatlanok tulajdoni lap- és helyrajzi számát, valamint azokat a kérdéseket, melyekre a bíróság konkrét választ kér a szakértőtől. Fontos, hogy a végzés tartalmazza a szakértői vélemény előterjesztésének határidejét és a saját személygépkocsi - indokolt esetben történő - használatára vonatkozó előzetes engedélyt.

Fontos, hogy a bíróság még a szakértő kirendelése előtt intézkedjen a perbeli ingatlanok tulajdoni lap másolatának és hiteles térkép-másolatának a felek által, vagy hivatalból történő beszerzése, és a periratokhoz való csatolása iránt.

4.1.3.2. A magánmegbízás

A magánmegbízást a megbízó és a szakértő közösen is elkészíthetik. Ilyen módon a tartalmi hiányosságok elkerülhetők. A magánmegbízásnak is tartalmaznia kell mindazt, amit a hatósági kirendelő végzésnek. Ezen túlmenően feltétlenül rögzíteni kell a fizetési feltételeket. Legcélszerűbb ha a megbízás rögzíti, hogy a szakértői díj a ténylegesen felmerült költségekből és a ráfordított munkaórák számától függő munkadíjból tevődik össze. A szakértői díj várható összegét - tájékoztató jelleggel - közölni kell. A magánmegbízásra végzett munkák esetén - a készkiadások fedezésére - előleg fizetése is kiköthető.

Igen lényeges szempont, hogy a magánszakértői tevékenységre vonatkozó megbízás elvállalásakor a szakértő nem arra vállalkozik, hogy a megbízó igényének megfelelő tartalmú szakvéleményt készít. A szakértőt a magánmegbízásra készített - szakmailag helyes megállapításokat tartalmazó, aggálytalan - szakvéleményért akkor is megilleti a szakértői díj /költségtérítés és munkadíj/, ha a megbízó a szakvéleményben foglalt megállapításokkal részben vagy egészben nem ért egyet.

4.1.3.3. A tartalmi hiányosságok megszüntetése

Ha a hatósági kirendelő végzés a szakértői feladatot nem pontosan határozza meg, vagy a végzés és a rendelkezésre álló iratok alapján nem állapítható meg egyértelműen a perbeli ingatlanok azonosítója /tulajdonilap szám és hrsz./ a szakértő szóban vagy írásban kérheti a végzés kiegészítését a kirendelő hatóságtól.

Ha a szakértői eljárás során a kirendelő végzésben meghatározott feladatok végrehajtását akadályozó körülmények merülnek fel, a

szakértő köteles ezt haladéktalanul írásban bejelenteni a kirendelő hatóságnak, és iránymutatást kérni a további eljárásra vonatkozóan.

Ha a szakértői feladat végrehajtása előreláthatólag a szokásos mértéket lényegesen meghaladó munkaráfordítást, vagy olyan különleges műszerfelszerelést igényel, amellyel a szakértő önállóan megbirkózni nem tud, illetve nem rendelkezik, a várható költségek megjelölésével előzetesen be kell jelenteni az alvállalkozó közreműködésének igénybevételét és a munkát csak a kirendelő hatóság engedélye alapján szabad megkezdeni.

Előfordulhat olyan eset, hogy a földmérő szakértő az eljárás során /a felektől, a földhivataltól vagy más forrásból/ szerez tudomást arról, hogy a perbeli ingatlan(ok)/ra vonatkozóan /részben vagy egészben/ már korábban is volt folyamatban peres eljárás, melynek során szakértő közreműködését vették igénybe. Ha a felek a szükséges előzményi iratokat és szakvéleményt nem tudják rendelkezésre bocsátani, a szakértő a kirendelő hatóságon keresztül /esetenként közvetlenül is/ kérheti az előzményi iratok beszerzését, illetve rendelkezésre bocsátását. A felektől kapott információk alapján a korábban eljáró szakértőt is meg kell keresni, az ügyre vonatkozó irattári anyagába való betekintés végett.

4.1.3.4. Kizárási ok bejelentése

A földmérési szakértői gyakorlatban általában akkor merülhet fel a szakértő személyével szemben kizárási ok, az elfogultsági okokon /barátság, haragos viszony, stb./ kívül, ha a szakértő az ügy érdemében más hivatali minőségben már eljáró /pl. a vitás határvonalat megállapító földhivatali határozat előadója volt/.

Nem minősül kizáró oknak, ha a szakértő ugyanabban az ügyben, vagy egymással kapcsolódó, összefüggő ügyekben már szakértőként eljár,

s nem az általa készített szakértői vélemény felülvizsgálatát kéri.

A szakértő a személyével szemben fennálló kizárási okot köteles haladéktalanul bejelenteni a kirendelő hatóságnak /Pp. 178.§ /2/ bekezdése/.

4.2. Adatbeszerzés, a munka előkészítése

4.2.1. A periratok tanulmányozása

A bíróság a kirendelő végzéssel együtt a szükséges peres iratokat, kivételes esetben a perben keletkezett teljes iratanyagot megküldi a szakértőnek.

Amennyiben a kirendelő végzéssel együtt a periratokat nem kézbesítik, a szakértőnek joga van az iratokat a bíróságnál megtekinteni /Pp. 181.§ /1/ bek./, illetve kiadását kérni. Ennek különösen akkor van jelentősége, ha a per korábbi szakában vagy azt megelőzően - esetleg peren kívül - már készültek szakvélemények, melyeket a kirendelt szakértő köteles eljárása során figyelembe venni /9/1965/VIII.23./ IM rendelet 13.§ /2/ bekezdés/.

A szakértő, ha megállapítása szerint a vizsgálatot a kirendelő határozatban megjelölt körön túl kell terjeszteni, vagy ha más szakághoz tartozó szakkérdések elbírálásához további szakértőt is kell igénybe venni - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - megfelelő javaslatral a kirendelő hatósághoz fordul /9/1965/VIII.23./IM rendelet 11.§ /3/bekezdése/.

A szakértői munka első érdemi mozzanata a periratok tanulmányozása. Ennek során a szakértő megállapítja a vizsgálat tárgyát képező ingatlanok legfontosabb adatait, amelyek alapján az adatok beszerzését megkezdheti. Ugyancsak az irattanulmányozás alapján állapítható meg,

hogy a szakértői működés során milyen egyéb - nem földmérési - adatokat és iratokat kell beszerezni /pl. ágazati szabványok, levéltári iratok, stb./.

Ha a periratok tanulmányozása során a szakértő hiányokat állapít meg, annak pótlását a kirendelő hatóságtól /pl. előzményi iratok megküldése/ kérheti, vagy a feleket erre közvetlenül felhívhatja /pl. tulajdoni lap másolat beszerzése/.

A hiányok pótlásának indokolatlan elhúzódása miatt a szakértő kérheti a szakvélemény előterjesztésére megállapított határidő módosítását.

4.2.2. Adatbeszerzés

A földmérési szakértői vizsgálathoz a földmérési és az ingatlannyilvántartási adatokat minden esetben be kell szerezni. A beszerzett földmérési adatokért adatszolgáltatási díjat kell fizetni.

A szakértő a földmérési adatokért fizetett adatszolgáltatási díjat mind hatósági, mind magánmegbízás esetén költségként felszámíthatja.

4.2.2.1. Adatbeszerzés az első fokú földhivataltól

A földhivatalok jelenlegi szervezeti felépítése szerint az első fokú földhivatal földmérési részlegétől lehet, illetve kell beszerezni:

- az érvényes nyilvántartási /ingatlannyilvántartási/ térkép másolatát,

- az érvényes ingatlanynilvántartási földkönyv adatait,
- a vizsgálattal érintett területre vonatkozó földmérési előzményeket,
- a földmérési alaptérkép készítése során készült mérési vázlatokat /felvételi előrajzokat/,
- koordinációs munkarészeket /parcellázás, kisajátítás, földrendezés, stb./,
- megrendelésre végzett földhivatali, vállalati és névjegyzékes munkák /felmérés, kitűzés, megosztás, épületfeltűntetés/ munkarészeit,
- az ingatlanynilvántartási részlegnél az ingatlanok
 - tulajdoni lapjait,
 - tulajdoni lap tervezeteit,
 - adatainak bejegyzésére vonatkozó irattári anyagokat /bejegyzési határozat, szerződés, illetékigazolás, vázrajzok stb./.

4.2.2.2. Adatbeszerzés a megyei földhivaltól

A megyei földhivatalok őrzik az érvényes nyilvántartási térképek eredeti /aluminiumbetétes, illetve műanyagfólián készült/ példányait és a nyomdai sokszorosítás alapjául szolgáló műanyag másolatokat.

A megyei földhivatalban lehet adatokat gyűjteni azokból az újfelmérési és térképfelújítási munkarészekből, amelyek állami átvételi vizsgálata folyamatban van. Ezek beszerzése azért indokolt és hasznos, mert így a helyszíni szemle előtt már megbízható információkhoz juthat a szakértő a viszonylag legfrissebb természetbeni állapotra vonatkozóan.

Ha a perbeli területen földmérési tárgyú panasz-, vagy felmérési, térképezési és területszámítási hiba kiigazítása iránti másodfokú eljárás volt folyamatban, ennek iratanyagába is a megyei földhivatalnál lehet betekinteni.

Amennyiben a szakértői eljárás során vízszintes és magassági alappontok adatait is fel kell használni, ezek szintén a megyei földhivataltól szerezhetők be.

4.2.2.3. Adatbeszerzés a Földmérési és Távérzékelési Intézet központi adat- és térképtárában

A Földmérési és Távérzékelési Intézettől az alábbi adatok, illetve ezek másolata szerezhető be:

- az ország egész területéről /a főváros kivételével/ a forgalomban lévő és az eredeti földmérési alaptérképek archiv - időközi változásokkal ki nem egészített - példányai,
- az ország egész területére vonatkozóan a felső- és IV.rendű vízszintes, továbbá a felsőrendű magassági alappontok adatai,
- községhatárok nyilvántartási térképe,
- 1:10.000 ma. földmérési topográfiai térképek,
- az államhatár nyilvántartási térképei, és az államhatár pontjaira vonatkozó adatok /koordináták, mérési adatok/,
- légi- és űrfelvételek - a TÜK szabályok betartása mellett -, bírósági megbízólevél alapján.

4.2.2.4. Adatbeszerzés a felmérő szervtől

Előfordulhat, hogy olyan községben lévő ingatlanokra vonatkozóan kell szakértői véleményt készíteni, ahol földmérési alaptérkép készítése /ujfelmérés, átszerkesztés/ van folyamatban. Célszerű ezeket - esetenként még munkaközi állapotban is - megtekinteni, illetve beszerezni, mert hasznos információkat kaphat a szakértő a tényleges birtokállapotról. Így már az irodai előkészítés során is lehetőség nyílik a térképi és természetbeni, valamint a régi térképi állapot összehasonlítására. A helyszíni szemle során munkamegtakarítás is érhető el, mert elegendő csak az új munkarészek ellenőrzését, és a kívánt többlettartalommal való kiegészítését elvégezni.

4.2.2.5. Adatbeszerzés egyéb hatósági szervektől

A kirendelő végzés, illetve a periratok tanulmányozása alapján, esetleg a helyszíni szemle megtartása után felmerülhet olyan nem kifejezetten földmérési adatok beszerzésének igénye, amelyeket különböző hatósági szervek, illetve egyéb intézmények tárolnak.

A tanácsai szakigazgatási szervektől szerezhetők be adatok az ingatlanok forgalmára, folyamatban lévő kisajátítási eljárásra, rendezési tervekre, telekalakítási korlátozásokra, tilalmakra vonatkozóan, de sok esetben itt bukkanhatunk régi, hideg irattári anyagok között olyan értékes adatokra, melyeket a színes birtokvázlatok, régi birtokívek, földrendezési iratok, stb. tartalmaznak.

Termelőszövetkezetek, állami gazdaságok, erdészeti üzemek üzemi térképei is tartalmazhatnak eseteként a szakértői eljárás során felhasználható adatokat; ezek az illetékes intézményektől szerezhetők be.

A szakértői feladatok ellátásához szükség lehet esetenként építésügyi, útügyi, vízügyi, elektromos stb. ágazati előírások, szabványok, védőtávolságokra vonatkozó előírások tanulmányozására, melyeket szintén az illetékes szervektől lehet beszerezni.

4.2.2.6. Adatbeszerzés az ügyfelektől /jogi képviselőktől/

Köztudott, hogy a földhivatalok - de más hatóságok is - régi hideg irattári anyaga nem teljes. A különböző szervezeti változások, az intézmények költözködése, tatarozása, esetenként a háborús pusztulás következtében egyes eredeti iratokat, régi vázrajzokat az illetékes szerveknél már nem lehet fellelni, tartalmuk ugyanakkor perdöntő jelentőségű lehet. Gyakran előfordul, hogy az ügyfelek őrizetében, esetleg az ügyvédi munkaközösségek irattá-

rában ezek a dokumentumok megtalálhatók. Célszerű ezért a helyszíni szemléről szóló kiértécsítésben a feleket, illetve jogi képviselőket felhívni, hogy a perbeli ingatlanokra vonatkozó, rendelkezésükre álló iratanyagot a helyszíni szemlére hozzák magukkal. A szakértő ezeket áttanulmányozva, a hasznos információkat tartalmazó dokumentumokról másolatot készíttethet. Magánmegbízásra végzett munka esetében célszerű ezeket már a megbízás során bekérni a megbízótól.

4.2.2.7. Adatbeszerzés a korábban eljáró szakértőtől

Ha az ügyben - akár hatósági kirendelésre, akár magánmegbízásra - má: korábban egy vagy több szakértő eljáró, célszerű betekintés céljából a rendelkezésre álló műszaki dokumentációt és iratanyagot az eljáró szakértőtől beszerezni.

A szakértőktől etikailag is elvárható magatartás, hogy ilyen esetekben teljes saját irattári anyaguk rendelkezésre bocsátása mellett egymást - személyes ismeretségüktől, kapcsolatuktól függetlenül - megfelelően tájékoztassák.

Az ilyen tájékoztatás esetleges megtagadása közvetlenül vagy közvetve akadályozhatja az igazság megállapítását. A megtagadás nem egyeztethető össze a szakértő által tett eskü szellemével, s ellentétes az SzR. 1.§ /1/ bekezdésében foglalt jogszabályi előírással is.

4.2.3. A munka előkészítése

A periratok tanulmányozása, és igen alapos adatgyűjtés után kezdhet hozzá a szakértő a munka előkészítéséhez.

4.2.3.1. A földrészletek határvonalainak azonosítása és ellenőrzése

A földrészletek határvonalának azonosítását és ellenőrzését - az F.2.Szabályzat 3.12.33.pontja alapján - a következők szerint kell végezni:

A földmérési alaptérképek felhasználásával végzett földmérési munka megkezdése előtt a munkával érintett földrészletek nyilvántartási adatait /térkép, terület, méret/ egymással, valamint a helyszíni állapottal egyeztetni kell.

A határvonalak azonosításához és ellenőrzéséhez fel kell használni a meglévő nyilvántartási térképet, az összes mérési - és kitűzési -, valamint területi adatokat is.

Kiindulásként vizsgálni kell, hogy a térképi ábrázolás és a területi adatok összhangban vannak-e. Az adatokat összhangban levőnek kell tekinteni /F.2. 3.12.39./, ha

- a/ EOTR térképnél az ellenőrző grafikus területszámítás és a nyilvántartásban feltüntetett területi érték közötti eltérés nem haladja meg a 7.táblázatban* megadott értékek másfélszeresét;
- b/ régi vetületi rendszerű földmérési alaptérképek esetében az ellenőrző területszámítás és a nyilvántartott területi adatok közötti eltérés nem nagyobb, mint a 8.táblázatban* feltüntetett értékek:
 - belterületen: másfélszerese
 - zártkertben: kétszerese
 - külterületi egyéni földrészletnél: háromszorosa;
- c/ számított koordináták alapján végzett eredeti területszámítás és ellenőrző területszámítás eredménye m^2 élességgel egyezik.

Ha az eltérés /ellentmondás/ mértéke meghaladja a megadott értékeket, akkor vizsgálni kell, hogy nem történt-e felmérési, térképezési, illetve területszámítási hiba. Az észlelt hibát az illetékes földhivatalnak írásban be kell jelenteni. A megkeresés alapján a földhivatalnak soron kívül kell intézkednie a hiba kijavításáról.

A szakértő ilyen esetben tegyen jelentést a bíróságnak és javasolja a per felfüggesztését az államigazgatási eljárás jogerős befejezéséig.

* = a jelen Utmutatóhoz tartozó függelékben lévő táblázat

A nyilvántartási térképen szaggatott /tervezett/ vonallal feltüntetett határvonal helyzetét területi adatok alapján kell ellenőrizni: Ha a földrészletet részben folytonos, részben szaggatott vonal határolja, a folytonos vonal helyzetét általában térképi adatokból, a szaggatott vonal helyzetét pedig a visszatervezési méretek vagy, ha más adat nincs, akkor a területi adatok felhasználásával kell ellenőrizni. Amennyiben a természetbeni használat eltér a szaggatott vonal által jelzett iránytól, akkor azt a természetbeni állapotot tartalmazó vázrajzzal és a vele összhangban lévő mérési adatokkal együtt át kell adni a földhivatalnak, majd a földrészletet a földhivatal állásfoglalása szerint kell ábrázolni /F.2. 3.12.35./.

Ha az ellenőrző területszámítást térképről mért - helyi vagy országos rendszerű - grafikus koordináták alapján végezzük a numerikus területszámítás módszerével, a grafikus eljárására megengedett eltérések a mértékadók.

A földrészlet határainak helyszini ellenőrzése során - a helyszini munka első lépéseként - össze kell hasonlítani a rendelkezésre álló számszerű, illetve a nyilvántartási térképről lement adatokat a helyszini ellenőrző méretekkel.

A térképi és természetbeni állapotot azonosnak kell tekinteni és a terepmunkához a természetbeni állapotot, az irodai feldolgozáshoz a térképi állapotot és a nyilvántartott területi adatokat kell kiindulásként elfogadni, ha

a/ szabatosan felmért területen megtalálható, szabatosan jelölt birtokhatár esetén 10 cm-t, meg nem található szabatos birtokhatár-jelölés esetén 20 cm-t, a földrészlet szélességében pedig 15, illetve 30 cm-t a térképi és a természetbeni állapot közötti eltérés nem lépi túl;

b/ a földrészletről korábbi munkarészekben /felvételi előrajzon, mérési vázlaton stb./ számszerű mérési vagy kitűzési adatok állnak rendelkezésre és az eredeti számszerű méretek, valamint az ellenőrző méretek közötti eltérés nem nagyobb 30 cm-nél;

c/ EOTR térkép esetén

méretarány	megengedett eltérés egy-egy határvonal helyzetében	megengedett eltérés a földrészlet szélességében
1:1000	0,30 m	0,45 m
1:2000	0,60 m	0,90 m
1:4000	1,20 m	1,80 m

d/ Régi vetületi rendszerű térkép esetén

1:1000	0,40 m	0,60 m
1:2000	0,80 m	1,20 m
1:2880	1,15 m	1,70 m
1:4000	1,60 m	2,40 m

értéknél kisebb az eltérés /F.2. 3.12.36./.

4.2.3.2. Különböző térképek összehasonlítása

A szakértői közreműködést igénylő ügyekben igen gyakran szükség van az érvényes nyilvántartási /ingatlannyilvántartási/ térkép és a korábbi nyilvántartási térképek összehasonlítására, a vizsgálat tárgyát képező ingatlan(ok) azonosítására a különböző térképeken.

Az összehasonlítás a térkép méretarányától, vetületi rendszerétől és állagától függően történhet:

- mindkét térképről történő méretlevétellel és a méretadatok összehasonlításával;
- mindkét térképről történő koordináta levétellel és a koordináták nagyobb méretarányban történő egyesített felrakásával;
- az egyik térképről levett méretek vagy koordináták áttérképezésével a másik térképre;

- az egyik térképről levett vagy számszerűen adott koordináták vetületi átszámításával és a másik térképről levett vagy számszerűen adott koordinátákkal történő összehasonlításával;
- a két térkép közvetlenül, vagy átvilágító asztalon történő egymásra helyezésével;
- a kisebb méretarányú térképről készített transzformált filmnagyítás és a nagyobb méretarányú térkép egymásra helyezésével.

4.2.3.3. A rendelkezésre álló méretadatok egymással és a térképpel való összhangjának ellenőrzése

A munka előkészítése során az összegyűjtött méretadatokat tartalmazó munkarészek /vázrajzok, manuálék, mérési vázlatok, felvételi előrajzok stb./ adatainak összhangját célszerűen úgy vizsgáljuk meg, hogy azokat azonos mérési vonalakra, illetve kiindulópontokra vonatkoztatva számítjuk át, és egy egységes vázlatba - különböző színek alkalmazásával - összedolgozzuk. A megengedett eltéréseken belül egyező adatokat átlagoljuk, és igyekszünk kiszűrni a durva hibákat, ellentmondásokat.

4.2.3.4. Mérési jegyzet /elő/készítése a helyszíni szemléhez

Célszerűen - ha csak egy mód van rá - közel mérethelyes mérési jegyzetet készítsünk. A mérési jegyzet méretarányát a feldolgozandó terület nagyságától függően választjuk meg. Igen jól használhatók mérési jegyzet céljára az érvényes térkép vonatkozó részletéről készített közelítő nagyítások. Ilyen nagyításokat ma már egyes korszerű gyorsmásoló gépekkel is lehet készíteni többszöri, egymás után végrehajtott nagyítással.

A mérési jegyzeten különböző színek alkalmazásával feltüntetjük azokat az adatsorokat, melyeket a helyszíni szemle során meg akarunk mérni. Külön megjelöljük azokat a részleteket, melyeknél az elő-

készítő munkálatok során ellentmondásokat tapasztaltunk. Célszerű a mérési jegyzetre az előkészítés során feljegyezni - rövidített formában - azokat a bíróság /illetve a megbízó/ által feltett kérdéseket, melyek megválaszolásához a helyszíni szemle során készített feljegyzések is szükségesek /Pl. kerítés anyaga, beépítés, növényzet, tereptárgyak, stb./.

4.2.4. A helyszíni szemle kitűzése

4.2.4.1. Kiértesítés hatósági eljárás esetén

A helyszíni szemle időpontjáról a feleket és jogi képviselőket a kitűzött időpont előtt legalább 5-8 nappal írásban - célszerűen ajánlott levélben - értesíteni kell.

A helyszíni szemle időpontjára vonatkozóan időintervallum /pl. 9 és 12 óra között/ is megadható.

A kiértesítésben feltétlenül hivatkozni kell a kirendelő határozat számára.

Fel kell hívni a feleket, hogy távolmaradásuk esetén magukat megbízottal képviseltessék s ezáltal - a mérések végrehajtása céljából - az ingatlanukra való belépést biztosítsák.

A felek felhívhatók arra is, hogy a méréseknél való közreműködés céljából megfelelő segédberőről gondoskodjanak.

Célszerű a kiértesítésben felszólítani a feleket arra, hogy az ingatlanhatárok környezetéből az esetleges mérési akadályokat a jelzett időpontig távolítsák el.

A 4.2.2.6.pontban már utaltunk rá, hogy a felek esetleg rendelkezhetnek olyan dokumentumokkal, melyek máshol nem lelhetők fel, és a szakvélemény elkészítéséhez felhasználható - esetenként perdöntő - adatokat tartalmaznak, ezért célszerű ha a felek irataikat a helyszíni szemlére magukkal hozzák.

A kiértesítésben utalni kell arra, hogy a kedvezőtlen időjárás /tartós eső, havazás/ vagy elháríthatatlan akadályoztatás /pl. bírósági idézés/ megghiusithatja a helyszini szemle megtartását. Ilyen esetre a szakértő vagy eleve megjelöl egy második időpontot is, vagy azt közli, hogy az újabb időpont kitűzéséről külön értesítést küld.

Ha a szakértő a perbeli terület megközelíthetőségére vonatkozóan nem rendelkezik megfelelő helyismerettel /különösen külterületen és zártkertben/ az értesítésben egy egyértelmű találkozási helyet is megjelölhet /pl. tanácsháza, vasutállomás, stb./.

Előfordulhat, hogy a kiértesítés kézhezvétele után a felek kérik a helyszini szemle elhalasztását. Fontos, hogy ennek csak valamennyi fél közös kérelme alapján van helye. Az egyik fél egyoldalú kérelme esetleg az eljárás szándékos késleltetésére irányulhat.

4.2.4.2. Kiértesítés magánmegbízás esetén

Magánmegbízás esetén a kiértesítést az előző pontban ismertetett szempontok szerint, az alábbi eltérésekkel célszerű elvégezni:

- az érdekelt telekszomszédoknak csak abban az esetben küldünk értesítést, ha a megbízó ezt kifejezetten kéri, és a szükséges név és címadatakat rendelkezésre bocsátja;
- a telekszomszédnak szóló értesítésben pontosan közölni kell, hogy kinek a megbízása alapján jár el a szakértő;
- magánmegbízás esetén a telekszomszédtól nem igényelhető a méréseknél való közreműködés vagy ilyen közreműködés biztosítása;
- egyéb tekintetben a helyszini szemle kitűzésének szempontjai azonosak a hatósági kirendelésre végzett szakértői szemlével kapcsolatosan, az előző pontban ismertetett szempontokkal.

4.3. Az igazságügyi szakértő helyszini szemléje és munkája

A szakértői helyszini munka, az ún. szakértői szemle legtöbbször a földmérő-szakértői közreműködést igénylő perbeli ingatlanon /ingat-

lanokon/ zajlik le. A szakértői szemle többnyire mérési tevékenységet igényel, de vannak olyan földmérő szakértői tevékenységek is, amelyek ellátásához mérési tevékenység nem szükséges.

A szakértő a helyszíni szemlét a kirendelő végzés ismertetésével vezesse be. A kirendelő végzés ismertetése kapcsán szükség esetén a peres feleknek meg kell magyaráznia a végzésben előírt szakértői feladatokat.

A felek indokolatlan távolmaradása nem akadályozza a szakértői szemle megtartását, ilyenkor azonban kívánatos "bizalmi személy" meghívása a munkálatokhoz.

A szakértőnek a szemle alatti magatartását a 3.fejezet tárgyalja.

Térképről történő mérés útján csak a hosszak és - területmérő be- rendezésekkel - a területek határozhatók meg. A térképről meghatározható hosszak vagy koordináta jellegűek /lapkoordináták, örkereszt-négyszet koordináták, esetleg tetszőlegesen felvett koordinátarendszer-re vonatkoztatott koordináták, ilyenek pl. egy pontnak egy mérési vonalra vonatkoztatott helymeghatározói/ - ilyenkor mindig egymáshoz rendelt értékpárról van szó-, vagy pedig térképi pontok közötti közvetlen távolságok.

A területi adatok számítással vagy területmeghatározással levezetett értékek, amelyek megbízhatósága mindig a koordináta-meghatározás, térképezés, illetve térképről való levétel megbízhatóságának és a számítási vagy meghatározási eljárásnak a függvénye.

Különösen a területi adatok tulbecsülése vonatkozásában hangsúlyozandó, hogy a szakértői állásfoglalás kialakításában általában a hosszadatok jelentőségénél alárendeltebb jelentőséggel vehetők figyelembe. /Kivé- tel lehet az, ha a kiindulás - pl. tervezéskor - a területi adat, és abból vezették le a terület méreteit/.

Helytelen az a szakértői gyakorlat, amely /pl. birtokhatár vita esetében/ kizárólag a felek területi igényeinek maradéktalan kielégítésére törekszik és ennek érdekében a területi adatoknak elsőbbséget biztosít a közvetlen térképi méretekkal szemben.

A felszíni viszonyokat /vonalak és vonalak metszéseként keletkezett pontokat/ a térkép rajzi /ritkábban számszerű/ adatai képviselik, ezért a mérésszaki eljárásnál mindig a közvetlenül mért vonalas adatrendszernek kell elsőbbséget tulajdonítani a közvetett uton nyert, levezetett értékkel szemben.

A térképi adatok helyszíni rekonstrukciója többnyire hossz-méréssel érhető el, ezért a hossz-mérés a helyszíni mérésnél nagy gonddal végzendő és a hossz-mérés szabályai szigorúan betartandók.

Ezzel kapcsolatban az alkalmi mérősegedeket a szükséges mértékben ki kell oktatni feladatukról.

Derékszögű koordináta-mérés-kor a prizmával történő egyenesbeállítás és derékszög kitűzés szabályai szigorúan betartandók. A mérési alapvonal végpontjait gondosan függőlegesre állított jelzőrúddal kell megjelölni. A durva mérési hibák elkerülése érdekében belterületen lehetőleg minden birtokhatár ponton ellenőrző /kikötési/ méretet kell mérni, és az ellenőrző számítását a helyszínen el kell végezni.

Szögmérő-műszer, elektronikus távmérő műszer használatára elsősorban olyan esetekben van szükség, amikor egyes mérési pontoknak az országos koordináta-rendszerhez viszonyított helyzetét kell meghatározni, vagy általuk nagyobb távolságok áthidalásához szükséges számítási elemek határozhatók meg, végül, ha több mérési vonal összekapcsolása szükséges és ez hossz-méréssel nem biztosítható. Használatuk javasolt továbbá olyan esetekben, amikor a nagyfokú változások miatt a helymeghatározás és a térképpel való egybevetés más módon nem biztosítható kellő megbízhatósággal.

Ha a szomszédsági helymeghatározás elégséges a szakértői feladat céljának eléréséhez, szögmérőműszer, vagy elektronikus távmérő felhasználása felesleges és indokolatlan.

E műszerek használata kapcsán a bíróságot és a peres feleket nem szabad abba a tévhitbe vezetni, hogy a szakértő pontosabb eredményt ér el ilyen műszerrel, mint a részletmérésnél általában használt eszközökkel.

Tahiméter alkalmazása csak akkor engedhető meg, ha a vele elérhető hosszmérési megbízhatósági érték biztosíthatja az eljárásban elvárt és szükséges pontosságot.

Poláris módszerrel történő részletes felmérésnél a mérési /számítási, felrakási/ hibák kiszűrése érdekében ellenőrző összeméréseket is kell végezni.

A megbízás tárgyára /pl. a perbeli ingatlanok térképi alakzatára/ irányuló méréseket az alakzat megszerkesztésének geometriai feltételeit kielégítő mérési elemek meghatározásán túlmenően néhány főlős mérési elem meghatározásával kell végrehajtani.

Különös gondot kell fordítani arra, hogy térképi vonal azonosításához lehetőleg több pontot /pl. mezsgyefőt/ vonjunk be a mérésbe. Így pl. a vitás mezsgye térképi helyének ellenőrzéséhez vagy kitűzéséhez úgy végezzünk hosszmerést, hogy a vitás mezsgyétől jobbra és balra is legalább 3-4 mezsgyefő vagy más - a terepen és a térképen jól azonosítható - pont helyét is vegyük le a térképről, illetve mérjük a terepen. Ez ad lehetőséget a megfelelő beillesztésre, a munka megbízhatóságának fokozására.

A főlős számú geometriai elem megmérése egyrészt az esetlegesen elkövetett mérési hibák felderítését szolgálja, másrészt lehetőséget nyújt kiegyenlítésre és megalapozott megbízhatósági érték levezetésére.

Semmi esetre sem fogadható el olyan mérés, amelyből a mért síkidom szerkesztéssel, vagy számítással nem határozható meg. Ez az elv akkor is szem előtt tartandó, ha szabályos síkidomot /pl. paralelogrammát/ ábrázol a térkép.

Fölös számú mérési elem említésekor szóba jöhet szögadat is. Ezzel kapcsolatban emlékeztetünk arra, hogy a szög hosszamérésből is meghatározható. Ilyenkor mindig egy háromszög három oldalának a megmérését kell érteni; a szög hosszadatokból trigonometrikus összefüggéssel számítható.

Szakértői mérésakor a mérés célját jelentő /pl. birtokhatár töréspontokat/ és a mérés során többször felhasznált pontot meg kell jelölni. Pontjelölés céljára facöveket célszerű használni. A cövekre ajánlatos /esőálló/ krétával ráírni azt a sorszámot, amellyel a pont a szakértői véleményben is szerepelni fog.

Ha a szakértői véleményhez valamely adat /betét, kivonat, adás-vételi szerződés stb./ beszerzése és megküldése szükséges a peres felek részéről, ennek eljuttatását postázás útján kérje a szakértő. Az adat személyes kézbesítésétől zárkózzon el és az elzárkózás okait nyilvánítsa írásban ki /ld. a 3. fejezetet/.

A helyszíni munka végén a szakértő jelentse be a szemle és helyszíni munka befejezését.

A szakértői szemle befejezésekor figyelmeztetni kell a peres feleket, hogy a pontjeleket a per befejezéséig elmozdítaniok nem szabad, és hogy a jel elpusztítása törvényes következményeket von maga után.

Ha a szakértő a helyszíni szemle során /a bíróság utasítására/ a térképi állapotot kitűzte, a feleket arra is figyelmeztetni kell, hogy a kitűzés alapján nem jogosultak a fennálló birtokállapot önkényes meg-

változtatására /pl. kerítés, felépítmény lebontására, áthelyezésére/; a kitűzött ingatlanrészt csak a peres eljárás jogerős befejezése után, az ítéleti rendelkezéseknek megfelelően szabad birtokba venni.

A mérési jegyzet a szakértői mérési tevékenység legjelentősebb munkarésze. Tartalmi és alaki kiállítására egyaránt súlyt kell helyezni, mert nemcsak információ tartalmát hasznosítja a szakértő, hanem ez a termék saját méréseiről egyszersmind az egyetlen dokumentációs bizonylata is.

A mérési jegyzet nem csatolandó a szakértői véleményhez, ez a munkarész elsősorban saját használatra és esetleg az ügyben később kirendelt szakértők számára készül. Készítéskor mégsem hagyható figyelmen kívül, hogy a peres felek és jogi képviselőik látják a mérnök feljegyzéseit, annak kiállításáról és készítéséről véleményt alakíthatnak ki magukban a szakértői munka színvonaláról.

A mérési jegyzet részben az irodai előkészítés /ld. 4.2.3.4.pontot/ során, részben pedig a terepen készül, - esetleg kedvezőtlen időjárási viszonyok között - ennek ellenére magán kell viselnie a gondos munka ismérveit. Nemcsak a szakértőnek fog az irodai feldolgozáshoz adatokat szolgáltatni, hanem vita esetén, mint bizonylatot a bíróság, a peres felek, vagy egy másik szakértő előtt is fel kell mutatnia a szakértőnek. Kusza vonásokkal, szabad kézzel rajzolt, golyóstoll bejegyzésektől áttekinthetetlen mérési jegyzetet ilyen célra nem ajánlatos készíteni és felhasználni, nem is szólva arról, hogy néhány hét elteltével esetleg maga a szakértő sem igazodik ki saját zavaros feljegyzéseiben.

A mérési jegyzet tehát tartalmilag teljes és kielégítő, kiállításbelileg pedig értelmes, áttekinthető és olvasható, vakarás, radirozás

mentes munkarész legyen. A kényelmes kezelés okából ajánlható mérete A/4 formátum /297x210 mm/.

A mérési jegyzet tartalma:

- Általános feljegyzések: a per száma; a mérés helyszíne és időpontja; a helyszínen megjelent perbeli személyek neve, esetleges címe; a mérési jegyzeten alkalmazott jelkulcs-szerű vonatkozások magyarázata /pl. aláhúzás nélküli számok: térképi méretek; aláhúzott számok helyszíni hossz mérési eredmények, vagy a sorszámmal jelölt természetbeni pontok megnevezése stb./; egyéb olyan feljegyzések, amelyek a szakértői vélemény készítésénél hasznositandók; végül aláírásával hitelesítse a szakértő a munkarészt.
- A felmérés tárgyát képező és a velük szomszédos ingatlanok mértani alakzatának /közel/ alakhelyes rajza; a szakértői feladatok tekintetében jelentőséggel bíró épületek és tereptárgyak alaprajza, vagy /ha elégséges/ utóbbiak térképi jele; az ábrázolt ingatlanok helyrajzi száma; a perbeli ingatlanok perbeli pozíciójának megjelölése /pl. felperesi, alperesi ingatlan bejegyzés/ stb.
- A mérésnél felhasználandó térképi méretek, és a helyszíni mérésnél nyert eredmények /a kétféle hosszadatot megkülönböztető jellel kell ellátni/; összemérések és ellenőrzési /kikötési/ mérések méretei. A mérési eredmények feljegyzésénél célszerű a földmérői gyakorlatban bevett szokások /pl. folyamatos méretek jelzésénél alkalmazott kötőjel, végméretnél zárójel, merőleges méretnél $\perp$ jel stb./ alkalmazása.
- Nagyobb sűrűségű részletek elkülönített kinagyítása megfelelő azonosítási adatokkal és az ide vonatkozó mérési eredményekkel.

A gondosan előkészített mérési jegyzetet a helyszínen már csak az ottani észlelésekkel kell kiegészíteni, sokkal kevesebb terepi és időjárási igénybevételnek téve ki a munkarészt. A mérési jegyzet rajzhordozóját deszkával, vagy kemény papírral /dekli/ ajánlatos alátámasztani. Ez megkíméli a gyűrődéstől, átszakítástól stb. a vázlat papiranyagát. A szemle befejezése előtt gondosan megvizsgálandó, hogy a begyűjtött mérési anyag elégséges-e a szakértői állásfoglalás kialakításához. Egy későbbi olyan pótszemle, amelyet a szakértő valamely akkori mulasztásának pótlása érdekében kényszerül eszközölni, megrendítheti a feleknek a szakértő iránti bizalmát.

Természetesen, ha a gondos előkészítés ellenére a feldolgozás során a szakértő olyan helyszínen rögzítendő adat hiányát állapítja meg, amely a megalapozott szakvélemény kialakításához szükséges, ismételt helyszíni szemlét kell tartani.

4.4. A helyszíni mérés irodai feldolgozása:

Az irodai feldolgozás a helyszíni mérés számítástechnikai munkáit, a vázrajz szerkesztését és a rajzi munkákat foglalja magában.

4.4.1. Számítások:

Számítási munkálatoknál semmilyen előírás nem kötelezi a szakértőt arra, hogy valamilyen formanyomtatványon végezze el számításait; ugyanugy teljesen szabad keze van a számítási eszközök megválasztásában, vagy különböző számítási eljárások alkalmazásában.

Ajánlható a szakértőnek, hogy számítási munkarészeit úgy készítse el, hogy azok későbbi felhasználásra is alkalmasak legyenek. Ennek érdekében nem nélkülözhetők a legszükségesebb tájékoztató feljegyzések. Ha olyan számítási eszközöket vesz igénybe a szakértő, ame-

lyek program alapján, közbülső részeredmények nélkül szolgáltatják a számítási végeredményeket, a számítási eljárás megnevezésén túlmenően célirányos feljegyezni az alkalmazott gép típusának megnevezését és annak a programgyűjteménynek az eredetét, amely alapján a programot futtatta.

A nem tipizálható számításokat /pl. különböző geometriai alakzatok megoldása, hasonlósági számítások stb./ célszerű szemléltető ábrával ellátni és a számításra szolgáló képleteket is megírni.

4.4.2. Mérési és számítási eredmények megbízhatósága, a megengedett eltérések (hibahatárok) alkalmazása

A szakértői megállapítások kialakítása során a szakértő által végzett, és a korábbi munkarészekben rendelkezésre álló mérések eredményei, valamint a különböző nyilvántartásokban szereplő adatok között elkerülhetetlenül jelentkező, különböző mértékű eltéréseket a szakértőnek egységes elvek alapján kell értékelnie. A szakértői munka műszaki megalapozottsága érdekében a mérési tevékenység során a rendelkezésre álló adatok alapján elérhető és az adott feladat által indokolt pontosságra kell törekedni. A más munkarészekben adott mérési eredményekkel és a nyilvántartási adatokkal /térképi ábrázolás, területi adatok, koordináták/ való összehasonlítás alapján nem lehet nagyobb pontosságú megállapításokat tenni az összehasonlításához felhasznált adatok pontosságánál. A felhasznált adatoknál pontosabb megállapítások kimunkálása műszaki szempontból megalapozatlan, félrevezető, és az igazság megállapítását hátráltató helyzetet idézhet elő, ennél fogva etikailag is kifogásolható. Az olyan szakvélemény, amely a felhasznált adatok megbízhatósága által biztosított, elérhető pontosságot figyelmen kívül hagyja, és annál nagyobb pontosságúnak feltüntetett megállapításokat tartalmaz, a kirendelő hatóságokat más szakértőkkel szemben is irreális pontossági igények támasztására ösztönözheti.

A különböző mérési eljárásoknál és az egyes munkarészek felhasználásánál még elfogadható eltérések maximális értékét /a hibahatárokat/ a vonatkozó szakmai szabályzatok és /kivonatosa/ jelen útmutató tartalmazza. A megengedett legnagyobb értéket meghaladó eltérés okát minden esetben meg kell vizsgálni és fel kell tárni. A megengedettnél nagyobb eltéréssel terhelt mérési eredmények /összehasonlító vizsgálatok/ alapján szakértői véleményt kialakítani nem szabad.

A megengedett eltérés /hibahatár/ alkalmazása egy talált eltérés elhanyagolható mértékűnek történő minősítését jelenti. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a vonatkozó szabályzatban megadott megengedett mértéknél /hibahatárnál/ kisebb eltérést minden esetben el kell fogadni, illetve ilyen eltérés esetén az összehasonlított adatok egyezőségét meg kell állapítani. A ténylegesen elérhető pontosság ennél nagyobb is lehet, hiszen a megengedett eltérés egy túl nem léphető szélső érték. Amennyiben az összehasonlított adatok között jelentkező eltérés ellentétele a vizsgált hely megfelelő környezetében kimutatható, akkor az eltérés műszakilag megalapozott módon ténylegesen fennálló eltérésként akkor is megállapítható, ha nagysága kisebb mint a szabályzatban előírt megengedett legnagyobb eltérés. Ilyenkor nincs jelentősége annak sem, hogy a ténylegesen kimutatható eltérés a megengedett eltérésnél kisebb vagy nagyobb, ezért a megengedett eltérés közlése sem szükséges a szakvéleményben.

A megengedett eltérés /hibahatár/ alkalmazására akkor kerülhet sor, ha az összehasonlított adatok közötti eltérés ellentétele nem mutatható ki. Ilyenkor a vizsgált hely környezetében is azo-

nos nagyságu eltérések jelentkeznek. A megengedett eltérés /hibahatár/ alkalmazása esetén ugyanis nincs megfelelő műszaki magyarázat /bizonyíték/ arra, hogy a két eltérő adat közül melyik a hibás /a másikhoz képest/, illetve nem megfelelő pontosságu. A megengedett eltérés /hibahatár/ alkalmazása /annak eldöntése, hogy a talált eltérés kimutatható-e, vagy sem/ a szakértő feladata. Ez nem jelenti annak megállapítását, hogy a felek valamelyike követett-e el birtokháborisát, tulépitést, ráépitést stb. vagy sem. A műszakilag megalapozott módon ki nem mutatható eltérésre ugyanis az jellemző, hogy oka, eredete nem állapitható meg. Megengedett eltérés /hibahatár/ alkalmazása esetén a szakértő akkor jár el helyesen /pl. földrészlethatárvonal esetén/, ha a tényleges állapot adatszerű rögzítése mellett, a természetben húzódó, a felek által nem vitatott határvonalat a térképi ábrázolással azonos helyen lévők minősíti, illetve azt állapítja meg, hogy a tényleges birtoklás és a hatósági nyilvántartás között kimutatható eltérés nincs. Szélső esetben olyan helyzet is adódhat, hogy a természetben kismértékű törésekkel szabdaltnak tényleges birtokállapotot kell a térképen törésmentes egyenes vonallal ábrázolt földrészlethatárral azonosnak elfogadni.

Ha a természetben talált használati határvonal és a térképi ábrázolás közötti eltérés sehol sem lépi túl a szabályzatokban rögzített megengedett legnagyobb mértéket, és az eltérések ellentétének kimutatására nincs lehetőség, azt kell megállapítani, hogy a természetbeni állapot minden jellemző pontja elfogadható pontossággal a térképi ábrázolásnak megfelelő helyen van. A megengedett eltérés nagyságának küzlésére ilyen esetben sincs szükség, mert a bíróságnak ilyenkor nem a szakértői vélemény, hanem egyéb bizonyítékok és körülmények alapján kell eldöntenie, hogy a peres

felek - a térképi állapottal egyébként megfelelő összhangban lévő tényleges birtokláshoz képest - milyen használati határvonalhoz kötelesek igazodni. Igen fontos azonban, hogy a szakértő az ilyen határvonalat állandó jellegű természetes vagy mesterséges tereptárgyakhoz viszonyítva úgy rögzítse, hogy az a későbbiekben egyértelműen rekonstruálható legyen.

Általában tehát arra kell törekedni, hogy műszakilag megalapozott módon úgy állapítsuk meg egy vitás határvonalról, hogy az érvényes hatósági nyilvántartási állapottal megegyezik vagy sem, hogy a megengedett eltérés mértékére ne kelljen a szakvéleményben hivatkozni.

Nem kerülhető el azonban a megengedett eltérés /hibahatár/ mértékének a bíróság elé tárása és a megengedett tűrési határ által meghatározott területsáv két szélének a magyarázó vázlaton - megkülönböztetett színnel vagy jellel - való ábrázolása az olyan esetekben, amikor a szakértői vizsgálatot megelőzően már készültek a határvonal térképi helyének természetbeni kijelölésére munkarészek /kitűzés, más szakértő szakvéleménye stb./, ettől a megengedett mértéken belül tér el a felek által vitatott tényleges használati állapot, valamint a térképi határvonalnak az eljáró szakértő szerint megállapított legvalószínűbb természetbeni helye. Mivel a különböző állapotoknak megfelelő határvonalak műszaki szempontból egyaránt azonosnak tekintendők a térképi állapottal, a bíróságnak kell megállapítania azt a határvonalat a kijelölt sávon belül, melyet az érintett felek kötelesek érvényes telekhatárnak tekinteni.

Ha a természetben nincs egyértelműen rögzíthető használati állapot, akkor a jogvita eldöntéséhez általában a térképi állapot termé-

szetbeni kitűzésére van szükség. Célszerű ilyen esetben megadni, hogy a kitűzés végrehajtása milyen megbízhatósággal volt elvégezhető.

A szakértői megállapítások szempontjából nagy jelentősége van a pontosság és az élesség fogalmának, és helyes alkalmazásának.

A földmérési munkák során felhasznált, illetve meghatározott adatok pontossága nem mindig azonos az adat megadásának élességével. Például abban az esetben, ha egy felvételi előrajzon 0.1 öl élességű méretadat áll rendelkezésre, akkor ez abban az esetben sem tekinthető 19 cm pontosságú adatnak, ha annak a mérési vonalnak a két végpontja, amelyre az adat vonatkozik, a természetben a megengedett tűrési határon belül beazonosítható. Ezért, ha a szakvéleményben közölt adat pontossága nem azonos az adat megadásának élességével, minden esetben közölni kell a megbízhatóság /esetleg becsült/ értékét is.

A felmérési munkát, a térképkészítést és a térkép felhasználásával végzett szakértői munkát egyaránt terhelik ugynevezett véletlen jellegű hibák. Emiatt a térkép felhasználása során alkalmazható megengedett /megengedhető/ és a megállapítható eltérésnek van egy optimális alsó határa is. Ez grafikus összehasonlító adatok esetében ± 30 cm, numerikus összehasonlító adatok rendelkezésre állása és szabatosan megjelölt terepi állapot esetében ± 10 cm. Ezen legkisebb értékhatárok alatt ugyanis általában már nem biztosítható az összehasonlító adat és a vizsgálati mérés azonos megbízhatósága.

A szakértő különleges feladat végrehajtásakor valószínűségi és megbízhatósági mérőszámokat is használhat. Valószínűségi számértéknél a számtani, illetve a mértani középérték jöhet szóba,

megbízhatósági mérőszámként pedig az átlagos hiba és a középhiba.

Előfordul, hogy a szakértő valamely adott méretre az elért megbízhatósági mérőszámon belül "rááll"; ilyenkor nem szabad a saját mérési eredmény érvényesítésével elvetni az adott méretet. Pl. legyen az adott érték 47,8 m, a szakértő által levezetett legvalószínűbb érték 47,65 m és ennek megbízhatósági mérőszáma $+0,20$; mivel az adott érték és a nyert érték különbségének abszolút értéke kisebb a megbízhatósági mérőszám abszolút értékénél, saját méréseink eredménye alapján nem szabad megváltoztatni /kitűzési/ az adott értéket. Kitűzési megbízás esetén ilyen esetben az adott kitűzési méretet változtatás nélkül ki kell tűzni illetve el kell fogadni. Ha a mérési helyen korábbi mérésből származó határjelet találunk, újabb határjel elhelyezése nem szükséges. Erre a körülményre a szakvéleményben utalni kell.

4.5. A szakértői vélemény

4.5.1. A szakértői vélemény rendeltetése és felépítése

A szakértői vélemény /szöveges rész és mellékletei, a továbbiakban: szakértői vélemény/ a bírósági végzéssel történt kirendelés /ügyészi kirendelés, magánmegbízás/ alapján végzett munka műszaki leírása. Alapvető követelmény, hogy szakszerű legyen. Figyelemmel kell lenni arra, hogy az ügyvel később foglalkozó földmérő szervnek /hivatal, vállalat/, vagy az ügybe bevont újabb szakértőnek, a szakértői véleményben rögzítettekből kell kiindulnia, esetleg azokról kell véleményt mondania. Ezen túlmenően nem csupán az eredeti ügyvel kapcsolatos további földmérői, szakértői munkára kell gondolni. Előfordulhat, hogy más feladat kapcsán kerül sor a szakértői véleményben rögzített /és pl. vázrajzon méretezett/ adat felhasználására.

A szakértői vélemény elsősorban nem földmérő szakemberek részére készül. A szakvélemény elsődleges rendeltetése az, hogy a szakértőnek a feltett kérdésekre adott válaszait, azok indokolását a bírók, és a perben szereplő - földmérési szakmai vonatkozásban általában laikus - felek és jogi képviselők megértsék. Ezért a szakértői véleménynek közérthetőnek kell lennie. Elkerülhetetlen a megállapítások megfelelő indokolása, de ebben is figyelemmel kell lenni azokra, akik a szakkifejezésekkel, pl. a "mérési hibákkal", a "megengedett eltérésekkel", a "hibahatárokkal", ezek pontos meghatározásával, értelmezésével nem találkozhattak. A "hiba" fogalmát az általánosan megszokott, köznapi értelemben elmarasztalandó mulasztás eredményének tekintik, téves benyomást és indulatokat keltve. A példának említett "hiba" helyett a "megengedett eltérés", a "mérések közötti eltérés" kifejezések használata a szakemberek számára nem okoz félreértést, laikusokban pedig nem ébreszt téves képzeteket.

Ez azonban csak egy kiragadott /bár gyakran előforduló, és sok félreértést okozó/ példa a tévesen értelmezhető, érthetlenségénél fogva gyanakvást keltő szakkifejezésekre. A szakértői vélemény összegezésénél általános szabály, hogy a félreérthető, vagy egyértelműen csak a szakember számára érthető szavakat, kifejezéseket kerülni kell. A szakértői vélemény szakmai indokolásában is lehetőleg magyar szavakat és kifejezéseket kell használni.

A különböző igényeket kielégítő szakértői vélemény áttekinthetőségére is különös gondot kell fordítani. Az áttekinthetőség úgy biztosítható, ha a szakértői vélemények meghatározott formában és logikai felépítéssel készülnek. Az egységességigénye a feladatok különbözősége miatt természetesen nem érvényesíthető minden részletre kiterjedően.

A szakértői vélemény felépítése:

- a szöveges rész /külalakját, példányszámát és tartalmát a 4.5.2.pont részletezi/,
- rajzi melléklet/ek/, 4.5.3.1. és 4.5.3.2.pont,
- egyéb mellékletek, 4.5.3.3.pont,
- a szakértői vélemény előterjesztése, 4.5.4.pont.

4.5.2. A szöveges rész

A szakértői vélemény szövegi része A/4 formátumu, jó minőségű papírosra készül, írógéppel. A szükséges másolatokat megfelelő példányszámban Xerox-szal, vagy más olyan sokszorosító eljárással célszerű előállítani, amely biztosítja a példányok egységes, jó minőségét. Ha a másolatok indigó átírással készülnek, ügyelni kell arra, hogy valamennyi példány jól olvasható legyen. Hatnál több példányt indigóval csak többszöri gépeléssel szabad készíteni, és ebben az esetben az ismételten leírt szöveget fokozott gondossággal kell összeolvasni, és a példányokat egyezővé tenni.

A szakértői vélemény szükséges példányszámát - bírósági kirendelés esetén - a kirendelő végzés határozza meg, általában aszerint, hogy a bíróságnak, valamint a perben szereplő valamennyi félnek jusson 1-1 példány. Ezeken felül egy példány szükséges a szakértő irattárába.

A szakvélemény megállapításaitól függően szükséges lehet további példányok biztosítása, pl. a földhivatal részére /kitűzés tényének dokumentálására, földrészelethatár térképi módosításának átvezetésére, ítélettel alapított szolgalmi jog bejegyzésére, stb./

A szakértői vélemény szöveges részének a tartalma:

- a bevezető rész /4.5.2.1.pont/,

- a helyszíni mérés /körülményei/ /4.5.2.2.pont/,
- a felhasznált adatok összhangjának minősítése /4.5.2.3.pont/,
- a földmérési, ingatlannyilvántartási és egyéb adatokból, valamint a helyszíni mérésből levezetett megállapítások kifejtése /4.5.2.4.pont/,
- a szakértői vélemény összefoglalása /4.5.2.5.pont/,
- a szakértői vélemény lezárása /4.5.2.6.pont/.

4.5.2.1. A bevezető rész

A szakértői vélemény bevezető részének mind a tartalma, mind az egyes információk elhelyezése, sorrendje a következők szerint pontosan meghatározott.

- Az első oldal bal felső sarkába kerül a szakértő fejbélyegzője /amennyiben ezt külön címlap nem tartalmazza/ és a szakértő saját iktatószáma.
- Az első oldal jobb felső sarkában - hivatkozási számként - a kirendelő végzés száma szerepel.
- A szakértői véleményt a kirendelő végzés, a peres felek és a per tárgyának megjelölésével kell bevezetni.
- A perrel érintett földrészlet, vagy földrészletek adatai: tulajdonos neve /általában a felperes, illetve az alperes/, községnév, ezen belül a fekvés /belterület, zártkert, vagy külterület/ megjelölése, tulajdoni lap száma, helyrajzszám(ok)/, nyilvántartott terület, postai cím /ha van/.
- A szakértői feladat leírása /a kirendelő végzés alapján/.
A kirendelés szövegét a szakértő földmérési szempontból szakzerűtlen szövegzés esetén pontosítsa, de csak abban az esetben,

ha az számára egyértelmű, és a módosított szöveg annak értelmén nem változtat. Téves, illetőleg a szakértő számára nem világos feladatmeghatározás esetén a kérdés tisztázása végett a kirendelő bírósághoz kell fordulni /nem a szakértői vélemény elkészítése, hanem még a munka megkezdése előtt/.

- A szakértői tevékenység során rendelkezésre álló adatok. Fel kell sorolni minden felhasznált térképet. A felsorolt térképeknél célszerű megadni a készítés évét, a méretarányt, az érintett szelvényt /-számokat/. Az egyes térképfajtákhoz tartozó területjegyzék, illetőleg változási jegyzékek felhasználása általában szükségszerű, de a teljesség kedvéért célszerű a felsorolásban ezeket is szerepeltetni. A felhasznált egyéb földmérési adatokat /kitűzési, megosztási munkarészek stb./ tételesen fel kell sorolni /megnevezés, dátum, nyilvántartási szám/ úgy, hogy egyértelműen azonosíthatók, szükség esetén a tároló szervtől igényelhetők legyenek.

A felsorolásban a többi, általában a kirendeléssel együtt a szakértőnek megküldött irat "periratok" címen szerepel, ezek részletezése szükségtelen. Természetesen földmérési munkarészek, pl. egy kitűzési vázrajz, előző szakvélemény, vagy a tulajdoni lapok akkor sem tartoznak ebbe a kategóriába, ha a periratok között érkeztek, ezek akkor is tételesen felsorolva szerepelnek. Az olyan /a szakvélemény elkészítéséhez felhasznált adatot tartalmazó/ nem földmérési munkarészt /tervrajzot, szerződést, stb./, amit a szakértőnek nem a bíróság küldött meg, hanem valamelyik peres fél útján, esetleg más forrásból jutott a szakértőhöz, tételesen fel kell sorolni.

4.5.2.2. A helyszíni mérés körülményeinek leírása

Rögzíteni kell a helyszíni mérés időpontját, fel kell sorolni, hogy kik kaptak előzetes értesítést /ha egyértelmű, akkor elegendő a "peres felek" vagy "peres felek és jogi képviselők" megha-

tározás/, fel kell sorolni továbbá, hogy kik voltak jelen a helyszini mérésnél, ha van jelentősége, akkor azt is, kik érkeztek később, illetve kik távoztak a mérés befejezése előtt.

Célszerű rögzíteni, hogy a mérésben kik segédkeztek. Ismételt helyszini mérés, esetleg kitűzés esetén ezek körülményeit az első helyszini méréshez hasonló részletességgel le kell írni. Itt kell megemlíteni, ha voltak a mérést zavaró körülmények, akár személyi /jelen lévő személyek helytelen viselkedése/, akár tárgyi /eső, hó stb./ eredetűek.

4.5.2.3. A felhasznált adatok összhangjának minősítése

A felhasznált adatok összhangjának minősítése csak abban az esetben legyen a szakértői vélemény külön, elhatárolt része, ha a földmérési és ingatlannyilvántartási adatok ellentmondásai, vagy a perbeli ingatlanok kialakulása /többszöri megosztás, kisajátítás, térképfelujítás, át-helyrajziszámozás, stb./ indokolják.

Az ellentmondásokat a szakértő megállapítja, kimutatja, véleményének megalkotásához természetesen minősíti is, de - különösen ebben a fejezetben - nem fűz hozzá észrevételeket.

4.5.2.4. A földmérési, ingatlannyilvántartási és egyéb adatokból, valamint a helyszini mérésből levezetett megállapítások kifejtése

A szakértő a feladat vonatkozásában a földmérési adatok feldolgozása, összehasonlító vizsgálata, az egyéb adatok figyelembevétele, továbbá a helyszini mérés feldolgozása alapján kialakítja véleményét, melynek közérthető, tömör kifejtéséhez általánosan alkalmazható tematika nem állapítható meg. A tömörséget szolgálja,

ha az adatok ellentmondásait vagy a bonyolult, sok változással terhelt térképi állapotot a szakértő a 4.5.2.3.pontban már részletezte és ebben a részben csak hivatkozik rá.

Itt kell fokozottan törekedni a 4.5.1.pontban részletezett kettős szempont - a szakemberek és laikusok igényeinek - egyidejű, megfelelő kielégítésére.

Amit a térképi, illetve a természetbeni állapottal, valamint a helyszíni méréssel kapcsolatosan meg kell említeni /térképi és természetbeni birtokhatár-töréspontok, illetve határszakaszok, épületek, építmények alaprajzi pontjai, korábban levert cövekek, fák, elpusztult létesítmények feltárt alaprajzi pontjai stb./, annak a szakértői vélemény mellékletét képező magyarázó vázlaton is szerepelnie kell úgy, hogy arra egyértelműen hivatkozni lehessen /4.5.3.pont/. A szakértői vizsgálat módszerét az 1.fejezetben leírt mélységig kell ismertetni.

A szakértői véleménynek ebben a részében a feladat valamennyi pontjára ki kell térni, még azokra is, amelyeket a szakértő nem oldhatott meg /pl. a feladat egy elbontott kerítés helyének megállapítása és bemérése, de a szakértő a helyszínen nem találta meg a kerítés nyomait/. Ilyen esetben a negatív eredményt kell rögzíteni, annak kifejtésével együtt, hogy a feladatot miért nem lehetett megoldani, és /a példa esetében/ mit tett a szakértő a feltárás érdekében.

4.5.2.5. A szakértői vélemény összefoglalása

Összefoglalásként a szakértői feladat pontjait a kirendelő végzésben, illetőleg a szakértői vélemény bevezető részében adott sorrendben meg kell válaszolni. Az előző részben magyarázott, in-

dokolt megállapításokat kell tömören, szabatosan megismételni. Minden kérdésre adott válasznál külön ki kell térni arra is, hogy a közölt megállapítást a szakértő biztosan, illetve milyen pontossággal vagy milyen valószínűséggel tudta kimunkálni.

4.5.2.6. A szakértői vélemény lezárása

A szakértői véleményt keltezéssel kell ellátni, és a szakértőnek saját kezű aláírással és bélyegzővel kell lezárnia.

4.5.3. A szakértői vélemény rajzi mellékletei

A szöveges részt - a tárgyalta feladatoknál minden esetben - rajzi melléklet vagy mellékletek egészítik ki. Mint a szakértői vélemény szöveges részének a mellékletei, ugyanannyi példányban készülnek, mint a szöveges rész.

A rajzi mellékletek rendeltetése a szakértői megállapítások szemléltetése /magyarázó vázlat/, illetve a bírói döntés alapján szükségessé váló hatósági eljárások /térképi átvezetés, ingatlannyilvántartási bejegyzés/ műszaki dokumentációjának biztosítása.

4.5.3.1. A magyarázó vázlat tartalma

- A felmérés tárgyát képező geometriai alakzat /alakzatok/, feltüntetve azokat a vonatkozási pontokat is, amelyek alkalmasak a helyszíni méréseknek a térkép rendszerébe való bekapcsolására.
- Azok a legszükségesebb számszaki adatok /méretek/, amelyek a szakértői megállapítások számszerű jellemzésére szolgálnak.
- Olyan személyi megnevezések /pl. tulajdonos/ neve, vagy perbeli pozíciója /felperes, alperes/, amelyek az azonosítást elősegítik.

- Lényeges /különösen az esetleg szükséges utólagos rekonstrukcióhoz felhasználható/ teréptárgyak alaprajza, vagy jelkulcsi ábrája, mérési alappontok jele, esetleg művelési ág megnevezések stb.
- A vázlat méretaránya, továbbá, ha valamely térkép rajzi elemeit is tartalmazza /pl. állami alaptérkép/, annak megnevezése is, az északi irány jele.
- A szakértői vázlat méretarányának megválasztásánál elsősorban azt a szempontot kell szem előtt tartani, hogy a választott méretarány mellett a rajzolt geometriai alakzatokba a szükséges szöveges és számszerű információk áttekinthetően elhelyezhetők legyenek.

Mérete lehetőleg ne haladja meg az A/4 formátum méretét. Lehetőleg É-i irányban tájolva készüljön. Ha szükséges, jelmagyarázattal kell ellátni, és minden esetben fel kell tüntetni, hogy méretlevételre nem alkalmas.

Gondoskodni kell a szakértői vélemény szöveges tartalma és a vázlat rajzi tartalma közötti kapcsolatáról. Erre a célra legalkalmasabb a vonatkozási pontok sorszámmal való megjelölése.

A vázlat pontjeleit ne lássuk el indexeléssel /pl. 5₁₁, vagy 5''/ mert a bírósági gépelési munkáknál ilyen jelek leírása a bírósági gépirónók számára nehézséget jelent. A vázlaton a vonatkozási pontok sorszámaikat célszerű karikába foglalni.

A szakértői vázlatot a szakértőnek záradékolnia kell /dátum, aláírás, /kör-/bélyegző/.

Másolat céljára fénymásolat, fényképmásolat, xeroxmásolat egyaránt megfelelő, de minden másolati példány szabályszerűen záradékolandó.

Tekintettel arra, hogy a helyszinrajzon általában több állapotot /nyilvántartási térkép, természetbeni/, szinte mindig együtt kell ábrázolni, az egyes állapotokat különböző színű, esetleg jól megkülönböztethető vonaltípusok alkalmazásával /vastag, vékony, szaggatott, pontozott, eredményvonal/ kell kirajzolni. Területrészek kiemelése színezéssel, vagy vonalkázással szemléltethető.

Ha a magyarázó vázlat egyes részein a részletek sűrűsége, vagy éppen a vitatott pontok bemutatni kívánt viszonya, a kis távolságok miatt az alkalmazott, egyébként megfelelően megválasztott méretarányban nem szemléletes /vagy nem ábrázolható, összefolyik/, a megfelelő részletet külön ábraként, továbbnagyítva lehet kirajzolni.

Gyakori eset, hogy hosszan elnyúló földrészletek mezsgyéinek - a hosszhoz képest igen kismértékű - elmozdulását kell szemléltetni. Ilyen esetekben torzlépték alkalmazására is sor kerülhet. A magyarázó vázlaton csak a szakértői megállapítások szemléltetéséhez és rekonstrukciójához szükséges, a szöveges részben felhasznált, illetve indokolt méreteket kell feltüntetni. A térképi állapot kitűzéséhez szükséges méretet egyértelműen és élesen azonosítható tereptárgyakhoz viszonyítva kell megadni.

A magyarázó vázlaton általában nem kell külön feltüntetni a földmérési alaptérképek másolatát. Amennyiben ez a szakértői megállapítások szemléltetéséhez kivételesen szükséges, azt a magyarázó vázlattal azonos tájolással kell feltüntetni.

4.5.3.2. A hatósági eljárások lefolytatásához szükséges munkarészek

A hatósági eljárások lefolytatásához szükséges munkarészeket az F.2.Szabályzat előírásainak betartásával kell elkészíteni.

4.5.3.3. Egyéb mellékletek.

A szakértői véleményhez mellékelhetők fényképek, tervrajzok, iratok. Ha ezek sokszorosíthatók, és a szakértői vélemény alátámasztásához szükségesek, ezeket is minden példányhoz mellékelni kell. Ha sokszorosításuk nem lehetséges /minden példányhoz nem mellékelhetők/, akkor csak a bíróság példányához kell mellékelni. Erre a körülményre a szöveges részben utalni kell.

4.5.4. A szakértői vélemény előterjesztése

A szakértő az elkészült szakértői véleményt és a költségjegyzéket a kirendelő bíróságnak előterjeszti.

A kisérőlevélen felül a szakértő fejbélyegzője, a per száma, a levél tárgya /szakértői vélemény előterjesztése/ szerepel. A kirendelő bíróság címe után a peres felek megnevezése és a per tárgya következik.

A továbbiakban a szakértő részletezi, hogy a szakértői véleményt és mellékleteit hány példányban terjeszti elő. Ha a kirendelő végzés alapján a szakértő a szakértői véleményt a feleknek /jogi képviselőknek/ közvetlenül küldte meg /az előterjesztéssel egyidejűleg/, ennek tényét jelenti. Ebben az esetben az előírt példányszámot a közvetlenül megküldött példányokkal csökkentve kell a bíróságnak előterjeszteni.

Az előterjesztésben kell a bíróság figyelmét felhívni azokra a szakértői tevékenység során észlelt körülményekre, melyek nem képezik a szakvélemény tárgyát, de más hatóságok felé jelzési kötelezettséggel járnak /szignalizáció/.

Az előterjesztést a dátum után a szakértő aláírja és bélyegzőjével látja el.

A szakértői vélemény előterjesztése általában nagyméretű borítékban, esetleg csomagban történik. A borítékon vagy csomagon a posta által szabályozott feliratokon kívül fel kell tüntetni a per számát.

4.6. Az igazságügyi szakértői tevékenység díjazása

Az igazságügyi szakértők díjazását jelenleg a 3/1986/II.21./ IM számú rendelet szabályozza.

4.6.1. Általános szabályok

A rendelet szerint a kijelölt igazságügyi szakértő részére munkadíj és költségterítés jár. Ez vonatkozik arra az esetre is, ha a szakértő újabb adatok alapján kiegészítő szakvéleményt készít.

A szakértő a szakértői díjra vonatkozó igényét szakvéleményének be-terjesztésekor, legkésőbb azonban szakértői működésének befejezésétől számított 15 napon belül köteles a kirendelő szervnél az előírt, de legalább két példányos díjjegyzékkel érvényesíteni.

A díjjegyzékben külön kell részletezni a munkadíjat és a készkiadásokat. A munkadíj és a készkiadás elkülönítése igen lényeges, mert a készkiadás mentes a jövedelemadó alól. Nyugdíjas igazságügyi szakértő esetében pedig csak a munkadíj összege számít be a nyugdíj korlátozása nélkül megkereshető éves - jelenleg 60.000 Ft-ban megállapított - keretösszegbe.

Több szakértő együttes eljárása esetén a szakértők külön-külön kötelesek díjjegyzéket benyújtani.

A díjjegyzéket a szakértőnek aláírásával és bélyegzőjével kell ellátnia. Magánmegbízás esetén is az e rendeletben foglaltak az irányadók a ki-köthető díj tekintetében.

4.6.2. A munkadíj

A szakértői díjjegyzékben a munkadíjat a kirendelő végzésben foglalt szakértői feladat elvégzésére illetőleg a szakvélemény elkészítésére fordított idő alapján kell megállapítani. Fel kell tüntetni, hogy mely napokon hány óra volt szükséges a szakértői munkához, s ez idő alatt milyen munkák kerültek elvégzésre.

A munkaviszonyban álló, nem állandó /kijelölt/ szakértő, - munkanapokon - a főállása szerinti napi törvényes munkaidején túl legfeljebb napi hat órai szakértői munkát számolhat el, ettől csak a kirendelő szerv előzetes engedélyével térhet el.

Három napot meghaladó helyszíni szakértői tevékenység szükségessége esetén a kirendelő szervtől előzetes engedélyt kell kérni.

A munkadíj általában az alábbi tevékenységek időráfordításából tevődik össze:

- periratok tanulmányozása,
- a szakértői feladat elvégzéséhez szükséges, a 4.2.fejezetben részletezett adatgyűjtés, adatellenőrzés,
- a szakértői vélemény elkészítéséhez szükséges tárgyalások, illetve konzultációk pl. földhivatalnál, térképészeti vállalatnál, építésügyi szakigazgatási szervnél,
- helyszíni szemle, felek meghallgatása, felmérési munka elvégzése,
- mérési adatok feldolgozása, területszámítás, magyarázó vázlat szerkesztése,
- szakértői vélemény elkészítése,
- adminisztráció, levelezés,
- a peres feleknek a bíróság útján feltett kérdéseire adott válasz.

Munkadíj nem számítható fel a sürgetésre adott válaszáért, az elkészített szakvélemény hiányainak pótlásáért vagy hibáinak kijavításáért, valamint a megbízás átvétele, továbbá a szakvélemény benyújtása miatti

megjelenés idejére és az utazással eltöltött időre sem.

A jelenleg érvényes rendelet szerint a szakértői munkadíj összege:

- felsőfokú szakképzettséggel vagy felsőfokú képzettségnek megfelelő szakképesítéssel rendelkező szakértő esetében

60.- Ft/óra

- a fenti szakképzettséggel nem rendelkező szakértő esetében

40.- Ft/óra.

A kirendelő szerv előzetes engedélyével a rendeletben meghatározott-nál magasabb összegű munkadíj is felszámítható, ha a szakértő a más szakértő által adott szakvélemény értékelését is magába foglaló szakértői véleményt ad, vagy ha a munkadíj felemelése egyéb okból indokoltnak látszik.

A kivételes munkadíj felső határa az alapidíj két és félszerese lehet.

A szakértői tevékenységre megállapított munkadíj mértéke változhat.

A munkadíjat mindig az érvényben lévő rendelet szerint kell a díj-jegyzékbe beállítani.

A bíróság a szakértőt a tárgyalásra is megidézheti. Ebben az esetben utazási költség és jelenléti díj illeti meg. A jelenléti díj a munkadíjjal esik egy tekintet alá. Ugyancsak munkadíj számolható el arra az időre is, amit a szakértő a tárgyalásra való felkészülésre fordított.

A munkaviszonyban álló kijelölt szakértő az egyébként őt megillető jelenléti díj felét számíthatja fel.

Ha a szakértő ugyanazon a napon több ügyben működik közre, a jelenléti díjat mindegyik ügyben külön-külön felszámíthatja.

Ha a szakértő a tárgyalás megkezdésére kitűzött időpontban megjelent, a tárgyalás megkezdéséig, illetőleg a tárgyalás elmaradásá-

nak közléséig eltelt időre jelenléti díjat számíthat fel.

Ha a megjelent szakértő a tárgyalás megkezdésére kitűzött időpont-tól számított fél órán belül értesül a tárgyalás elmaradásáról, a jelenléti díj felét számíthatja fel.

Ha a bíróság a tárgyalást két órát meg nem haladó időre félbeszakítja, erre az időtartamra jelenléti díjat lehet felszámítani. A jelenléti díj teljes összege bírósági tárgyaláson megkezdett óránként - jelenleg - 60.- Ft/óra.

4.6.3. A szakértő költségei

A szakértő költségként számíthatja fel azokat a készkiadásait, amelyek a szakvélemény elkészítése során szükségszerűen felmerültek. Előreláthatólag jelentősebb összegű készkiadás felmerülése esetén a kirendelő szerv előzetes engedélyét kell kérni. Nem számítható fel külön költség a saját műszer, vagy térítés nélkül igénybevett műszerek használatáért vagy műszerek beszerzéséért.

A költségek általában az alábbi tételekből tevődnek össze:

- adatszolgáltatási díj /földhivatali számla alapján/,
- postaköltségek,
- utazási költségek
 - a/ casco-val biztosított saját személygépkocsi előzetesen engedélyezett használata esetén - jelenleg - 4,20 Ft/km,
 - b/ közforgalmú közlekedési eszköz igénybevétele esetén a menetjegy ára,
- távbeszélő költségek,
- térkép foto uton történő felnagyíttatásának, illetve a térképről átlátszó film készíttetésének költsége,
- fénymásolási, illetve xerox másolási költség,

- felhasznált anyagok /papír, irodaszer, karó, nyomtatványok stb./ költsége,
- felkért szakközreműködő munkadíja,
- magyarázó vázlat műszaki rajzolósi munkáinak munkadíja,
- gépirási díj,
- felmérésnél közreműködő felmérő segéd/figuráns/ munkadíja.

A felszámított költségek bizonylatait a díjjegyzékhez nem kell csatolni, de 5 évig meg kell őrizni, hogy ellenőrzés esetén bemutathatók legyenek.

4.6.4. A szakértői díj kifizetése

A bíróság a szakértői díjat külön végzésben állapítja meg. A díjmegállapító első fokú végzés ellen fellebbezésnek van helye. Fellebbezésre jogosultak: a szakértő és a felek. A felek fellebbezését észrevételezésre - annak elbírálása előtt - ki kell adni a szakértőnek is.

A fellebbezésnek halasztó hatálya csupán a kifogásolt összeg erejéig van.

Ha a bíróság a szakértői díj egészben vagy részben való előlegezésére a felet kötelezte és annak összegét előzetesen elnöki letétbe helyezte, a szakértői díjat az eljáró bíróság székhelye szerint illetékes bírósági gazdasági hivatal fizeti ki a szakértőnek.

Ha a szakértő a díjat 30 napon belül nem veszi át, részére azt postán kell megküldeni a postaköltségek levonásával.

Ha a szakértői díj fedezésére a letétbe helyezett összeg kevésnek bizonyul, a bíróság a szakértői díjat megállapító végzésben a felet felhívja, hogy az elnöki letétből nem fedezett különbözetet 15 na-

pon belül helyezze elnöki letétbe, s ezen összeg beérkezte után a bírósági gazdasági hivatal egyösszegben fizeti ki a szakértői díjat.

A bíróság a szakértői díj letéttel nem fedezett részének közvetlenül a szakértő részére történő megfizetését is elrendelheti a díjmegállapító végzésben.

Ha a bíróság által kötelezett fél a jogerős díjmegállapító végzésben foglalt kötelezettségének nem tesz eleget, a szakértőnek a bíróságtól kell kérnie a végrehajtás elrendelését.

Magánmegbízás teljesítése esetén, ha a megbízó a szakértői díjat nem egyenlíti ki, a szakértő fizetési meghagyás kibocsátását kérheti a kötelezett lakóhelye szerint illetékes bíróságtól. Az eljárás a kötelezett ellentmondása esetén perré alakul át. Ellentmondás hiányában viszont a jogerőssé vált fizetési meghagyás alapján kérhető a fizetési meghagyást kibocsátó bíróságnál a végrehajtás elrendelése a kötelezett munkabérére, vagy egyéb vagyontárgyaira is.

5. SAJÁTOS SZAKÉRTŐI FELADATOK

5.1. Bevezető

Utmutatónknak ez a fejezete a szakértői feladatoknak olyan, a mindennapi gyakorlatban ritkábban előforduló csoportjával foglalkozik, melynek célja nem elsődlegesen a birtokháborítás megállapítása és általában kitűzéssel a jogi állapot helyreállítása. Ezek ritkán önálló feladatok: nagyobb részükben a fő-feladat tájékoztató kíséri, vagy a bírói mérlegelés elősegítői. Az is előfordul, hogy a bíróságok olyan feladatot jelölnek meg a földmérési szakértő számára, amely nem tartozik szorosan annak szakterületébe. Bizonyos építészeti és mezőgazdasági ismerettel minden földmérési szakértőnek rendelkeznie kell. A bíróság számára rendszerint csak tájékoztató jellegűek az idegen szakterületbe tartozó kérdések és feleslegesnek tartják más, vagy újabb szakértő, esetleg szakértők kirendelését. A földmérési szakértő ezt elvállalhatja, de a feladat nagyságát vagy jelentőségét felismerve vissza is utasíthatja. Helyes, ha a földmérési szakértő az idegen szakterületbe vágó kérdésekre adott válaszában hivatkozik ismeretszerzésének módjára /személy, jogszabályi előírás, felsőszintű tankönyv, tudományos közlemény stb./.

5.2. Térképen nem ábrázolt, később lebontott vagy elpusztult épületek, építmények /kerítések, járdák, kutak/, fák helyének meghatározása

A használat megállapítását, illetőleg annak alapján az elbirtoklás megítélését sok esetben kizárólag a rekonstruált állapot ismeretében lehet végrehajtani.

Módszerei a következők:

a/ A terepi nyomok felkutatása, a talaj feltárása kutató ásással.

A valószínűsíthető helyeken és az érdekeltek, esetleg kívülálló helyszíni

megjelölése alapján kell a munkát elkezdni. A lebontott kerítések helyére biztos támpontot ad a kerítésoszlopok földben rejlő maradványa, a kerítés anyagának /deszka, terméskő, téglá, beton/ maradványa. Nem szabad megelégedni egy megtalált nyommal. A kutató árkot a kerítés megjelölt vagy valószínűsített vonalára merőlegesen kell ásni. A talaj metszete néha támpontot nyújt, mert a kerítés alatt, vagy a frissen megbolygatott talaj, vagy az évtizedekig nem bolygatott talaj felhívja a figyelmet.

- b/ Légifényképek alkalmazása. Szerencsés eset, ha a per tárgyának területéről jó minőségű és az elpusztult részleteket is feltüntető légifénykép van. Erre az esetre különösen érvényes az a tétel, hogy a légifénykép korabeli érdektelen tanú, amelynek a perre vonatkozó tartalmát a bíró - a szakértő véleménye alapján - jogi alappá teszi. A szakértőt viszont felelősség terheli, hogy a fénykép információját helyesen értékelje ki, és a fényképi vonalaknak és tónusoknak ugyanazt a jelntést adja, mint amit a felszín és tárgyai jelentettek. A légifényképek olvasásában és kiértékelésében a földmérési szakértőnek az átlagon felül jártasnak kell lenni.

Az alapvető feltétel természetesen az, hogy rendelkezésre áll-e megfelelő légifénykép. Manapság már a légifényképek mind bővebben és jobb minőségben hozzáférhetők. A szakértői feladat végrehajtására nem végeznek külön repülést, sőt a meglévő felvételek transzformálása is költséges eljárás, amit - ha ez elkerülhetetlennek látszik - a bírósággal előre közölni kell. A légifényképek felhasználásánál a szakértőnek be kell tartani mindazokat a jogszabályi előírásokat, amelyek az egyébként is különlegesen kezelendő légifényképekre vonatkoznak.

A gyakorlati végrehajtás első fázisához annak megállapítása tartozik, hogy a felhasználni kívánt légifénykép transzformált-e vagy sem. A transzformált légifényképek méretaránya ismert, a nagyított

vagy kontakt másolatok méretaránya közelítő értékben adott. Mivel a szakértői feladat az esetek tulnyomó részében kis területet érint, a méretarány egy-két természetbeni méret és az annak megfelelő fényképi méret ismeretében megállapítható. Nagyobb területet érintő szakértői feladat esetén az általánosan ismert eljárások valamelyikét kell alkalmazni.

Nagy segítséget ad, ha olyan képpár áll rendelkezésünkre, amelyek kézi sztereoszkópban térhatású képet mutatnak. Mivel a repülések nagy átfedéssel készülnek, a kontakt másolatok erre legtöbbször alkalmasak.

A silány anyagú /napraforgó-, kukoricaszár/ kerítések általában nyom nélkül elpusztulnak, ha azokat 1-2 év után nem újítják fel. Mivel ritkán fordul elő, hogy szomszédok azonos módon művelik és trágyázzák a földjeiket, a különböző termőterőben lévő talajok a légifénykép tónuskülönbségében markánsan jelentkeznek. A természetben ezt ellenőrizni kell, mert tónuskülönbséget okozhat a mélyebben fekvő terület talajának nedvességtartalma is.

c/ Az érdekeltek és szomszédos meghallgatása, egyeztetés a meglévő adatokkal. Régen egy helyben lakók néha bámulatos pontossággal tudják megjelölni természetben már megszűnt mezsgyék, kerítéssarkok, általában birtokhatárpontok helyét. Az érdekeltek állítása rendszerint ellentmondásos, a kívülálló pedig sokszor nem tudja elképzelni a régebben megszűnt terepi állapotot.

Az állítások tehát csak kiindulási alapként szolgálhatnak, de azokat más módszerrel ellenőrizni kell. Amennyiben a megállapításra más lehetőség nem adódik, az érdekeltek és a peren kívül állók helyszíni megjelölését a rájuk való hivatkozással kell leírni és a vázlaton megjelölni.

d/ A peres felek sokszor próbálják igazukat régi fényképekkel bizonyítani. Ezeken - legtöbbször személyekkel együtt - láthatók a per tárgyát képező és már lebontott épületek, kerítések, stb. Ezeknek természetbeni és térképi helye megbízhatóan csak igen szerencsés esetben rekonstruálható, mert a használt fényképezőgép optikai adatait nem ismerjük. Ajánlható azonban a következő eljárás:

Amennyiben a lebontott kerítés, vagy épület falsíkja földrészlethatárt jelölt és a per tárgyát ez képezi, akkor a térkép ábrázolását a természetben ki kell tüzni és akként megjelölni, hogy egy készítendő fényképen is jól látható legyen. Ezek után keresni kell olyan tereptárgyak, amelyek a régi fényképen is láthatók és a természetben még megvannak /fák, épületek, kut, stb./. Saját fényképezőgépünkkel olyan helyzetet kell keresni, amely legjobban megfelel az eredeti fénykép felvételi helyének. /Legjobb ilyen esetben a tükörreflexes gépet használni./ A legmegfelelőbbnek talált helyzetekben felvételeket kell készíteni, a felvételek helyét be kell mérni. Saját fényképezőgépünk optikájának és a felvételek helyének ismeretében összehasonlítjuk a két fényképet, és a centrális projekció geometriáját is alkalmazva berajzolhatjuk a volt kerítés vagy fal által jelölt határvonal helyét. Ez már közvetlenül összehasonlítható a terepen kitűzött térképi határvonallal. Az eljárás közelítő értékűnek tekinthető és körülményessége folytán jelentős költségtöbblettel is jár. Ezért alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha más megoldás nem látszik megfelelőbbnek és a perérték is nagy.

5.3. Napfénytartam, árnyékolás megállapítása

Ez építészeti vagy környezeti szempontból, illetve gazdasági károkozás megállapítása céljából végezhető. Mind a napfénytartam, mind az árnyékolás az időpont, napszak, évszak és ennek megfelelően a

napállás, vagy látszólagos napmozgás függvénye. Meghatározó tényezők még a környezet állandó tárgyainak helyzete és kiterjedése.

5.3.1. Napfénytartam

A megállapításhoz elsősorban az időpontnak vagy időszaknak megfelelő napállást kell ismernünk. Ez gyakorlatunknak megfelelő pontossággal a TIT által kiadott Csillagászati évkönyvben, illetőleg annak bizonyos évfolyamaiban található. A táblázat adatai szigorúan véve a pesti fővárosi obszervatóriumra vonatkoznak. Feladatunk azonban nem csillagászati pontos megállapításokra irányul, ezért a táblázatot az egész ország területére elfogadhatjuk. Ugyancsak nem követünk el azzal sem hibát, ha a látszólagos napmozgás egy időóra ivéhez 15 fokos szöveget számítunk, és a Nap zenittávolságát a 30 napos időközben interpoláljuk.

A napfénytartamra az Országos Építésügyi Szabályzat /OÉSz/ 49.§-ában előírtak megállapításánál lehet szükség. E szerint az építési telken az épületeket úgy kell elhelyezni, hogy a napfényigényes homlokzataikat február 15-én legalább 60 percig hasznos napfény-besugárzás érje. Ennek megállapítására szükség van a kérdéses lakóépület és a szóba jöhető árnyékoló épületek vagy építmények helyzetére, magasságára. A napállás ismeretében a megállapítás egyszerű geometriai feladat.

5.3.2. Árnyékolás

Az árnyékolás megállapítása építészeti lakó- /üdülő/ épületre, gazdaságilag mezőgazdasági vagy kert /konyhakert, szőlő, gyümölcsös/ művelésű területre vonatkozhat. A lakó- /üdülő/ épületeknél meg kell jelölni, hogy a kedvezőtlen árnyékolás az épület-

nek milyen égtáj szerinti és milyen használatú helyiségeit érinti. Többszintes épületeknél a különböző szintek kedvezőtlen árnyékolását részletezni kell. A feladat azonos elveken épül fel, mint a napfénytartam megállapítása, de itt az árnyékolás felületi kiterjedését és tartamát kell megállapítani. Kiindulási alap az árnyékot vető fák, fasorok, erdő, épületek, építmények helyzetének és magasságának meghatározása, valamint a vizsgált időszakban a napállás zenitszögének kikeresése a táblázatból. Mind az árnyékolást szenvedő, mind az árnyékot vető tárgyak, földfelszín, stb. ábrázolása az alaptérkép ábrázolásának -, illetve a térképen nem ábrázolt tereptárgyak esetében a vetületi rendszer tájékozásának feleljen meg. A terep domborzati alakzatáról sem szabad megfeledkezni.

Az épületeknél és építményeknél figyelembe kell venni azt, hogy alacsonyabb napállás idején a tetőgerinc, magasabb napállásnál esetleg az ereszpárkány határolja a vetett árnyékot. Az épületek, építmények magasságának mérése történhet közvetlenül vagy trigonometriai magasságméréssel. Nagyobb épületeknél elfogadható az építési tervben megadott magasság is.

A vetett árnyék nagyságát különböző napszakokban, az évszaknak megfelelően kb. 3 órás időközökben állapítsuk meg. A késő őszi, téli és koratavaszi időszakban elegendő 10, 12 és 15 órai időpontokban kiszámítani a káros árnyékolást. Ha a per tárgyát a mező- vagy kertgazdaságra káros árnyékhatás képezi, csak a tenyészidőben, tehát április 1-től szeptember 30-ig vizsgáljuk és számítsuk ki az árnyékolt terület nagyságát. Tájékoztatni kell a szakértői véleményben a bíróságot arról is, hogy az árnyékolás milyen növényeket érint. Az árnyéktűrő vagy árnyékkedvelő növényzetről mezőgazdász adhat röviden tájékoztatást a földmérési szakértőnek.

A vetett árnyék nagyságának meghatározása geometriai összefüggésekkel történhet. A szakértői véleményben a felszín árnyékolt területét, épületeken a felület nagyságát kell a fentebb tárgyalt részletességgel megadni. Célszerű olyan vázlatot készíteni, amely ábrázolást is nyújt akár épület falsíkján, akár a talaj szintjén. Ha a káros árnyékhatás a talajszintre vonatkozik, célszerű az árnyékoló tárgy /épület, építmény, fasor, erdő/ hosszirányára merőleges és függőleges metszetben vázlatot készíteni, amelyen pl. az átlagos magasságú gyümölcsfák is rajta vannak és az árnyékhatás szemlélteti, hogy csak a fák törzse vagy pedig a lombzat és gyümölcstermő korona is árnyékban van-e. Nagyobb kiterjedésű gyümölcsösnél egy átlagos és százalékban megadott értéket kell a szakértői véleményben közölni, számítások alapján.

5.4. Kerítések elhelyezése, növényzet telepítése a földrészlet határvonalának közelében

5.4.1. Kerítések

Az ÖESZ 73.§-a szerint az építésügyi hatóság elrendelheti kerítés építését vagy kerítés lebontását. A jelenlegi előírások és gyakorlat szerint az építésügyi hatóság kerítés építését csak az építési teleknek a közterülettel érintkező részén rendeli el kötelezően. Oldalmezsgyén csak akkor, ha a szomszédot állatok kártevése vagy leomló föld károsítaná.

Az ÖESZ 73.§-ának a kerítésekre vonatkozó legfontosabb előírásai a következők:

- a kerítésnek teljes egészében a saját építési telken kell állnia;
- az élőszöveget az építési telek határától a telek belseje felé a telepítési távolságra vonatkozó előírások szerint kell ültetni, és azt úgy kell nyesni, hogy az ágak ne nyuljanak túl a telekhatáron;

- nyulványos építési telek esetében a nyulványos telek és a visszamaradó telek közötti - az utcavonallal párhuzamos - közös telekhatáron álló kerítés megépítésének és fenntartásának kötelezettsége a visszamaradó telek tulajdonosát /kezelőjét, használóját/ terheli;
- ha az építési telek tulajdonosa /kezelője, használója/ a telek olyan határán vagy a határ olyan részén is létesít kerítést, amelyre nézve kötelezettsége nem volt, a kerítésnek azt a részét is csak a saját telkén helyezheti el; az így létesített kerítést bármikor megszüntetheti.

Az OÉSZ 75.§-a szerint a támfalak vagy részsűk építésére ugyanezek a szabályok vonatkoznak.

Sok vita és ennek következtében per keletkezik abból, hogy a nem közvetlenül oldalhatáron álló épületek hátsó szomszéd felé eső falai mögött, rendszerint a falsíktól nem nagy távolságban kerítést akarnak építeni. Ez természetesnek látszik az épület vagy épületek tulajdonosa részéről, de rossz szomszédi viszonyban az a fél kéri a bíróságot kerítés építésének köteleztetésére, akinek udvarára az épület karbantartása céljából átjárnak. Az előbbi esetben a szomszéd telek tulajdonosa, az utóbbinál rendszerint az épületek tulajdonosa ellenzi.

A földmérési szakértőtől a bíróság annak megállapítását kéri, hogy az épület vagy épületek milyen távolságban vannak a földrészlet határvonalától, és véleményt kér a kerítésépítés lehetőségéről. A földmérési szakértőnek a következőket kell figyelembe venni:

- az épületek mögött csak akkor lehet kerítést építeni, ha a földrészlet határvonala és az épületek között olyan távolság van, amely az épület karbantartására kerítés építése esetén is elegendő; ez egyéb akadályozó tényező nélkül kb. 1 m; az épületek hátsó fala mögött épített támfal vagy részsű a távolságot növeli;

- a kerítés csak olyan anyagból készülhet, amely a csapadékvíz elfolyását és a hó elolvadását nem akadályozza /árnyékolás/.

Az OFSz 50.§-a előírása szerint az oldalhatáron álló lakó- és üdüléépület ereszpárkánya - legalább 2 m magasságban, legfeljebb 0,5 méterre - átnyulhat a szomszédos építési telekre. Ebben az esetben kerítés építése nem jöhet szóba.

5.4.2. Fák, bokrok

A birtokháborítási perek gyakori velejárója az ingatlan határához közel ültetett fák és bokrok esete. Az egyes élő növényfajták telepítési távolságát a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter 40/1977 MÉM sz. rendeletének 5.sz. melléklete szabályozza. Mivel ezzel alapján a telepítés helyes vagy szabályellenes volta könnyen megállapítható, a bíróság ezt kiegészítő feladatként jelöli meg a földmérési szakértő részére.

A fontosabb telepítési előírások a következők:

a/ belterületen és a külterületnek a zártkerten belül eső részén:

- szőlő, valamint 3 méternél magasabbra nem növő gyümölcs- és egyéb bokor /élősvény/ esetében 0,5 m;
- 3 méternél magasabbra nem növő gyümölcs- és egyéb fa esetében 1,0 m;
- 3 méternél magasabbra növő gyümölcs- és egyéb fa, valamint gyümölcs- és egyéb bokor /élősvény/ esetén 2,0 m;

b/ külterületnek a zártkerten kívül eső részén:

- gyümölcsfaiskolai nevelés alatt álló növény, továbbá szőlő, köszméte, ribizke- és málnabokor esetében 0,3 m;
- minden egyéb gyümölcsbokor /mogyoró, stb./ esetében 2,0 m;

- birs, naspolya, birs alanyra oltott körtefa esetében 2,5 m;
- törpealanyra oltott almafa, meggy, szilva- és mandulafa esetében 3,5, m;
- diófa, gesztenyefa, továbbá minden fel nem sorolt fa esetében 8,0 m;
- cseresznye 5,0 m.

Már meglévő és termőre forduló telepítésnél a bíróság a szakértő számára felvetheti a gyökérkonkurencia kérdését. A földmérő szakértő méréssel azt tudja megállapítani, hogy milyen mértékű a telepítési távolság. Amennyiben az nem éri el az e pontban leírt legkisebb telepítési távolságot, a káros gyökérkonkurencia feltételezhető. Részletes megállapítás már nem lehet a földmérő szakértő feladata. Természetesen itt mindkét perbeli ingatlannál meg kell állapítani az élő növényzet telepítési helyét.

Fontos tudni, hogy az idézett előírások csak új telepítésekre vonatkoznak. Meglévő telepítésre - különösen utólagos megosztás, telekalakítás esetén - nem vonatkoznak.

5.5. Kitermelt erdők tőszámának és a fák magasságának utólagos megállapítása

Ritkán előforduló feladat és általában a földrendezésekre vezethető vissza, amikor a használati jog átmenetileg vagy hosszabb ideig bizonytalan volt. A kezelői jogot bizonyító, de a kitermelést végrehajtó gazdaságok között keletkező per, jellemzője még, hogy a kitermelt erdőnek már nyoma sem akad /sikvidéki erdők/.

A terület nagyságának utólagos megállapítása térképek és földrendezési vázlatok alapján történhet. Mivel az utóbbiak helyszínelése meglehetősen közelítő volt, legmegbízhatóbb tájékoztatást a légi-

fénykép nyújt. A közelítő tőszámot a terület nagyságától függően valamilyen egységre $/\text{cm}^2/$ számoljuk meg, és az azonos tősrűségű területeket véve alapul számítjuk ki a közelítő értékű tőszámot.

A fák törzsének átmérőjére a légifénykép sem tud választ adni. Szerencsés esetben néhány megmaradt tuskó méretéből lehet következtetni. Bonyolultabb esetekben a megállapítás erdész szakértő feladata. A kitermelt fák magasságát sztereoképpárból lehet közelítőleg megállapítani, amennyiben ilyenek rendelkezésünkre állnak. A térhatású kép szemlélése is csak akkor lehet eredményes, ha a fényképen, illetve a fényképpáron valamilyen magasságot jól kifejező tárgy képe is rajta van /épület, távbeszélő- vagy villamos vezeték oszlópa, utmenti kereszt, stb./. Ezt utólag is meg tudjuk mérni és a térhatású szemlélésben össze tudjuk hasonlítani a fák magasságával. Az eljárás módjából kitűnik, hogy megközelítő értéket kapunk, de ez közelebb fog állni a valósághoz, mint az ellentmondó tanuvallosok.

5.6. Melléképületek elhelyezésével kapcsolatos szakértői vélemény

Gyakoriak a melléképületek elhelyezésével kapcsolatos perek. A bíróság szakértői feladatként a melléképület vagy épületek helyének pontos rögzítését jelöli meg és arra kér választ, hogy a melléképület az engedélynek vagy előírásnak megfelelő helyen épült-e meg. A jelenlegi építésügyi előírások szerint a melléképület létesítéséhez nem szükséges engedély, de az építésügyi hatóságnak helyszínráaj, vázlat és az épületre, valamint a telek tulajdonosára vonatkozó adatok mellékelésével be kell jelenteni. Az építésügyi hatóság ennek alapján módosítással vagy anélkül jóváhagyja az építést. Használatbavételi engedély nincs előírva, ezért gyakran előfordul, hogy a

jóváhagyott építési terv és a kivitelezés helyben és dimenzióban eltér. A melléképületek és mellékipitmények fogalmát az ÖÉSZ 19.§-a tartalmazza, elhelyezésüket a további §-ok előírásai szabályozzák.

Amennyiben a földmérési szakértő ilyen jellegű megbízást kap, akkor az ÖÉSZ megfelelő előírásainak tanulmányozása mellett fel kell keresnie az építésügyi hatóságot is, ahol a per tárgyára vonatkozó konkrét felvilágosítás mellett a rendezési tervbe is betekintést nyerhet.

5.7. Földrendezéssel kapcsolatos perekben végzendő szakértői munka

Bármennyire is eltávolodtak időben a tagosítások, az általános tagosítások és földrendezések, még mindig előfordulnak ezzel kapcsolatos perek. Ma már rendszerint az örökösök vitatnak jogosnak vélt földterületeket, tanyákat, vagy a kívülálló földmegváltásával összefüggő megváltási árakat. Nem kizártak földrendezési hibák sem, amelyek csak egy esetleges mélyebb vizsgálat vagy a per folyamán derülnek ki. Tapasztalat az is, hogy a földrendezéssel kapcsolatos perek makacs természetűek és mind az időbeni elhuzódás, mind a periratok mennyisége szokatlanul nagyra növekszik. A bíróság nehezen tud eligazodni a peres felektől és a különböző hatóságoktól kapott adatözön és tájékoztatás között, ezért a földmérési szakértőnek azt a feladatot adja, hogy az ügy előzményeit, nevezetesen a vitatott földrészletekre vonatkozó területi, kat. tiszta jövedelmi és tulajdoni adatokat évtizedekre visszamenőleg tisztázza, beleértve az összes területi és tulajdoni változásokat is. A földmérési szakértőnek nemcsak földmérési, hanem telekkönyvi és földnyilvántartási munkarészekben is kutatni kell, hogy a határozatot hozó bíróságnak megfelelő és jól áttekinthető anyagot terjesszen elő. Ismernie kell a földrendezéssel kapcsolatos jogszabályokat és utmutatókat, a föld-

rendezések végrehajtásának módját, munkarészeit stb.

5.7.1. Tagosítás, földrendezés

A tagosításokat és földrendezéseket a következőkben felsorolt jogszabályok szabályozták:

- az 1949.évi 3.sz. törvényerejű rendelet és az ennek végrehajtására kiadott 18.005/1951. FM sz. rendelet;
- 145/1951. MT sz. rendelet;
- 35/1952. FM sz. tagosítás;
- az 1956. évi 15.számú törvényerejű rendelet;
- az 1965. évi 20. és az 1972.évi 21.számú törvényerejű rendelettel módosított 1959.évi 24.számú törvényerejű rendelet és a végrehajtására kiadott, a 9/1965./X.31./ FM sz. és a 23/1972./XII.2./ sz. és a MÉM sz. rendelettel módosított 16/1959. FM sz.rendelet, továbbá a 24/1960/IX.23./ FM sz. rendelet;
- az 1976.évi 23.számú törvényerejű rendelet és a végrehajtására kiadott 29/1976. MÉM sz. rendelet.

A végrehajtás részletes szabályait utasítások és utmutatók tartalmazták. Ezeket egy kivételével a Földművelésügyi Minisztérium szerkesztette és adta ki, közelebbről annak Földrendezési Főosztálya.

Megjelenés éve szerinti sorrendben ezek a következők:

- Utasítás az 1951.évi részleges tagosítás végrehajtásához; az Országos Földméréstani Intézet 24.720/1951.sz. műszaki utasítása, 1951.
- Utmutató a termelőszövetkezeti községek tagosításának végrehajtásához, 1952.

- Utmutató a földrendezés végrehajtásához, 1955.
- Utmutató a tagosítás végrehajtásához, 1956.
- Utmutató a földrendezés végrehajtásához, 1956.
- Utmutató a mezőgazdasági nagyüzemi gazdálkodásra alkalmas területek kialakítására, 1959.

5.7.2. Földrendezéssel kapcsolatos perek

A földrendezéssel kapcsolatos perek legtöbbször mégis az 1959-60.évi földrendezésekig nyulnak vissza. A földrendezéseket az 1956. évi 15.számú törvényerejű rendelet alapján és az 1956.évi Utmutató végrehajtási előírásai szerint kezdték el, mert az 1959.évi 24.sz. törvényerejű rendelet csak 1959.május 30-án jelent meg. Szükséges tehát, hogy a földmérő szakértő a tárgyba vágó per esetén ezzel a két jogszabállyal és az ezekhez tartozó utmutatókkal ismerkedjék meg.

Az általános tagosítások és földrendezések elvei és végrehajtási módzatai az évek során változtak. Van azonban olyan elv, amely minden földrendezést végig kísért, ez pedig az, hogy belterületet és zártkertet a földrendezésbe nem lehetett bevonni. Ez igen lényeges, mert a földrendezéssel kapcsolatos perek nagy részében éppen a belterületi határ, illetve a számbavett ingatlan bel- vagy külterületi volta szerepel. Ilyen esetben gondosan figyelni kell arra, hogy olykor csak a földrendezés idejére módosították a külterület határvonálát és úgy terjesztették ki a földrendezést egyébként belterületi vagy zártkerti ingatlanokra.

A szakértő ritkán tudja elkerülni, hogy a földrendezések végrehajtásának alapjához, a számbavételhez ne nyuljon vissza. A két említett utmutatóban a számbavételt illetően eltérés van. Az 1956.évi utmutató a földrendezés előkészítéseként előírta a földnyilvántartás

alkalmassá tételét a földrendezés végrehajtására. Ezért rendbe kellett hozni és szükség szerint ki kellett egészíteni

- a gazdajstromot /földnyilvántartási kartotéklapot/,
- a községi kataszteri földnyilvántartást,
- a termelészövetkezetek tag- és földnyilvántartási könyvét. stb.

Első helyen állt tehát a gazdajstrom, ~~közismert~~ neve "begyűjtési karton". Ennek adatait összevetették ugyan a kataszteri nyilvántartással, általában azonban a bevallás és az adóívek alapján készült és nem a tulajdon, hanem a használat volt a döntő.

Az 1959.évi utmutató már földnyilvántartási adatgyűjtő lapokat említ és ír elő. Mindkét utmutató megegyezik abban, hogy a számbavételhez a helyrajzi szám feltüntetése nem kell, csupán a tulajdonos /használó/ neve, a terület nagysága, művelési ága és kataszteri tiszta jövedelme. A helyrajziszám hiánya okozta utólag a legtöbb nehézséget. Abban is megegyezik a két utmutató, hogy az egyéni gazdálkodók területét az adatgyűjtő lapok rovatainak megfelelően kellett számba venni.

Az 1959-60.évi földrendezések után a hiányzó adatgyűjtő-lapokat az ÁFTH megyei felügyelőségei pótolták, a meglévő adatgyűjtő lapokat kiegészítették és ennek alapján készítették el a telekkönyvi átvezetésre is alkalmas termelészövetkezeti részarány-kimutatásokat. Az adatgyűjtő lapok a későbbiekben sok panaszt és pert döntöttek el.

5.7.3. Földrendezési munkarészek

A földrendezések legfontosabb és a szakértő által felhasználható munkarészei:

- belépési nyilatkozat; a termelészövetkezetek őrzik;

- számbavételi kimutatások a termelőszövetkezetek tagjairól és az egyéni gazdálkodókról;
- földnyilvántartási adatgyűjtő lapok;
- területfelbontás; a község összes földrészletét tartalmazta olyan csoportosításban, hogy abból kétségtelenül meg lehetett állapítani a földrészlet hovatartozását; belterületbe, zártkertbe vagy külterületi nullás helyrajzi számú táblába esett-e;
- átnézeti vázlat a község külterületéről, általában 1:10.000, esetleg még kisebb méretarányban;
- elhelyezkedési vázlat; az átnézeti vázlaton készült és a nagyüzemi gazdaságok, valamint az egyéni gazdálkodók területét tünteti fel, színezett kivitelben;
- tervezési kimutatás; a külterületi táblák helyrajzi számainak növekvő sorrendjében táblázatosan tartalmazza, hogy az egyes táblák /mai szóhasználatban már csak földrészletek/ melyik gazdaság, zártkert, egyéni tábla, stb. területéhez tartoznak;
- egyéni gazdálkodók cserekimutatása;
- egyéni gazdálkodók csereingatlanairól kiosztási vázlat.

5.7.4. Eljárás földrendezést érintő perekben

A földmérő szakértő földrendezést érintő perben a következő módon és sorrendben járjon el:

- meg kell állapítani a perbeli ingatlanok telekkönyvi és földnyilvántartási adatait;
- be kell szerezni a belépési nyilatkozatot /termelőszövetkezeti tagnál/;
- ki kell keresni a számbavételi kimutatásból, hogy az érintett személy melyik termelőszövetkezetbe, milyen nagyságú területtel lépett be, illetőleg milyen adatokkal szerepel az egyénileg dolgozók kimutatásában;

- meg kell keresni az adatgyűjtő lapokat és összehasonlítani a számbavétel adataival;
- a területfelbontás, tervezési kimutatás, régi nyilvántartási /kataszteri/ térkép, elhelyezkedési vázlat összehasonlítása alapján meg kell állapítani, hogy a perbeli ingatlanok a földrendezés során valójában hová kerültek;
- meg kell vizsgálni, hogy belterületi ingatlan nem került-e a termelőszövetkezetbe bevitt ingatlanként számbavételre;
- a tanyaterületet a tulajdonosnak visszahagyták-e, vagy nagyüzemi gazdaság használatába került-e;
- a földrendezés után változott-e a belterület /zártkert/ határa; érvényesítették-e a beviteli kötelezettséget.

Minden, a perben érintett területnél figyelemmel kell lenni a föld kataszteri tisztajövedelmére is, különösen, ha a per tárgyát a megváltási ár képezi. Jogszabályi előírás szerint a kataszteri tisztajövedelem a belépéskor nyilvántartott értékkel veendő számításba későbbi vitáknál is.

5.8. Fényképek készítése a szakértői véleményhez

Nem nevezhető sajátos szakértői feladatnak, de célszerű, hogy Utmutatónkban itt kapjon helyet. Fényképeket akkor kell készíteni, ha:

- a helyszínt a vázlatnál nagyobb részletességgel kell érzékeltetni;
- a per tárgya rongálás, szabálytalanul elhelyezett épület, építmény, vagy szabálytalanul telepített növényzet, és ennek zavaró, károsító hatását a fénykép meggyőzően szemlélteti;
- a megengedett eltérésen belüli mezsgyevitáknál a szemléltetés, a birói mérlegelést segíti.

A bíró esetleg nehezen tudja magát beleélni a helyszin részleteibe, ahol a térképkivonat vagy vázlat egy-egy vonalát a természetben dűledező kerítés, vagy gyomnövényekkel borított vertfal jelenti. A fénykép a peres felek állításával szemben objektív információt nyújt a bírónak az épületek, építmények, kerítések anyagára, állagára, elhelyezkedésére, tehát sok esetben nélkülözhetetlen. A szakértő természetesen objektíve tárja elő a tényeket, de a tárgyaláson az ellenérdekű fél kétségbe vonja, esetleg támadja. A fénykép - főleg a színes fénykép - viszont cáfolhatatlan.

A fényképek akkor tájékoztató és bizonyító erejűek, ha jó minőségben készülnek és kellő megjelenési formában, magyarázattal ellátva csatolja őket a szakértő. Néhány követelményt feltétlenül be kell tartani, amelyeket az alábbiakban fogalmazhatunk meg:

- a felvételek helyét úgy kell megválasztani, hogy a fénykép a természetbeni állapot kiemelt részletét ábrázolja; kizárólag közeli, vagy kizárólag távoli felvétel egyrészt a részletek elmosódása, másrészt az egészben elképzelés nehézsége miatt nem teljes értékű;
- kisebb, de döntő jelentőségű eltéréseknél célszerű a vitatott helyen olyan mérőeszközt is lefényképezni, amelyen a méret elegendően nagy a fényképen való láthatóságra is; a mérővessző módjára összecsuksukható szintezőléc alkalmas erre;
- sem perbeli, sem peren kívüli személy ne legyen rajta a fényképen;
- a fényképeket A/4 nagyságu, vagy ilyen nagyságra összehajtható kartonra, vagy vastagabb rajzlapra kell felragasztani;
- a helyszinről a térképi ábrázolás szerint vázlatot kell készíteni, célszerűen a fényképeket hordozó kartonon; ezen meg kell jelölni a felvételek helyét és irányát, és meg kell számozni a felvételek helyét; ezt a számot kapják a fényképek is;

- minden fénykép mellé vagy alá oda kell írni, hogy mit ábrázol és az ábrázolás mit bizonyít;
- a fényképre színes tusokkal vagy finomabb rostitollakkal rá kell rajzolni a térképi határvonalakat, meg kell jelölni a természetbeni határvonalat, rá kell írni a peres felek tulajdonában lévő ingatlanokra vagy ingatlanrészekre a fél megnevezését és néhány magyarázó szót a per tárgyának és a szakértői feladatnak megfelelően;
- fel kell tüntetni a fényképek készítésének időpontját.

A magyarázó szöveggel és berajzolásokkal ellátott fényképek jó segítséget nyújthatnak a bírónak és megnyugtató eszközei a szakértőnek. Nagy távolságra fekvő helyszínekről akkor is készíthetünk fényképeket, ha azokat nem feltétlenül mellékeljük a szakértői véleményhez, de azok a helyszíni munka adatainak feldolgozása közben emlékezetünket jól felfrissítik.

Előfordul, hogy esetenként maguk a felek csatolnak fényképeket a beadványukhoz, állításaik szemléltető bizonyítása céljából. Ezek a felvételek - esetleg szándékosan - olyan felvételi helyen is készülhetnek, illetve a fényképen ábrázolt objektumokat olyan helyzetben tüntethetik fel, melyek a valóságot eltorzítják és a felek állításának jobban megfelelő kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb helyzet látszatát keltik. Célszerű ezért, ha a szakértő ezeket a körülményeket megvizsgálja és a szakvéleményben a bíróságot megfelelően tájékoztatja.

F Ü G G E L É K

A FÖLDMÉRÉSI IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐK MÓDSZERTANI UTMUTATÓJÁHOZ

A régi kataszteri térképek, illetve a földmérési alaptérképek készítésének fontosabb pontossági előírásai

1. Bevezető

A földmérési szakértő megbízása legtöbbször olyan, hogy használnia kell a nyilvántartási térképet; ezért fontos ismernie a jelenleg érvényben lévő nyilvántartási térképek és a hozzájuk tartozó munkarészek készítésére vonatkozó utasítások és szabályzatok lényeges előírásait. Nem lehetnek azonban idegenek előtte a régebbi felmérési eljárások sem, mert a szakértői tevékenység során esetenként az érvényben lévő nyilvántartási térképet megelőző régi térképre is szükség lehet. A részletes felmérésen túlmenően otthonosnak kell lennie a vízszintes és magassági alapponthálózatok régebbi és újabb rendszereiben; továbbá az alappontok meghatározásának módja, pontossága, állandósítása, valamint a természetbeni változások térképi átvezetése szintén nem lehet ismeretkörén kívül lévő szakterület.

A földmérési alaptérkép általában földi eljárással grafikusán vagy numerikusan, az 1960-as évektől egyre gyakrabban fotogrammetriai technológiával készült; olykor még egy-egy igazgatási egységben belül is eltérő technológiákat alkalmaztak. A fővárosban még a belterület egyes kerületeinek térképezésénél is más-más eljárást követtek:

- a/ szabatos, földi eljárás az I., II., III., IV., VI., IX., X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XIX. kerületekben;

- b/ földi numerikus és fotogrammetriai technológia vegyes alkalmazása a XVI., XVII., XVIII., XX. és XXI.kerületekben;
- c/ numerikus fotogeodéziai felmérés a XXII.kerületben;
- d/ belvárosi technológia az V., VII., VIII. kerületekben.

A grafikus mérőasztalos felvétel közvetlen végterméke a térkép, de ebből az eljárásból is sok számszerű adat származik; így a grafikusan készített térképek munkarészeiben találhatunk méreteket, melyek gyakran igen jól felhasználhatók. Ez lehet kiszámított koordináta; felvételi előrajz - mérési vázlat - vagy manuálé méretadata; poláris mérés szögmérési - és bemérési jegyzőkönyve vagy bármilyen méretadat.

Az utasítások ismertetésére csak igen vázlatosan van lehetőség. Főleg a megengedett eltéréseket és néhány lényeges előírást célszerű kiemelni, amelyek a végtermék felhasználhatóságára vonatkoznak.

2. Az 1869-ben kiadott "Utasítás a kataszteri felmérés végrehajtására"

III.fejezet I.pont 200.§

"A természetben mért és a térképen előtűnő vonalak hosszában

$\frac{1}{200}$ -nál többre menő eltérési különbségnek előfordulnia nem szabad, s ezért minden - ezen határt túlhaladó - eltérés azonnal megvizsgálendő, s kijavítandó."

IV.fejezet B.pont 223.§-ből:

"Az egy és ugyanazon részlet kettős kiszámításából nyert eredmények között megengedett különbség meghatározására az alábbi tábla /1. táblázat/ szolgál:

1. táblázat

1		22
2		88
3		200
4		356
5		556
6		800
7		1088
8		1422

melyben balról a megengedett különbözet, jobbról az illető részlet térfogata van kitéve.

1800 n.öl = 1 hold 200 n.öl-től bezárólag kezdve, minden további nagyobb értéknél megengedett különbözetül a térfogat $\frac{1}{200}$ része veendő.

Keskeny részleteknél, melyek szélessége, vagyis középmagassága kisebb öt öl-nél, vagy ahol a térfogat kisebb a részlet ötszörös hosszánál, a fentebbi táblázat a részletnek ötszörös hosszúságára alkalmaztatik. Pl.: Ha valamely utrészlet 800-öl hosszú, és a számítás ezen részletre nézve 1 holdat ad, a fentebbi táblázat használatánál veendő:

$5 \times 800 = 4000$ n.öl, mely esetben $\Delta = \pm 20$ n.öl lesz. Így például, 40 öl hosszúságú, és 100 n.öl térfogatú részletnél, $5 \times 40 = 200$ n.öltre kell a táblázatot alkalmazni, s ekkor lesz:

$$\Delta = \pm 3 \text{ n.öl.}''$$

Igen lényeges, hogy az 1869-től 1904-ig terjedő időszakban mérőasztal felvétellel készült térképeken az épületeket ereszvonalkuk vetületével ábrázolták (nem falsíkjukkal).

3. Az 1904. évi december 17-én 1.583 szám alatt kelt rendelettel kiadott "Utasítás az országos kataszteri felmérés végrehajtására."

III.fejezet B.pontja 94.§

"Lakházak minden esetben, gazdasági- s egyéb épületek pedig állandó voltak esetében, és pedig egyöntetűen alapfalaik s nem a tető vetülete szerint vétetnek fel. Ott, ahol a tető birtokhatárt képez, úgy ezt valamint a fal határvonalait is fel kell a térképen tüntetni."

III.fejezet D.pont 109.§

"A hossz mérési különbözet hibahatára a 2.számú táblázatban feltüntetett értékeket túl nem haladhatja. Igen kedvező mérési viszonyok közt /visszintes, sima terepen/ a 2.táblázat I., átlagosan a II.és nehéz körülmények közt /lejtős, bozótos terepen/ a III.rovatának értékei veendőek."

2.táblázat

Megengedett eltérés ölben a természetben 2-szer mért távolságok között

távolság ölben	I.	II.	III.
10	0,03	0,04	0,05
20	0,04	0,06	0,08
30	0,06	0,08	0,10
40	0,07	0,10	0,13
50	0,09	0,12	0,15
60	0,10	0,14	0,17
70	0,11	0,15	0,19
80	0,13	0,17	0,21
90	0,14	0,18	0,23
100	0,15	0,20	0,25
110	0,16	0,21	0,26
120	0,17	0,23	0,29
130	0,18	0,24	0,30

III.fejezet D.pont 116.§

"Az utcának összerendezőkkel bemért törési pontjai közt - szigorú csatlakozásban - beméretnek az egyes telkek, házak, stb. végpontjai

ugy, hogy ezuttal minden teleknek az utcavonalon lévő szélességei is közvetlenül megmérve legyenek.

Épületek hossza és szélessége mindenkor közvetlenül megméréendő."

4. A régi kataszteri térképek helyszínelése

A régi kataszteri térképek időszakonként ún. helyszínelésre szorultak az állandó tartalmi változások miatt. Az 1920-as évek elején a helyszíneléseket egy körrendelettel szabályozták. Felvételi előrajznak a régi térkép könyomatos másolatát használták fel. A változások bemérésére vonatkozó méreteket ezeken tüntették fel. Egy ölnél kisebb eltérést nem vezettek át a felújított térképeken, hanem a régi állapotot hagyták meg. Ezek a felvételi előrajzok igen jól használhatók a szakértői munkához.

5. 1943-ban kiadott "Utasítás az országos felmérés végrehajtására"

II.rész II.fejezet 49.§

"Az állandó jellegű épületeket az általuk elfoglalt terület nagyságára tekintet nélkül, minden esetben be kell mérni. Az épületeknél a lábazati falsíknak a terepszinttel képzett metszés vonala mérendő be. Ahol a tető szélének a vetülete /csurgó/ a birtokhatár, ott a rajzi munkarészekben a fal határvonalát is fel kell tüntetni."

V.rész. I.fejezet 163.§

"A bemérendő részletpontokat fontosságuk szerint négy rendbe /csoportba/ kell sorolni."

Első csoport: községi határjelek, szabatosan megjelölt birtokhatárpontok.

Második csoport: szabatosan meg nem jelölt birtokhatárpontok, az állandó jellegű építményeknek élesen megállapítható sarok- és töréspontjai, és minden olyan állandó jellegű tárgy, amely a természetben szabatosan van kijelölve.

Harmadik csoport: az állandó jellegű építményeknek élesen meg nem állapítható sarok- és töréspontjai, minden olyan állandó jellegű tárgy, amelynek kijelölése a természetben nem szabatos, művelési ágak, árkok, töltések határozott módon megállapítható vagy a természetben állandó módon kijelölt töréspontjai.

Negyedik csoport: az előző pontban felsoroltak, ha a töréspontjaik határozottan nem állapíthatók meg. A negyedrendű részletpontokat elegendő 1 méterre helyesen kijelölni, az általuk megjelölt vonalakat 1 méteres eltérésen belül ki lehet egyenesíteni. A bemérési adatokból számítható távolság és az ellenőrzésül közvetlenül végzett hossz-mérés eredménye között a megengedett legnagyobb D cm eltérést a 3. táblázat mutatja, amelyben a d érték azonos a kisalappontok koordinátáiból számított és a mért hosszak között megengedett eltéréssel.

Ezek az értékek: $t = 20 \ 40 \ 60 \ 80 \ 100 \ 150 \ 200 \text{ m}$
 $d = 10 \ 13 \ 15 \ 17 \ 19 \ 22 \ 25 \text{ cm}$

3. táblázat

		első-	másod-	harmad-
		rendű részletpontok		
		D		
Belsőségben	a telek homlokzati vonalán lévő pontoknál	1,0 d	1,5 d	-
	belső pontoknál	1,5 d	2,0 d	2,5 d
Külsőségben	közvetlen hossz-méréssel törté- nő bemérés ese- tén	1,5 d	2,0 d	2,5 d
	tahimétrikus felvételnél	2,0 d	2,5 d	3,0 d

A 177.§ szerint

"Az egy részletpontra két alappontról történő meghatározások között vagy a szomszédos részletpontok közvetlen összemérésével szemben a vízszintes értelemben megengedett eltérést a 3.táblázat adatai mutatják."

VI.rész 188.§

"A térkép belső értékét részben a térképezés vizsgálatával, részben vizsgálati vonalak mérési eredményeiből kell megállapítani. A vizsgálati vonal hosszát szabatos mércével a térképen le kell mérni, azonkívül egyes esetekben a térképről lemért vonalak hosszát lehetőleg számítással is ellenőrizni kell. Az eltérés megengedett értéke az 1:2000 méretarányú térkép esetében:

$$\Delta_1 = D + 25$$

1:1000 méretarányú térkép esetében:

$$\Delta_2 = D + 13$$

1:500 méretarányú térkép esetében pedig

$$\Delta_3 = D + 6$$

ahol Δ a megengedett különbség centiméterben, D pedig a másodrendű részletpont rendjének megfelelő és a 3.táblázatban megadott érték ugyancsak centiméterben."

V.fejezet 232.§

A területszámításnál 1:2000 méretarányú térkép esetében az alábbi hibahatárokat kell betartani.

1. Az alcsoport területének Alder-féle hárfával, illetve a birtoktest területének területmérő műszerrel végzett két meghatározása között a megengedett különbség

$$D = 0,025 \sqrt{TK} \text{ m}^2, \text{ ahol}$$

T = idom területe

K = idom hosszúságának és szélességének méterben kifejezett összegével egyenlő arányszám.

Szabálytalan idom hosszát a kerület két átellenes pontjának távolsága, szélességét pedig a terület és hosszúság hányadosa adja. Ha $D < 5 \text{ m}^2$, akkor mindig 5 m^2 veendő.

1:1000 méretarány esetében az 1.pontban megadott hibahatároknak háromnegyed része, 1:500 méretarány esetében pedig fele veendő.

Az 1943.évi Utasítás alapján elkészített térképek már a szelvényen belül is tartalmaznak örkereszteket. Ez azért lényeges, mert számszerű munka esetén a pontok térképezése vagy levétele sokkal pontosabb, mint a régi kataszteri térképeknél.

6. Az 1954-ben megjelent, a szabatos felmérések végrehajtására vonatkozó utasítás /I.kötet/

A vizsgálati vonal mérési eredménye, s a térképről lement távolság között az eltérés nem lehet nagyobb /módosított szöveg az 508/1965. /T.6./ ÁFTH számú a szabatos felmérési utasítás egyes rendelkezéseinek módosításáról című utasítás alapján/

Elsőrendű részletpontoknál: $\Delta = 0,0002 A + \frac{t}{1000}$,

Másodrendű részletpontoknál: $\Delta = 0,00025 A + \frac{t}{1000}$,

ahol Δ az eltérés méterben, 'A' a térkép méretarányának nevezője és t a két pont közötti távolság méterben. Harmadrendű részletpontok között vizsgálati vonalakat nem kell kijelölni.

140.§ /2/ bekezdés

"A tömbön belüli telkek területét a határpontok koordinátáiból kell számítani. Az így számított telkek területösszegének a tömb területével tizezrednégyzetméter élességgel kell egyeznie."

140.§ /3/bekezdés

"... Az eltérés a koordinátákból számított és az ellenőrzésnél kapott terület között

$$D = 0,025 \sqrt{tk}$$

értéknél nem lehet nagyobb. A képletben D a megengedett különbség m²-ben, t a telek területe és k pedig a félkerülete."

7. 113/1/1957./T.19/ ÁFTH sz. utasítás./I.sz.magyarázat a kataszteri térképhelyesbítés irányelveihez/

1. Térképi /grafikus/ alappontok és a természetben maradandó és élesen megjelölt tereptárgy pontok /pl. kisajátítási kő, távvezeték oszlop, épületsarokpont stb./ közötti összeméréseknél megengedett eltérések:

t méterben	megengedett eltérés 1:2000 ma.-nál cm- ben	megengedett eltérés 1:2080 ma.-nál cm- ben
100	90	126
200	95	131
300	100	136
400	105	141
500	110	146
600	115	151

2. Nem ponttól, hanem térképi vonaltól /pl. táblahatárvonaltól/ kiinduló /pl. merőleges irányú/ méréseknél a táblázatban megadott értékek 50 %-kal megemelt értékeit kell elfogadni.
3. Az egyes összeméréseknél a közbülső birtokhatárvonalak metszéspontjaira vonatkozó méreteknél a táblázatban megadott hibahatárnak 75 %-kal megemelt értéke irányadó.
4. A szőlő művelési ágú alrészletek határvonalaira a táblázatban megadott értékek 200 %-kal megemelt értékei irányadók.

Ha az ellenőrző méret egyik végpontja nem azonos rendű a másik végponttal, akkor mindig az alacsonyabb rendű pontra /vonatra/ előírt, /tehát magasabb értékű hibahatár/ érvényes."

A kiinduló térképi alap igen sok esetben bizonytalan és hibával terhelt volt. Az előírt technológia és a hibahatárok nem biztosítottak megbízható térképet. Ezért ezen térképeket fokozott ellenőrzéssel kell felhasználni. Némelyik ennek ellenére megbízható grafikus vagy numerikus munkával készült. Alapos figyelmet érdemel az a tény, hogy grafikusan előállított térképeken a szelvény belső részén található örkeresztek utólagos szerkesztéssel készültek, így az örkeresztek és a belső térképi tartalom között esetleg nincs megfelelő összhang.

8. 223/1958./T.16./ ÁFTH sz. utasítás /II.sz.magyarázat a kataszteri térképfelújítás irányelveihez/

D.pont Mezsgyék

"2. A felújítandó térképen már ábrázolt mezsgyéket - amennyiben ezek a bemérés szerint 0,6 m-en belül megegyeznek a jelenlegi tényleges birtokhatárvonalakkal - át lehet vinni a felújított kataszteri /földnyilvántartási/ térképre, feltéve, hogy a szomszédos földrészletek bemért szélessége nem szenved a megengedettnél nagyobb torzulást."

"4. A szomszédos földrészletek területei közötti területarányosításnál vagy kiegyenlítésnél a megengedett legnagyobb területi korrekció: a földrészlet /1:2000 ma. esetében méterben, 1:2880 ma. esetében ölben kifejezett/ kerületének 0,2 méterrel, illetőleg öllel való szorzatából kiadódó terület."

9. 118/1961./T.17./ÁFTH sz. "Utasítás a külterületi kataszteri térképfelújítás végrehajtására"

Első rész

Elsőrendű vonalak az 5.§ szerint a következők: községi és belterületi határ, kisajátított létesítmények állandósított határvonala, állandó jellegű kerítéssel vagy fallal körülvett közületi területek határvonala stb. Az elsőrendű vonalak töréspontjai közötti ellenőrző mérésekénél a térképről /a térképpapír méretváltozásából eredő eltérés figyelembevételével/ lemért és a természetben mért érték közötti eltérés megengedett legnagyobb értéke

100 m-en alul	100 és 200 m között	200 m-en felül
1,25 m	1,50 m	1,75 m

Másodrendű vonalak a 6.§ szerint az állandó jellegű épületek határvonalai, nagyüzemi területek állandó módon meg nem jelölt töréspontjai közötti határvonal, zártkertek, ki nem sajátított utak stb. Megengedett eltérés a térképről levett és természetben mért érték között:

100 m-en alul	100 és 200 m között	200 m-en felül
1,5 m	2,0 m	2,5 m

Harmadrendű vonalak a 7.§ szerint, az egyéni gazdálkodás igényeinek kielégítésére készült olyan épületek /tanyák, présházak stb./ határvonalai, amelyek előreláthatólag megszűnnek, árok és fasor nélküli dűlőutak és üzemi utak, ki nem épített partfalu folyók, patakok, csatornák és tavak határvonalai.

A megengedett eltérés:

100 m-en belül	100 és 200 m között	200 m-en felül
2,5 m	3,0 m	3,5 m

Negyedrendű vonalak a 8.§ szerint a tanyába vezető utak, a művelési ágak és kivett területek táblán belüli határvonalai. A negyedrendű vonalaknál kétféle pontosságot különböztetünk meg:

1.	100 m-en alul	100 és 200 m között	200 m-en felül
	3,5 m	4,0 m	4,5 m

megjegyezvén, hogy két különböző rendű vonalbeli töréspont közötti ellenőrző mérés hibahatáránál az alacsonyabb rendűre előírtat kell figyelembe venni;

2. a vonalak által bezárt idom területi pontosságát, amelynek jellemzésére a határvonalak által bezárt egy-egy idom töréspontjai összemérésénél a másodrendű vonalakra előírt hibahatár érvényes.

Megengedett területi záróhiba a 17.§ /12/ szerint

50 holdon alul	1 %
50 és 100 hold között	0,5 %
100 és 500 hold között	0,3 %
500 holdon felül	0,2 %

10. 207/1962./T.6./ ÁFTH sz. utasítás a földrendezéssel nem érintett területek földnyilvántartási adatainak rendezéséről

VIII.fejezet 46.§ /7/ bekezdés

A természetben mért és a térképről leolvasott vizsgálati méretek között megengedett legnagyobb eltérés

a/ földrészletek határvonalai vagy épületek között 2 öl

b/ művelési ágak határvonalai vagy épületek között 3 öl.

11. 209/1962/T.9./ÁFTH sz. "Utasítás a belterületek és zártkertek kataszteri térképeinek felújítására"

"5.§. A felújítandó térképen ábrázolt vonalak és töréspontjaik csoportosítása rendűség szempontjából:

/1/ Az első rendbe tartoznak:

- a/ a belterületi határvonal állandó módon megjelölt /állandósított/ töréspontjai;
- b/ a földrészletek /telkek/ és közterületek határvonalainak állandósított töréspontjai;
- c/ a kisajátított területek, nyomvonalas létesítmények és tereptárgyak határvonalának állandósított töréspontjai.

A b/ pont szerinti töréspontnak kell tekinteni azt a földrészlet /telek/ határpontot is, amely a földrészleten épült valamely épület sarka, kő-, beton-, vagy vaskerítés sarka, illetve összeépített /iker/ épület határozottan megállapítható választóvonalának és a földrészlet homlokvonalának metszéspontja.

/2/ A második rendbe tartoznak:

- a/ az épületeknek, építményeknek a természetben élesen megállapítható olyan sarokpontjai, amelyek nem minősülnek elsőrendű részletpontnak;
- b/ minden olyan kisebb szabályos alaprajzú tereptárgy /pl. kut, emlékmű/ középpontja, amely a természetben határozottan megjelöltnék tekinthető.

/3/ A harmadik rendbe tartoznak:

- a/ a belterületi határvonal nem állandósított töréspontjai;
- b/ a földrészletek és közterületek nem állandósított töréspontjai;
- c/ a kisajátított területek, nyomvonalas létesítmények és tereptárgyak határvonalának nem állandósított, és határozottan megállapítható töréspontjai.

/4/ A negyedik rendbe tartoznak:

- a/ a tereptárgyak, nyomvonalas létesítmények és kisajátított területek határvonalának határozottan meg nem állapítható /elmosódott/ töréspontjai;
- b/ az alrészletek határvonalának töréspontjai".

"A negyedik rendbe tartozó részletpontokat - a beméréshez - 1 méteres pontossággal kell megjelölni és a vonalak esetleges sűrű görbületeit 2 méteren belül kiegyenesítve kell bemérni."

"6.§. Részletpontok és vonalak meghatározása, ellenőrzése, megengedett eltérések.

/3/ A részletpontok helyes meghatározásáról, beméréséről és térképezéséről - az elsőrendű részletpontoknál minden esetben - ellenőrző helyszíni mérésekkel kell meggyőződni. A térképről lement értékek - a térképpapír méretváltozásának figyelembevételével - a természetben megmért értékektől való eltérése az alábbi lehet:

4. táblázat

A térkép méretaránya		első- rendbe	másod- rendbe	harmad- rendbe
1:2000 és 1:1000 /méteres/	a földrészlet /telek/ homlokzati vonalon lévő pontoknál	1,0 d	1,5 d	-
	belső pontoknál	1,5 d	2,0 d	2,5 d
1:2880 és 1:1440 /öles/	a földrészlet /telek/ homlokzati vonalán lévő pontoknál	2,0 d	3,0 d	4,0 d
	belső pontoknál	3,0 d	4,0 d	5,0 d

ahol a d érték

20 40 60 80 100 150 200 méter
távolságnál

1:2000 és 1:2880 ma.-nál	40	50	60	70	80	90	100 cm
1:1000 és 1:1440 ma.-nál	20	25	30	35	40	45	50 cm

/5/ A földrészlet határvonalát a felujítandó térképen ábrázolt határvonallal azonosnak /változatlanak/ kell tekinteni, ha a határvonal töréspontjaiban talált eltérés legfeljebb az elsőrendű részletpontra előírt értékü."

Területszámítással kapcsolatos előírások

"/11/ A számítási csoportokon belül az egyes részletek /tömbök, közterületek és nyomvonalas létesítmények/ területeinek összege a csoport területétől általában eltér. Az eltérés megengedett értéke

50 holdon alul	1%
50 és 100 hold között	0,5%
100 és 200 hold között	0,3%"

12. 225/1962/T.2o./ ÁFTM számú utasítás a községek és városok külterülete felmérésének végrehajtására

III.fejezet 19.§ /16/ pontja

"Az elsőrendű részletpontok meghatározásának helyességéről ellenőrző mérésekkel meg kell győződni. A mért és számított érték különbsége nem haladhatja meg az alábbi értékeket:

távolság m:	20	40	60	80	100	150	200
megengedett eltérés cm:	15	20	25	25	30	35	40

A másod-, harmad-, és negyedrendű részletpontokra ellenőrző mérést nem kell végezni.

A térképekről lemért és a természetben megmért távolságok között az eltérés szélső megengedett értéke méterben kifejezve

1:4000 ma.-ú térképnél

távolság m.	20	100	200
I.r.részletp.	1,0	1,1	1,2
II.r.részletp.	1,4	1,5	1,6

1:2000 ma.-ú térképnél

távolság m.	20	100	200
I.r.részletp.	0,5	0,7	0,8
II.r.részletp.	0,7	0,9	1,0

Ha az összemért részletpontok különböző rendűek, akkor a II.rendű részletpontokra előírt hibahatárok érvényesek.

13. 113/1963/T.lo./ ÁFTH számú utasítás a községek belterülete felmérésének végrehajtására

II.fejezet 17.§ /19/ pontja

Az első- és másodrendű részletpontok meghatározásának helyességéről ellenőrző mérésekkel meg kell győződni. A harmad- és a negyedrendű pontokra ellenőrző mérést nem kell végezni.

A térképről levett és az ellenőrző mérésből származó adatok között az eltérés nem haladhatja meg az alábbi értékeket:

t =	20	40	60	80	100	150	200
$\triangle I$ =	10	15	15	20	20	25	25
$\triangle II$ =	15	20	25	25	30	35	40

t = az ellenőrzésként összemért pontok távolsága méterben $\triangle I$ és $\triangle II$ pedig a pontok rendűségének megfelelő eltérés centiméterben.

24.§. A részletek térképezése

Ortogonalis koordinátaméréssel bemért részletpontok felrakásánál a végméret a térképről lement értéktől 100 méterig 30, 150 méterig 35, 200 méterig 40 centiméterrel térhet el szélső esetben. A végméretben mutatkozó eltérést a részletpontok abszcissza méretére az abszcisszák hossza arányában kell elosztani.

27.§. /4/ A térképezés vizsgálata

A természetben mért és a térképről lement érték között az eltérés 1:2000 méretarányú térképnél nem lehet nagyobb, mint a 17.§. /19/ bekezdésében közölt hibahatárok 30, az 1:1000 méretarányú térkép-

nél pedig 15 centiméterrel növelt értéke. Ha az összemért részletpontok különböző rendűek, akkor az alacsonyabb rendű részletpontra előírt hibahatárok érvényesek.

31.§. /5/ Területszámítás

Területszámításkor az alapadatként átvett kiosztási munkarészekben szereplő területi adatokat a területszámítás során figyelembe kell venni. Az eltérés mértéke négyzetméterben nem lehet nagyobb mint

$$\Delta = 0,2 h, \text{ ahol "h" a közös birtokhatárvonal hossza méterben.}$$

Ha a területeltérés a képletből számított értéknél nagyobb, akkor az ujonnan megállapított területet kell elfogadni.

37.§. A földrészletek és az alrészletek területének meghatározása

/5/ Az egy alcsoportba tartozó földrészletek előzetes területének összege és az alcsoport végleges területe közt mutatkozó különbség a területmérési hiba, amelynek megengedett szélső értéke értelemszerűen azonos a 36.§. /9/ bekezdésében közölt értékkel.

/6/ A területmérési hibát a területek arányában kell a földrészletek előzetes területére elosztani, ami által a földrészletek végleges területét kapjuk.

14. A 610/1966/T.8/ ÁFTH számú "Utmutató a fotogrammetriai anyagok készítésére és felhasználására a nagyméretarányú térképezésben" című műszaki segédlet 4.§-ának kiegészítésére vonatkozó 610/1/1966/T.14./ ÁFTH sz.utasítás

1.§. /1/

Az Utmutató alapján elkészítendő térképek végtermékére vonatkozó hibahatárok előírt értékei a térképen mérve a következők:

a/ Részletpontok összemérése esetén

5. táblázat

A részletpontok rendisége sze- rint	Új felmérésnél Bel- és külterüle- ten /bármely ma.- ban/ <u>Térképfelújítás- nál</u>	Térképfelújításnál Belterületen 1:2000 ma. térképek esetén Külterületen 1:2000 és annál kisebb ma. térképek esetén
	Belterületen 1:2000 ma. térké- pek esetén	
	megengedett leg- nagyobb eltérés	megengedett legna- gyobb eltérés
I.r. részletpontoknál	$\pm 0,4$ mm	$\pm 0,6$ mm
II.r. "	$\pm 0,6$ mm	$\pm 0,8$ mm
III.r. "	$\pm 0,8$ mm	$\pm 1,0$ mm
IV.r. "	$\pm 1,2$ mm	$\pm 1,5$ mm

b / Részletpontok és alappontok /koordinátákkal meghatározott pon-
tok/ összemérése esetén /bármely méretarányban/

6. táblázat

	Megengedett legnagyobb el- térés
<u>Új felmérésnél</u>	
I.r. részletpontoknál	$\pm 0,6$ mm
II.r. "	$\pm 0,8$ mm
<u>Térképfelújításnál</u>	
I.r. részletpontoknál	$\pm 0,8$ mm
II.r. "	$\pm 1,8$ mm

/2/ Az /1/ bekezdés a/ pontjában megadott hibahatárok a szomszédos - egymástól 200 méternél közelebb lévő - részletpontok és vonalak természetben mért, illetve térképről lemért eltéréseire vonatkoznak. Nagyobb távolságok esetén a megadott hibahatárok 200 méterenként 0,1 mm-rel növelendők.

/3/ Különböző részletpontok összemérése esetén mindig az alsóbbrendű részletpontokra adott hibahatárt kell figyelembe venni.

/4/ Az alappontokhoz viszonyított pontosság ellenőrzésére csak I. és II.rendű részletpontokat szabad felhasználni.

2.§. Az ábrázolandó részletpontok /vonalak/ csoportosítása

/2/ I.rendű részletpontok /elhatároló vonalak/:

- a/ a belterületi, zártkerti /esetleg más igazgatási/ határvonalak és azok töréspontjai;
- b/ a földrészleteknek közterülettel érintkező határvonalai és töréspontjai, amennyiben állandó módon vannak megjelölve és természetbeni helyük 0,2 m-en belül megállapítható.

/3/ II.rendű részletpontok /elhatároló vonalak/:

- a/ a belterületi, zártkerti /esetleg más igazgatási/ határvonalak és azok töréspontjai;
- b/ a földrészletek határvonalai és töréspontjai, amennyiben állandó módon vannak megjelölve és természetbeni helyük 0,2-0,4 m-en belül megállapítható, továbbá az épületek, építmények, műszaki létesítmények határvonalai és töréspontjai /egyres esetekben középpontjai/, valamint a szintezési alappontok.

/4/ III.rendű részletpontok /elhatároló vonalak/:

- a/ a belterületi, zártkerti /esetleg más igazgatási/ határvonalak töréspontjai;
- b/ a földrészletek határvonalai és töréspontjai;

c/ a mesterséges létesítmények és természetes tereptárgyak határvonalai és töréspontjai /egy-egy esetben középpontjai/, amennyiben a természetbeni helyük 0,4 - 0,8 m-en belül megállapítható;

továbbá a szőlő, kert, gyümölcsös művelési ága, és a művelés alól kivett területek, illetve az ezeket ábrázoló alrészletek határvonalai és töréspontjai.

/5/ IV.rendű részletpontok /elhatároló vonalak/ a természetes tereptárgyak és mesterséges létesítmények bizonytalan, változó határvonalai, továbbá a /4/ bekezdésben nem szereplő művelési ágak /alrészletek/ határvonalai, illetve töréspontjai.

15. Az 1208/1966/T.14/ ÁFTH számú, "Utasítás a belterületek és zártkertek térképeinek fotogrammetriai eljárással történő felújítására és földnyilvántartási adatainak rendezésére" című utasítás hibahatárai meg-egye-
eznek a 610/1/1966 sz. utasításban előírtakkal.

16. A Szabályzat a földmérési alaptérképek készítésére című F.1.Szabályzat /1973/ új felmérésre és térképfelújításra ad részletes pontossági követelményeket, amelyek közül kiemeljük a következőket:

a/ Új felmérésnél az Alappontsűrítési Utmutató hatálya alá nem tartozó felmérési alappontok koordinátákból számított és terepen mért távolsága között megengedett eltérés méterben:

távolság	50 m	100 m	200 m
1:1000 ma. esetén	0,15	0,20	0,25
1:2000 ma. esetén	0,20	0,25	0,30
1:4000 ma. esetén	0,30	0,35	0,40

b/ Azonos rendű részletpontok terepen és térképen mért távolságai közötti megengedett eltérés méterben:

Új felmérés esetén

méretarány távolság	1:1000		1:2000		1:4000	
	50 m	100 m	50 m	100 m	50 m	100 m
elsőrendű r.p.	0,30	0,35	0,60	0,70	1,20	1,40
másodrendű r.p.	0,45	0,50	0,90	1,00	1,80	2,00

Térképfelújítás esetén

méretarány távolság	1:1000		1:2000		1:2880		1:4000	
	50 m	100 m	50 m	100 m	50 m	100 m	50 m	100 m
elsőrendű r.p.	0,40	0,47	0,80	0,93	1,15	1,34	1,60	1,87
másodrendű r.p.	0,60	0,67	1,20	1,33	1,73	2,00	2,40	2,67

50 m-en aluli távolságnál az 50 m-re adott eltérés a mértékadó,
100 m-nél nagyobb távolság esetén az eltérést a megadott képletek-
ből kell számítani,

$$\text{elsőrendű rp.} \quad D_I = 0,00025 A + \frac{A \cdot t}{1000000}$$

$$\text{másodrendű rp.} \quad D_{II} = 0,00040 A + \frac{A \cdot t}{1000000}$$

$$\text{harmadrendű rp.} \quad D_{III} = 0,00055 A + \frac{A \cdot t}{1000000}$$

ahol "A" a méretarány nevezője, "t" a pontok távolsága méterben

- c/ Koordinátával rendelkező vízszintes részletpontok között a terepen
mért és a koordinátákból számított távolság közötti megengedett
eltérés 1:1000 méretarányban

	50 m	100 m
elsőrendű rp.	0,20	0,25
másodrendű rp.	0,35	0,40

- d/ Új felmérésnél, grafikus területszámítás esetén, a kétszeri meg-
határozás közötti legnagyobb megengedett eltérést a 7. táblázat
tartalmazza.

Ezek az értékek érvényesek a területek nagyobb egységre való ráállításkor is, mint a kisebb területi egységek összege és az összefoglaló nagyobb területi egység területe közötti megengedett eltérések.

7. táblázat

Terület /m ² /	Méretarány				Terület /ha/	Méretarány			
	1:1000	1:2000	1:2000	1:4000		1:1000	1:2000	1:2000	1:4000
	Megengedett eltérés					Megengedett eltérés			
	m ²	m ²	m ²	m ²		m ²	m ²	m ²	m ²
200	4	9	12	17	7,5	127	209	282	374
400	6	12	18	24	8,0	133	218	292	387
600	8	15	22	30	8,5	138	226	303	401
800	9	17	25	34	9,0	144	234	313	414
1000	10	20	28	39	9,5	149	242	323	427
1200	11	22	31	42	10,0	155	250	333	439
1400	12	23	33	46	11,0	165	265	353	464
1600	13	25	36	49	12,0	176	280	371	488
1800	14	27	38	52	13,0	186	294	390	511
2000	15	28	40	55	14,0	196	308	407	533
2500	17	32	45	62	15,0	206	322	425	555
3000	18	35	49	68	16,0	216	336	442	576
3500	20	38	53	73	17,0	226	349	458	597
4000	21	40	57	78	18,0	235	363	475	617
4500	23	43	61	83	19,0	245	376	491	637
5000	24	45	64	88	20,0	254	380	506	657
5500	26	48	67	92	25,0	300	450	582	750
6000	27	50	71	97	30,0	344	509	653	837
6500	28	52	74	101	35,0	387	565	721	920
7000	29	54	76	105	40,0	430	619	786	999
7500	30	56	79	108	45,0	471	672	850	1075
8000	32	58	82	112	50,0	512	724	911	1149
8500	33	60	85	116	55,0		775	971	1220
9000	34	62	87	119	60,0		825	1029	1290
9500	35	64	90	123	65,0		874	1087	1357
10000	36	66	92	126	70,0		922	1143	1424
12500	41	75	104	142	75,0		970	1198	1489
15000	46	82	115	156	80,0		1017	1253	1553
17500	50	90	125	169	85,0		1063	1307	1616
20000	54	97	134	182	90,0		1109	1360	1678
22500	59	104	143	194	95,0		1155	1412	1740
25000	62	110	152	205	100,0		1200	1464	1800
27500	66	116	160	215	120,0		1377	1666	2035
30000	70	122	168	226	140,0		1550	1862	2260

7. táblázat folyt.

Terület /m ² /	Méretarány				Terület /ha/	Méretarány			
	1:1000	1:2000	1:2080	1:4000		1:1000	1:2000	1:2080	1:4000
	Megengedett eltérés					Megengedett eltérés			
	m ²	m ²	m ²	m ²		m ²	m ²	m ²	m ²
32500	74	128	175	236	160,0		1719	2053	2478
35000	77	133	183	245	180,0		1885	2239	2690
37500	81	139	190	255	200,0	2049		2422	2897
40000	84	144	197	264	250,0			2066	3397
42500	87	149	204	273	300,0			3296	3878
45000	91	154	210	282	350,0				4345
47500	94	159	217	290	400,0				4800
50000	97	164	223	298	450,0				5246
55000	103	174	236	314	500,0				5683
60000	109	183	240	330	600,0				6539
65000	115	192	259	345	700,0				7375
70000	121	201	271	359	800,0				8194

e/ Térképfelujításnál

- a szelvényenként mért területszámitási csoportok /üres terek/ előzetes területösszegének és a szelvény elméleti területének,
- az alcsoportok területszámitási csoportonként képzett előzetes területösszegének és a területszámitási csoport végleges területének,
- a földrészletek alcsoportonként képzett előzetes területösszegének és az alcsoport végleges területének, és
- az alrészletek földrészletenként képzett előzetes területösszegének megengedett legnagyobb eltérése nem haladhatja meg a 8. táblázatban az egyes területnagyságokra méretarányok szerint megadott, a terület százalékában és m²-ben is kifejezett értékeket.

8. táblázat

Terület /ha/	Méretarányok							
	1:1000		1:2000		1:2000		1:4000	
	Megengedett eltérés a terület százalékában és az annak meg-							
	felelő területi záróhiba							
	%	m ²	%	m ²	%	m ²	%	m ²
0,1	1,8	10	2,5	25	3,0	30	3,6	36
0,5	1,7	85	2,4	120	2,8	140	3,4	170
1	1,5	150	2,1	210	2,5	250	3,0	300
5	0,9	450	1,3	650	1,5	750	1,8	900
10	0,7	700	1,0	1000	1,2	1200	1,4	1400
15	0,6	900	0,8	1200	1,0	1500	1,2	1800
30	0,4	1200	0,6	1800	0,7	2100	0,8	2400
60	0,3	1800	0,4	2400	0,5	3000	0,6	3600
100	-	-	0,3	3000	0,4	4000	0,5	5000
200	-	-	0,2	4000	0,3	6000	0,4	8000
400	-	-	-	-	0,2	8000	0,3	12000

A megengedett értékek a nagyobb egység /pl. földrészletek esetén alcsoport, alcsoportok esetén területszámítási csoport/ területére vonatkoznak. Az 1000 m² alatti és a 400 ha feletti területek kivételével a megadott értékek között a tényleges területnek megfelelően interpolálni kell.

17. Szabályzat az egységes országos térképrendszer földmérési alaptérképeinek készítésére című F.3.Szabályzat

A szabályzat az EOTR-ben készített földmérési alaptérképekre vonatkozik. A pontossági előírások tömegéből itt is a szakértő által leggyakrabban használt pontossági előírások ismertetése következik.

a/ A vízszintes részletpontok terepen mért és koordinátákból számított, illetve térképről mért távolságok közötti megengedett legnagyobb eltérést a 9. táblázat foglalja magában. Az alappontsűrítési utasítás hatálya alá nem tartozó felmérési alappontokat is - a meghatározási módtól függetlenül - az ebben a táblázatban előírt pontossági követelmények figyelembevételével kell meghatározni.

9. táblázat

A térképezés hárteraránya		1:500 1:1000	1:2000	1:4000	1:500 1:1000	1:1000 1:2000	1:2000 1:4000
A pont ren- dűsége	Ellenőr- zött tá- volság (méter)	Azonosítható pontcsoág: cm					
		Koordinátákból számított és természetben mért tá- volságok közötti megengedett legnagyobb eltérés cm-ben			Térképről lement és a ter- mészetben mért távolságok közötti megengedett legna- gyobb eltérés cm-ben		
F pont		<u>+ 1</u>	<u>+1-5</u>	<u>+1-10</u>			
	0-50	13	18	26			
	100	18	26	37			
	200	26	35	53			
I. rendű észlet- ont		<u>+1-5</u>	<u>+6-10</u>	<u>+11-20</u>	<u>+1-5</u>	<u>+1-5</u>	<u>+1-10</u>
	0-50	18	26	39	26	31	52
	100	26	37	55	31	39	63
	200	35	53	70	38	48	79
	300		64	95			90
	500			125			175
II. rendű észlet- ont		<u>+6-10</u>	<u>+11-20</u>	<u>+21-40</u>	<u>+6-10</u>	<u>+6-10</u>	<u>+11-20</u>
	0-50	26	39	80	31	39	65
	50-100	37	55	105	39	50	81
	100-200	53	78	140	48	66	105
	200-300		95	170			120
	300-500			220			270
III. rendű észlet- ont		<u>+11-20</u>	<u>+21-40</u>	<u>+41-80</u>	<u>+11-20</u>	<u>+11-20</u>	<u>+21-40</u>
	0-50	39	80	125	39	52	105
	50-100	55	105	170	50	68	130
	100-200	78	140	225	66	91	165
	200-300		170	265			200
	300-500			330			390
IV. rendű észlet- ont		<u>+21-40</u>	<u>+41-80</u>	<u>+81-161</u>	<u>+21-40</u>	<u>+21-40</u>	<u>+41-80</u>
	0-50	80	125	190	70	95	150
	50-100	105	170	250	90	120	200
	100-200	140	225	330	110	160	250
	200-300		265	400			300
	300-500			500			560

c/ A területszámítás pontossági előírásaiból kiemelendő, hogy numerikus területszámítás esetén a kisebb területi egységek területi összegének a nagyobb egység területével négy tizedesjegy élességgel meg kell egyeznie.

Grafikus területszámítás esetén a kétszeri mérés közötti eltérés legnagyobb megengedett értékei ugyanazok mint a 7.táblázatban levők. Ezek az értékek érvényesek a kisebb területi egységek nagyobb területi egységre való ráállítására is, mert a nagyobb egység területe és a kisebb egységek területösszege közötti legnagyobb eltérést is jelentik.

18. Szabályzat az egységes országos térképrendszer földmérési alaptérképeinek készítésére című F.7.Szabályzat

Az F.7.Szabályzat 11.3.pontjának megfelelően a vízszintes részletpontok terepen mért és koordinátákból számított illetve térképről mért távolságának megengedett legnagyobb eltéréseit a térkép méretarányának, a részletpontok rendűségének és a részletpontok távolságának függvényében a 10.táblázat tartalmazza. Az I.rendű részletpontok esetében az 50 m feletti mérési eredményhez tartozó megengedett eltéréseket interpolálással kell megállapítani. Az állandó módon, valamint a mérés időtartamára ideiglenesen /cövekkel, festéssel, szeggel, stb./ megjelölt részletpontok között ellenőrzésként mért értékek és a mérési vázlat adatainak összehasonlításakor megengedett eltérés nem haladhatja meg a 10.sz.táblázat "A" részében megadott értékeket.

10. táblázat

A rész- letpont rendü- sége	Ellenőrzött távolság méterben	A térképezés méretaránya							
		A.				B.			
		1:500 1:1000	1:2000	1:4000	1:500 1:1000	1:2000	1:4000	1:500 1:1000	1:2000
		Koordinátákból számított és természetben mért távolságok közötti megengedett legnagyobb eltérés cm-ben				Térképről lement és a természetben mért távolságok közötti megengedett legnagyobb eltérés cm-ben			
I.	0-50	20	30	40	25	30	55	91	
	100	25	40	55	30	40	65	107	
	200	35	55	80	40	50	80	130	
	300		65	95			90	150	
	500			125				175	
II.	0-50	25	40	80	30	40	65	130	
	50-100	35	55	105	40	50	80	155	
	100-200	55	80	140	50	65	105	190	
	200-300		95	170			120	220	
	300-500			220				270	
III.	0-50	40	80	125	40	50	105	175	
	50-100	55	105	170	50	70	130	230	
	100-200	80	140	225	65	90	165	280	
	200-300		170	265			200	320	
	300-500			330				390	
IV.	0-50	80	125	190	70	95	150	240	
	50-100	105	170	250	90	120	200	300	
	100-200	140	225	330	110	160	250	390	
	200-300		265	400			300	460	
	300-500			500				560	

A földrészlethatárra vonatkozó térkép-terepazonossági feltétel is található az F.7. Szabályzatban. Ez megadja, hogy térképátalakítás esetén a földrészlet határpontok akkor azonosak és használhatók fel helyszíni mérés alapjául, ha környezetükben lévő birtokhatárpontokkal összemérve a térképi és a természetbeni méret közötti eltérés nem lépi túl a következő értékeket:

a/ szabatosan felmért területen, szabatosan jelölt földrészlethatár esetén 10 cm, szabatosan meg nem jelölt földrészlethatár esetén 20 cm, a földrészlet szélességében pedig 15, illetve 30 cm.

b/ egyéb térkép esetén:

méretarány	megengedett eltérés	megengedett eltérés
	egy-egy határvonal helyzetében	a földrészlet szé- lességében
1:1000	0,30 m	0,45 m
1:2000	0,60 m	0,90 m
1:4000	1,20 m	1,80 m

További, a sikrajzzal kapcsolatos pontossági előírások /a "c-f" pontok átvéve az F.3.Szabályzatból/:

c/ a koordinátaival felszerkesztett pontok szerkesztési pontossága 0,2 mm;

d/ mérési adatok térképre való felszerkesztésének pontossága 0,2 mm;

e/ térképről kétszeri méréssel lement koordináták közötti vonalas eltérés nem lépheti túl a térképen a 0,2 mm-t;

f/ a térképezett és a digitalizálás útján meghatározott koordináták közötti megengedett legnagyobb eltérés 0,2 mm;

g/ térképátalakításkor két szomszédos átszerkesztett sikrajzi részletpont között az átdolgozási alaptérképen és az átszerkesztett EOTR térképen mért távolság különbsége nem lehet nagyobb, mint 0,3 mm-nek az EOTR térkép méretarányábar megfelelő hossz.

Az F.7.Szabályzat további - olykor esetleg a szakértő által felhasználható - pontossági előírásokat is tartalmaz; ugyanakkor a magasági ábrázolás és természetesen az alappontok tekintetében is feltünteti a hibahatárokat.

A grafikus területszámításkor a kétszeri területmérés megengedett legnagyobb eltérését - új felmérés és térképátalakítás esetén - az F.3.Szabályzat kapcsán közölt 7.táblázat adja meg a területnagyság és a térkép méretarányának függvényében. Ugyanezek az értékek vonatkoznak a digitalizáló berendezéssel végzett területszámításra is.

A belterületi földrészletek területjegyzékbe foglalt és a helyszínen mért adatokból ellenőrzésként számítható területe közötti különbség nem haladhatja meg a 7.táblázatban foglalt megengedett eltérés másfélszeresét; zártkertben a megengedett eltérés kétszerese, külterületen háromszorosa fogadható el a térképkészítést közvetlenül követő állami átvételi vizsgálat során.

Ha a területszámítási egységek számítása grafikus területátalakítással történik, a csonkahektárok kétszeres területmérésének megengedett legnagyobb eltérése bármely méretarányban 20 m^2 ; ezt a csonkahektárok területarányában kell elosztani.

Térképátalakítás során végzett grafikus területszámításkor

- az alcsoportok területszámítási csoportonként végzett előzetes területösszegének és a területszámítási csoport végleges területének,
- a földrészletek alcsoportonként /fekete keretként/ képzett előzetes területösszegének és az alcsoport /fekete keret/ végleges területének, és
- az alrészletek földrészletenként képzett előzetes területösszegének és a földrészlet végleges területének

megengedett legnagyobb eltérése nem haladhatja meg a 7.táblázatban megadott értékek másfélszeresét.

19. Digitális térképekkel kapcsolatos tudnivalók

Digitális térkép alatt az olyan automatizáltan kirajzolt térképet értjük, amely mögött egy adatrendszer áll. Az adatrendszer - legalább a kirajzoláshoz és a területszámításhoz szükséges mértékig - rendezett formában tartalmazza valamennyi térképi pont koordinátáit.

A digitális térkép megbízhatósága elsősorban előállításának mód-szerétől függ. A módszer lehet:

- automatizált újfelmérés,
- térképdigitalizálás.

Automatizált újfelmérésnél a földrészelethatárpontok és az egyéb részletpontok koordinátáit mérési adatokból, hagyományos geodéziai módszerrel, automatizáltan határozzák meg. Megbízhatóságukra a felmérésnél alkalmazott szakmai szabályzat előírásai a mértékadók. Digitális térképek felhasználása során a megbízhatóság eldöntéséhez szükséges lehet a felmérési technológia ismeretére. Gondolni kell például azokra az épületekre, amelyek falsíkjai egymásra merőlegesnek tekinthetők. Alaprajzuk töréspontjait - az előírás szerint mérési vonalról bemérendő pontokon túl - hosszmeretek alapján, derékszögű sokszögvonalként határozzák meg. Természetesen a pontossági előírásokat az így meghatározott koordinátáknak is ki kell elégíteniük. Ennek ellenére a szakértői munkánál szükséges lehet a meghatározás rekonstruálása, a derékszögű sokszögvonalak záróhibájának, a mérési vonalra bemért sarokpontok közé transzformálás módszerének az ismerete.

Térképdigitalizálással előállított digitális térkép esetén a megbízhatóság

- a digitalizált alapját képező térkép készítésénél figyelembe vett szakmai szabályzat és
- a digitalizálás mint mérési művelet megbízhatóságának a függvénye.

Szükséges tudni, hogy a digitális térképek adatrendszerében a felméréskor számszerűen meghatározott alap- és részletpontok koordinátáiként azok számított értékei szerepelnek, és megkülönböztetendők a térkép digitalizálásával meghatározott koordinátáktól. A digitalizált térképi adatrendszer pontossági követelményeit a 962/4/1984 MÉM-OFTH számú "Ideiglenes szabályzat a szegedi adatbank-mintarendszer belső vizsgálatára, minősítő vizsgálatára és állami átvételére" /a továbbiakban: ISz/ című szakmai szabályzat tartalmazza.

Az I.Sz. 3.fejezet 2.b/ pontja szerint

"A tömböknek és földrészleteknek az új térképről levett méreteit össze kell hasonlítani a régi /digitalizált/ térképről levett méretekkel, az eltérést a szomszédos síkrajzi részletpontok között mintavételes eljárással, minősítésre és állami átvételre kerülő területenként a II. szigorúsági fokozat szerint kell vizsgálni /F.7.Szabályzat 6.táblázat/; a maximális eltérés az F.7.Szabályzat 11.8. /2/ bekezdésében meghatározott 30 cm lehet, ezt legfeljebb a vizsgált esetek 3 %-ában szabad túllépni; ha az eltérések kisebbek, a munka megfelelő, ha nagyobbak, akkor a munka nem felel meg. Ez az előírás nem vonatkozik a szabatosan felmért területre; ott - a numerikus pontok transzformált koordinátáinak átvétele miatt - a különféle jellegű, numerikus és csak digitalizált pontok közötti maximális eltérés 40 cm lehet, ezt maximálisan 3 %-ban szabad túllépni."

Az I.Sz. 3.fejezet 2.c/ pontja pedig előírja, hogy "Össze kell hasonlítani mintavételes eljárással külön-külön a szabatosan felmért területen, a fotogrammetriai feldolgozású területen és a régi kataszteri felmérésű területen az V.szigorúsági fokozat szerint a digitalizált adatokból számított területeket az érvényben

lévő területi adatokkal; a megengedett eltérés a központi belterületen

szabatosan felmért területen

a területek	95 százalékában	10 m ² alatt
	96 "	20 m ² alatt
	100 "	30 m ² alatt

fotogrammetriai feldolgozás esetén

a területek	87 százalékában	10 m ² alatt
	95 "	20 m ² alatt
	100 "	30 m ² alatt

régi 1:1000 m. kataszteri felmérésű területen

a területek	75 százalékában	10 m ² alatt
	90 "	20 m ² alatt
	100 "	40 m ² alatt

régi 1:2000 m. kataszteri felmérésű területen

a területek	75 százalékában	30 m ² alatt
	100 "	60 m ² alatt

A megengedettnél nagyobb eltérések akkor maradhatnak meg, ha azok indokoltságát a földhivatal már elismerte."

Szabatosan felmért területen a földrészletek területét eredetileg is koordinátákból számították. Az adatrendszerben a földrészlethatár leírása az eredeti /valódi/ töréspontokon túl az épületek, kerítések, stb. földrészlethatárra eső pontjait is tartalmazza.

Ilyen esetben a földrészletek területét csak valódi töréspontjaik figyelembevételével kell számítani. Fentiek miatt az így meghatározott terület és a szabatos városmérés során meghatározott terület között szükségszerűen eltérések keletkeznek. Ezek megengedett mértékét tartalmazza a fenti táblázat első része.

A digitális térképek felhasználása során figyelembe kell venni, hogy elkészítésük után hogyan történt a változások kezelése, átvezetése. E tekintetben három csoportot különböztethetünk meg:

- a változásokat grafikusan - csak a térképen - vezetik, az adatrendszer elveszíti aktualitását;
- a változásokat számszerűen kezelik, az új térképi pontok koordinátáit vagy kiszámítják, vagy biztosítják azok későbbi, automatizált módon is lehetséges meghatározását, de a változást az adatrendszeren nem vezetik át;
- a változásokat az adatrendszeren /is/ átvezetik /adatbanki tárolás/.

Ha olyan térképi pontok változtak, amelyeknek a szakértői feladat szempontjából jelentőségük van - az első két csoport esetén - a pontok koordinátáit ki kell számítani.

Fentiek a digitális térképek felhasználásához irányelveként használhatók, de figyelemmel kell lenni arra is, hogy a jelenleg rendelkezésre álló digitális térképek technológiai fejlesztés keretében, szinte kivétel nélkül kísérleti munkaként készültek. Ennek megfelelően pontosságuk, aktualitásuk, csak az adott digitális térkép készítésének műszaki leírása alapján válik ismertté, használhatóvá. Erre utal a példaként említett derékszögű épületsökszögvonalak, vagy a szabatosan felmért részcek területszámításának a kérdése is.

Megrendelési törzsszám: 87029

Felelős vezető: Dr. Sipos Sándor igazgató

Készült: a Földmérési és Távérzékelési

Intézet sokszorosító üzemében

1000 példányban